

Jaarstukken 2018

Voorwoord

Hierbij presenteren wij u de jaarrekening 2018 van de gemeente Dongeradeel.

Uitgaande van de begroting 2018 (inclusief begrotingswijzigingen) bedraagt het werkelijke resultaat € 1.449.108 nadelig (afgerond).

In het hoofdstuk rekeningsresultaat vindt u de belangrijkste oorzaken die geleid hebben tot dit negatieve resultaat. Dit bedrag is op de balans gepresenteerd onder het eigen vermogen. In een afzonderlijk voorstel zal aan u worden voorgelegd hoe dit resultaat kan worden bestemd.

Conform de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bestaan de jaarstukken uit een jaarverslag en een jaarrekening. Het jaarverslag (deel I) bevat onder anderen de verantwoording van wat in de overeenkomstige paragrafen is opgenomen. Daarnaast bevat het jaarverslag de programmaverantwoording. Hierbij wordt gewerkt met programma's die niet zijn gekoppeld aan hoofdfuncties, maar aan de door de gemeenteraad vastgelegde programmastructuur met de bijbehorende gekozen thema's.

Per programma is het doel en de rolname geformuleerd en per onderliggend thema omschreven:

- *De voorgenomen bestuurlijke activiteiten in 2018* (deze zijn conform de begroting 2018). Het BBV verplicht deze voorgenomen activiteiten in de jaarrekening op te nemen. Een positieve bijkomstigheid is dat het de leesbaarheid en de vergelijking met wat er is bereikt en wat hiervoor gedaan is, bevordert);
- *Rapportage op de voortgang van de doelen* (door middel van stoplichten wordt de voortgang aangegeven).

	Vinkje: realisatie doelstelling is gehaald/gereed
	Groen: realisatie doelstelling ligt op schema
	Oranje: realisatie doelstelling loopt vertraging op
	Rood: realisatie doelstelling is niet gehaald

- *Wat er in 2018 is bereikt en wat daarvoor is gedaan* (hier is weergegeven welke activiteiten hebben plaatsgevonden in het afgesloten begrotingsjaar);
- *Wat de uitvoering heeft gekost* (per programma, onderverdeeld in thema's, zijn opgenomen de werkelijke baten en lasten en de begrote baten en lasten na de begrotingswijzigingen). In overeenstemming met de begroting zijn de baten en lasten niet per product afzonderlijk opgenomen, maar per thema. Wanneer de afzonderlijke verschillen van baten en lasten per thema groter zijn dan € 25.000, of een noemenswaardige oorzaak hebben, worden deze verschillen nader toegelicht. Wanneer een '-' teken voor een bedrag is afgedrukt betekent dit een nadeel.

Aan het eind van ieder programma is een totaal overzicht opgenomen met daarbij de eventuele afwijkingen met betrekking tot opnames uit c.q. stortingen in reserves.

De jaarrekening (deel II) bestaat uit de balans met toelichting, een kort cijfermatig overzicht van baten en lasten en een aantal bijlagen.

Wij willen een ieder dankzeggen die op zijn of haar wijze heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze jaarrekening.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Programma 1: Bestuurszaken	7
Programma 2: Wonen & Gebiedszaken & Milieu	17
Programma 3: Infrastructuur	27
Programma 4: Economie & Maatschappij	32
Programma 5: Demografie & Leefbaarheid	39
Programma 6: Dienstverlening & Ondersteuning	50
Algemene dekkingsmiddelen	55
Overhead	59
Heffing VPB	61
Onvoorzien	62
Rekeningresultaat	63
Analyse begrotingsrechtmatigheid	65
Paragrafen	69
Paragraaf lokale heffingen	70
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	76
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	85
Paragraaf financiering	88
Paragraaf bedrijfsvoering	92
Paragraaf verbonden partijen	99
Paragraaf grondbeleid	114
Jaarrekening	119
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	121
Balans per 31 december 2018	128
Toelichting op de balans per 31 december 2018	136
Overzicht van baten en lasten 2018	161
Overzicht bezoldiging topfunctionarissen	163
Schatkistbankieren	166
Niet in de balans opgenomen verplichtingen	167
Bijlage 1 Overzicht incidentele baten en lasten	168
Bijlage 2 Gewaarborgde geldleningen	169
Bijlage 3 Verantwoording ten aanzien van SiSa	172
Bijlage 4 Overzicht baten en lasten per programma per taakveld 2018	181
Vaststellingsbesluit	183
Controleverklaring	184

Jaarverslag 2018

Programma 1: Bestuurszaken

Waar gaat programma 1 'Bestuurszaken' over?

Het hoofddoel van het programma is om in 2018 een krachtig bestuur te hebben dat besluiten neemt met de samenleving in het vizier. Onder dit programma valt een aantal onderdelen, namelijk het bestuur, APV en bijzondere wetten (b.v. Drank- en Horecawet, Winkeltijdenwet), openbare orde en veiligheid, brandweerbzorg, crisismanagement en integriteit. Vanuit het coalitieakkoord en het collegeprogramma krijgt vooral het onderwerp bestuur veel aandacht. Waar het gaat om het bestuur staat de komende periode in het teken van verandering. Per 1 januari 2017 is de ambtelijke fusie van de DDFK-gemeenten van start gegaan en per 1 januari 2019 is de herindeling van de DFK-gemeenten een feit.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
Per 1 januari 2017 is de rolverdeling tussen college en raad duidelijk en werkbaar.	Vanaf 2016 stelt de raad kaders en controleert op hoofdlijnen, gebaseerd op de strategische visie van de gemeente Dongeradeel.	De organisatie en het bestuur werken in 2018 in D(D)FK-verband aan de (door) ontwikkeling van de strategische visie zulks met het oog op de bestuurlijke fusie per 1-1-2019.		In 2018 is door de organisatie gewerkt aan een nieuwe visie voor de gemeente Noardeast-Fryslân, die tevens kan worden gezien als Omgevingsvisie 1.0. De concept-visie zal worden afgestemd met het nieuwe college en de nieuwe raad alvorens de dialoog met de mienskip zal worden gestart.
	De raad is voor 2016 beter zichtbaar en actiever in contact met de samenleving.	De verhouding tussen burger en politiek wordt in DFK-verband opgepakt. De daarvoor ingestelde werkgroep met een vertegenwoordiging uit de colleges, raden, griffiers en organisatie zal in 2018 zorgen voor een vervolg op de ingezette lijn om de democratie en daarmee de contacten met en de participatie van burgers en organisaties in een nieuwe vorm te gieten.		In het kader van de verhouding tussen burger en politiek zijn er in 2018 in verband met de op handen zijnde herindeling geen activiteiten meer geweest. Democratische vernieuwing en het toekomstige samenspel tussen politiek (raad) en samenleving is een zaak van de raad van Noardeast-Fryslân.
	Per 1-1-2016 werken bestuur en organisatie volgens de nieuwe prestatiegerichte planning & controlcyclus.	In 2018 gaan we vanuit de DDFK-organisatie werken volgens een nieuwe planning & control cyclus. Deze P&C cyclus vormt één van de onderdelen van het plan van aanpak herindeling volgens welke in de 2 ^e helft van 2017 de nieuwe		In 2018 is vanuit de DDFK-organisatie volgens een nieuwe planning & control cyclus gewerkt gekoppeld aan het systeem van programmasturing.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		P&C cyclus wordt ingericht.		
In 2018 is 80% of meer van het collegeprogramma uitgevoerd.	In deze collegeperiode nemen we besluiten die binnen het collegeprogramma passen of die er een relatie mee hebben.	Het college toetst voortdurend of de voorgenomen besluiten binnen het college-programma passen of er een relatie mee hebben.		Het collegeprogramma is in de afgelopen jaren een belangrijke basis en toetssteen geweest voor bestuurlijk en ambtelijk handelen en bij de midterm review is nog eens op de bestuurlijke wensen en prioriteiten gefocust. Die prioriteiten vanuit Dongeradeel zijn meegenomen in de begroting 2018. Daarnaast zijn de prioriteiten vanuit Dongeradeel ingebracht in het overdrachts-document.
	Uitvoering geven aan het preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet.	In 2018 wordt door toezicht en handhaving extra aandacht gegeven aan de controle op leeftijdsgrenzen.		In 2018 is door toezicht en handhaving extra ingezet op controle van leeftijdsgrenzen bij alcoholverstrekking. Vanaf 2018 is middelengebruik en hieraan gerelateerde overlast gezamenlijk en preventief aangepakt door gemeenten, politie, onderwijs en hulpverlening (op basis van het convenant 'Mei Fêste Hân').
	Aanpak jeugdoverlast.	De persoonsgerichte aanpak met gesprekken met de hulpverlening en het aanspreken van het eigen netwerk wordt vervolgd.		In 2018 zijn er geen problematische jeugdgroepen waargenomen. De maatwerk-aanpak wordt onmiddellijk ingezet als daar aanleiding voor is.
	Aanpak van alcohol- en drugsoverlast.	Benadering van de groep, maar ook op basis van persoonsgerichte aanpak. Aanspreken van plegers van overlast en eventueel hun ouders/ verzorgers.		Zie de regel hiervoor.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
	Bevordering buurtpreventie.	In overleg met verenigingen voor dorpsbelangen wordt getracht om het project buurtpreventie uit te breiden naar de dorpen.		Er is dit jaar in DDFK-verband ingezet op uitbreiding van Whatsapp buurtpreventie naar de dorpen door het beschikbaar stellen van budget en het bekendheid geven aan dit instrument o.a. middels kennisgevingen, social media e.d. In 2018 zijn er in de DFK-gemeenten 15 aanvragen geweest voor Whatsapp buurtpreventie, waarvan er 9 zijn gehonoreerd en 6 nog in behandeling zijn.
		In de aanpak van middelengebruik en hieraan gerelateerde overlast past ook een preventieve en gezamenlijke aanpak door betrokken partijen. In 2018 zal het convenant (tussen VO-onderwijs in DDFK, politie en gemeenten) m.b.t. een integrale aanpak van middelengebruik worden uitgevoerd o.b.v. een uitvoerings- programma en i.s.m. hulpverlenings- instanties.		In 2018 is begonnen met de uitvoering van het convenant 'Mei fêste Hân' op basis van het bijbehorende handboek en een activiteitenprogram- ma 2018/2019. De activiteiten lopen en er wordt voortdurend gemonitord en zo nodig bijgesteld op het toepassen en uitvoeren van handboek en programma.
	Een nieuw integraal veiligheidsbeleid voor de DDFK-gemeenten.	Er wordt in samenwerking met de ketenpartners en in samenspraak met de burger en maatschappelijke instellingen een nieuw integraal veiligheidsplan voor de DDFK-gemeenten ontwikkeld.		In 2018 is onder andere d.m.v. een interactieve veiligheidsmonitor input vanuit de inwoners opgehaald voor het nieuwe beleid. Op basis van deze input, maar ook door inbreng van ketenpartners en door actuele ontwikkelingen op het gebied van veiligheid mee te nemen, zal het nieuwe beleid in 2019 (verder) worden ontwikkeld en door de nieuwe raad worden vastgesteld.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
	Binnen organisatie en bestuur is voortdurend aandacht voor integriteit.	Organiseren van activiteiten op het gebied van integriteit voor zowel het bestuur als de organisatie, maar ook borging van het onderwerp in regelingen en richtlijnen en door voortdurend te 'agenderen'		Zowel bij de start van de nieuwe organisatie als bij de bijeenkomsten rond de eed (- en belofte) aflegging van het personeel is de nodige aandacht besteed aan integriteit. In het kader van het HR-project 'Mei Wille Werkje' zijn regelingen opgesteld en is/wordt gewerkt aan het implementeren van integriteitsbeleid. Daarnaast is een ambtelijke werkgroep ingesteld met als doel om een plan van aanpak integriteit op te stellen. In het nieuwe raadsprogramma wordt ook ingezet op het bevorderen van bestuurlijke en ambtelijke integriteit d.m.v. training, bewustwording, gedragscode, screening e.d.
De bestuurskracht van de gemeente Dongeradeel wordt tijdens deze bestuursperiode vergroot.	In 2019 is de bestuurlijke fusie een feit.	Nadat de ambtelijke fusie in 2017 is gestart, wordt door organisatie en bestuur volop ingezet op een goede voorbereiding en start van de bestuurlijke fusie. Aan de hand van een plan van aanpak worden belangrijke onderwerpen als harmonisatie van beleid, processen en regelgeving, visievorming, dienstverleningsconcept (inclusief huisvestingskaders), planning en control en werkwijze gemeenteraad aangepakt.		De gemeentelijke herindeling is een feit. Het harmonisatieproces is nog steeds gaande.
	Er wordt een nieuwe 'Verordening fractieondersteuning vastgesteld'.	In het PvA herindeling DFK is een deelopdracht gemeenteraad opgenomen, waarin voor dit onderdeel een nadere		De 'Verordening op de fractieondersteuning Noardeast-Fryslân' is vastgesteld.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		uitwerking is opgesteld. In het kader van de uitvoering van het PvA en de uitwerking daarvan wordt in nauw overleg met de klankbordgroep (met gemeenteraadsleden) door de griffiers een voorstel voor een nieuwe 'Verordening fractieondersteuning' gedaan.		
	Er wordt per 1 januari 2019 een nieuwe Rekenkamer Noardeast-Fryslân (RK NEF) ingesteld, waarbij zo mogelijk wordt samengewerkt met de gemeente Dantumadiel.	In het PvA herindeling DFK is een hoofdstuk 10 (deelopdracht gemeenteraad) opgenomen, waarin voor dit onderdeel een nadere uitwerking is opgesteld. In het kader van de uitvoering van het PvA en de uitwerking daarvan wordt in nauw overleg met de klankbordgroep (met gemeenteraadsleden) door de griffiers een voorstel voor het instellen van een nieuwe Rekenkamer Noardeast-Fryslân per 1 januari 2019 gedaan, waarbij wordt onderzocht of samenwerking met de gemeente Dantumadiel mogelijk is.		De instelling van een nieuwe Rekenkamer Noardeast-Fryslân wordt met de nieuwe raad (in 2019) opgepakt.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Veiligheidsregio Fryslân	De VRF levert geen bijdrage aan de beleidsdoelstellingen van programma 1. De VRF levert een zeer grote bijdrage in de uitvoering van de reguliere activiteiten op het gebied van veiligheid vanuit programma 1. Dit betreft 'going concern' taken. Deze zijn niet benoemd als een beleidsdoelstelling in programma 1
Gemeenschappelijke Regeling DDFK-gemeenten	De gefuseerde ambtelijke organisatie van de DDFK gemeenten. Door bundeling van krachten kan verhoging van kwaliteit en verlaging van kosten en kwetsbaarheid worden bereikt.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2018	0.53	n.v.t.	25-4-2019
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2018	0.28	n.v.t.	25-4-2019
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2018	819	n.v.t.	25-4-2019
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2018	53	n.v.t.	25-4-2019
Overhead	% van totale lasten	2018	1.4	n.v.t.	25-4-2019
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2017	63	131	14-3-2019
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2017	0.4	2	14-3-2019
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2017	2.3	5	14-3-2019
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2017	0,8	2.9	14-3-2019
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2017	3.1	4.8	14-3-2019

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari 2018, uitgedrukt in fte per 1.000 inwoners. Aantal inwoners: 23.789	Eigen gegevens
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is (inclusief boventallige werknemers), dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Het aantal fte wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners. Aantal inwoners: 23.789	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen (GR DDFK huurt in, gemeente zelf niet)	Eigen begroting
Overhead	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen begroting
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden hiervan zijn seksuele misdrijven, lichamelijk letsel door schuld, levensdelicten zoals moord en doodslag.	CBS
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.	CBS

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
101 Bestuur	0	8	8	0
103 Openbare Orde & Veiligheid	0	0	0	0
104 Brandweezorg	0	0	0	0
105 Crisismanagement	0	0	0	0
106 APV bijzondere wetgeving (incl. toezicht en handhaving)	13	13	19	5
107 Bestuurlijke samenwerking	0	0	0	0
Totaal baten	13	21	26	5

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Lasten				
101 Bestuur	1.684	1.779	2.302	-523
103 Openbare Orde & Veiligheid	34	34	11	23
104 Brandweezorg	1.289	1.289	1.272	16
105 Crisismanagement	65	65	48	17
106 APV bijzondere wetgeving (incl. toezicht en handhaving)	446	455	487	-33
107 Bestuurlijke samenwerking	862	2.462	2.470	-8
Totaal lasten	4.379	6.084	6.591	-508
Saldo baten en lasten	-4.366	-6.063	-6.565	-502
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	269	1.966	1.949	-17
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	269	1.966	1.949	-17
Resultaat	-4.097	-4.097	-4.616	-519

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		5
106 APV bijzondere wetgeving (incl toezicht en handhaving)		5
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	5
Lasten		-508
101 Bestuur		-523
• Er wordt aanvullend gedoteerd aan de voorziening wethouders-pensioenen als gevolg van herrekenende doelkapitalen (-163.000). Tegelijkertijd valt een deel van de voorziening wachtgeldverplichtingen vrij (+45.000).	I	-118
• Er zijn als gevolg van de vorming van de nieuwe gemeente extra wachtgeldverplichtingen ad € 300.000 ontstaan. Deze worden ten laste van de herindelingsmiddelen gebracht maar komen in eerste instantie wel ten laste van het gemeentelijk resultaat.	I	-300
• De jaarlijkse kosten voor de accountantscontrole Dongeradeel zijn lager dan het budget dat hiervoor aangehouden wordt.	I	13
• Op de post 'verzekeringen' die achtergebleven is in Dongeradeel is een onderschrijding. Deze kosten zijn in 2018 vanuit de GR betaald.	I	20
• Door de uitkering van een ontslagvergoeding is een extra last ontstaan van € 140.000.	I	-140
• Er zijn extra kosten gemaakt als gevolg van de overlap tussen de inzet van de oude en nieuwe griffier en daarnaast als gevolg van de hogere inschaling van de nieuwe griffier.	I	-30
• Van het beschikbaar gestelde bedrag voor het afscheid van de oude gemeente Dongeradeel is € 17.000 in 2018 niet uitgegeven. Dit geld blijft in de Algemene reserve om in 2019 een blijvende herinnering aan de gemeente te realiseren.	I	17
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	15
103 Openbare Orde & Veiligheid		23
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	23
104 Brandweezorg		16
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	16
105 Crisismanagement		17
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	17
106 APV bijzondere wetgeving (incl toezicht en handhaving)		-33
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-33
107 Bestuurlijke samenwerking		-8
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-8
Totaal resultaat		-502

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen		0	0	0
Totaal toevoegingen		0	0	0
Onttrekkingen				
Algemene reserve		1.875	1.858	-17
Onderzoek 'waar staat je gemeente'	I	8	8	0
Afscheid oude gemeente	I	71	54	-17
2 ^e tussentijdse rapportage 2018	I	95	95	0
Dekking frictiekosten ambtelijke fusie	I	170	170	0
Resultaatbestemming jaarrekening 2017	I	285	285	0
Kosten bestuurlijke fusie	I	1.246	1.246	0
Reserve frictiekosten fusie		91	91	0
Eenmalige kosten fusie GR DDFK	I	91	91	0
Totaal onttrekkingen		1.966	1.949	-17
Totaal reserveringen		1.966	1.949	-17

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Toevoegingen		0
Onttrekkingen		-17
Algemene reserve		-17
• Overige verschillen kleiner dan € 25.000		-17
Totaal resultaat		-17

Programma 2: Wonen & Gebiedszaken & Milieu

Waar gaat programma 2 'Wonen & Gebiedszaken & Milieu' over?

Het werken aan een optimaal woon-, werk- en leefklimaat in samenwerking met de Mienskip op gebied van de fysieke leefomgeving: Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Bouwen, Milieu en Duurzaamheid. In dit programma ligt de focus op het behoud en een goede benutting van de fysieke leefomgeving voor inwoners, recreanten en bedrijven. De gemeente handelt daarbij toekomstgericht door in ieder geval de minimale bescherming van de ruimtelijke, historische en natuurlijke waarden te verzekeren en door duurzame energiebronnen toe te passen. Voor een duurzame fysieke leefomgeving is het nodig om samen met de dorpen te herbezinnen op de verdeling van voorzieningen over het platteland. De gemeente wil inwoners waar mogelijk vasthouden en aantrekken. De gemeente stelt zich op als partner, laat meer over aan eigen verantwoordelijkheid van partijen. Samen wordt gewerkt aan een plezierig, veilig en schoon woon-, werk- en leefklimaat. Daarvoor zal de 'Nije Pleats'-methodiek zo breed mogelijk worden toegepast. Deze methodiek bevordert dat initiatieven vanuit de ondernemers maar ook inwoners actief en constructief ondersteund worden door de gemeente, die als partner deelneemt vanuit het algemeen belang.

Het hoofddoel luidt dan ook: De gemeente Dongeradeel beschikt over een plezierig, veilig en schoon woon-, werk- en leefklimaat met een evenwichtige woningmarkt en goede vestigingsmogelijkheden.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
Dokkum is in 2018 de regiostad in Noordoost Fryslân.	Dokkum heeft voorzieningen die passen bij een regiostad.	Het college biedt (planologisch) ruimte aan partijen die initiatieven willen ontplooiën om voorzieningen te realiseren die passen bij regiostad Dokkum.		Het college accommodeert en faciliteert een aantal ontwikkelingen die de regiostad versterken: • Door toenemende behoefte aan uitbreiding van bedrijventerrein wordt de noodzaak voor het in procedure nemen van de volgende uitbreidingsfase van Betterwird verkend en voorbereid. • Met supermarkten wordt gesproken over hun toekomstplannen in Dokkum en uitbreiding en verplaatsing wordt gefaciliteerd. • Op de locatie "t Panwurk" wordt een entreelocatie voor de binnenstad voorbereid. • Verder wordt met marktpartijen gesproken over binnenstedelijke herontwikkelingslocaties in Dokkum. • Het Dockinga College kan de huisvesting in Dokkum met een flinke ingreep door deels sloop en

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
				nieuwbouw gaan uitvoeren. Dat zal planologisch worden gefaciliteerd. - Op het Ennaterrein is een menging van functies gefaciliteerd. - Op de Prinslocatie wordt in samenwerking met de eigenaar een herstructurering voorbereid. - Op dit moment loopt er een onderzoek naar vervangende nieuwbouw voor Dockinga College en Piter Jelles.
	Het Harddraverspark moet beter beleefbaar worden als stadspark met een open structuur met publieke en recreatieve en sportfuncties.	Via de Nije Pleats methode onderzoeken wat de mogelijkheden zijn tot, met alle belanghebbenden een recreatieve ontwikkeling van het Harddraverspark t.b.v. de Regiostad in relatie tot het project Súd Ie en Wetterfront Dokkum.		Er zijn op dit moment geen nieuwe of afwijkende ontwikkelingen te melden over het Harddraverspark & het Tolhuispark in vervolg op hetgeen hierover in de eerste helft van 2018 is kortgesloten met de gemeenteraad.
	De Markt moet een nadrukkelijker verblijfsfunctie krijgen.	De Markt wordt in 2018 heringericht tot Wadden- kloosterhof inclusief de realisatie van de ijsfontein binnen het programma Culturele Hoofdstad 2018.		Het zal u niet zijn ontgaan dat de Ijsfontein inmiddels is geplaatst.
	De verbinding tussen binnenstad en infrastructuur in het belang van de regio fors te optimaliseren op de plek die het meest in aanmerking komt voor het vervullen van de entreefunctie.	Onderzoeken ontwikkeling entreelocatie Dokkum-noord (Panwerk, Jumbo c.a.)		Met de direct betrokken partijen zijn belangrijke vorderingen in de voorbereiding gemaakt en wordt toegewerkt naar het stadium van onderhandeling over kostenverdeling e.d.
Het platteland is in 2018 vitaal en kenmerkt zich door leefbare dorpen.	Voorzieningen zijn in 2018 geclusterd en bereikbaar binnen de gemeente Dongeradeel. Er is in 2018 een meer toekomstbestendige dorpenstructuur.	Het college gaat tijdens deze bestuursperiode in gesprek met de dorpen over een toekomst-bestendige dorpenstructuur, waarbij zo goed mogelijk gebruik wordt gemaakt van het ANNO-ambitieproject "regionale		Zie programma 5

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		afstemming voorzieningen".		
In 2018 zijn gebiedsontwikkelings-mogelijkheden voor natuur, landschap en recreatie goed benut.		Het college behoudt en versterkt gedurende deze bestuurs- periode in samenspraak met lokale en regionale partners in ANNO de kwaliteit en variatie in natuur en landschap (zie ook programma 5): Nije Pleats concept toepassen als randvoorwaarde bij uitvoering projecten.		Is in continue uitvoering.
		Het college stimuleert en faciliteert gedurende deze bestuursperiode dat Holwerd zich ontwikkelt als recreatiekern aan de Waddenzee (Holwerd aan Zee – zie ook progr. 4).		Wordt aan gewerkt.
Er is in 2018 sprake van een evenwichtige woningmarkt met ruimte voor alle categorieën.	In 2018 zijn er voldoende (huur- en koop)woningen, waarbij met voorrang de doelgroepen starters, jonge gezinnen met kinderen en ouderen moeten zijn bediend. In 2018 is het aantal zorgwoningen afgestemd op de vraag.	Om deze doelstelling te bereiken is een transitie van de woningmarkt nodig. Op basis van een woningbouw analyse in ANNO verband wordt hieraan invulling gegeven. Deze transitie is niet in één jaar uitgevoerd maar zal de komende jaren zijn beslag moeten krijgen. In het het plan van aanpak voor een evenwichtige woningmarkt is ruimte opgenomen voor alle categorieën, o.a voor (huur- en koop) woningen en op de zorgvraag afgestemde zorgwoningen. Aandachtspunt hierbij is het initiëren van een eventuele Startersmarkt. Verder onderzoeken van vraag naar en aanbodmogelijkheden van 'lytse húskes' (tiny		De monitoringsopdracht loopt maar zal naar verwachting iets later (eerste helft 2019) worden afgerond. De Beleidsvisie Wonen 2016 zal in 2019 worden geactualiseerd en waar nodig verder worden geharmoniseerd. In 2018 is gestart met het proces om het woonprogramma te actualiseren op basis van een kwalitatieve beoordeling. Hiervoor is in 2018 gestart met het ontwikkelen van een afwegingskader voor woningbouwplannen in gemeentelijk en ANNO-verband.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		houses).		
In 2018 is de kwaliteit van de fysieke leefomgeving duurzaam geborgd.	In 2018 is de esthetische en karakteristieke kant van de gebouwde omgeving behouden en is waar mogelijk versterkt.	In 2018 is er een besluit over de wijze van borging en versterking van cultureel erfgoed middels de "Nije Pleats"-methodiek.		Erfgoedbeleid wordt na 2018 opgepakt Er is op het moment van rapportage geen concreet zicht op enige aanzet tot uitvoering.
		Het college heeft beschermingswaardige panden aangewezen en neemt deze op in het bestemmingsplan Dokkum. Dit stelt initiatiefnemers in staat om subsidies te verkrijgen.		Het bestemmingsplan Dokkum is inmiddels vastgesteld met daarin de aanduiding voor karakteristieke panden opgenomen voor panden die daartoe zijn aangewezen.
		Het college zet zich tijdens deze bestuursperiode in om verpaupering tegen te gaan met nieuwe en bestaande instrumenten. Hierbij wordt onderzocht of de krimpstatus van hierbij nieuwe mogelijkheden biedt.		Wordt continue aan gewerkt De status als anticipeer- en vervolgens krimpregio heeft het mogelijk gemaakt te experimenteren met het instrument dorpsontwikkelingsmaatschappij (DOM). Daarmee is geprobeerd met meer betrokkenheid, kennis en bewustzijn van bewoners en met subsidie een ontwikkeling ten goede teweeg te brengen en excessen mee te voorkomen. De resultaten zijn positief. In 2017 is de uitrol van deze werkwijze over het hele ANNO-gebied verder voorbereid, wat per 1 januari 2019 een eerste uitbreiding betekent van de 4 beschermde dorpsgezichten in Dongeradeel naar 10 tot 12 dorpen verspreid over het hele ANNO-gebied waar met DOM's gewerkt gaat worden die daarvoor in het leven worden geroepen.
In 2018 is het duurzaam gebruik van grondstoffen en energie door samenleving en de eigen organisatie meer gestimuleerd.	1. Dongeradeel voorziet voor 40% in zijn energiebehoefte uit duurzame bronnen in 2025, conform de afspraken in Anno-verband over energietransitie. 2. In 2030 wordt er	Uitvoering Energietransitie Uitvoeringsprogramma Anno 2017-2020 (het vervolg van "Dongerdeel hat enerzjy")		Zie 2 ^e rapportage. In aanvulling kan inmiddels het volgende worden gemeld. Binnenkort wordt de raad uitgenodigd voor een informatiebijeenkomst over de Regionale Energie Strategie. Van 20 januari t/m 31

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
	gebruik gemaakt van duurzame energiebronnen en energiebesparing, zodanig dat er sprake is van een CO2-neutrale omgeving.			maart 2018 is in samenwerking met het Duurzaam Bouwloket de isolatieactie in Noardeast Fryslân georganiseerd. Tijdens deze actie zijn vier informatieavonden georganiseerd. Nav deze actie hebben 92 huishoudens in Dongeradeel, isolerende maatregelen getroffen via het Bouwloket. In 2018 hebben 2.062 inwoners van Dongeradeel de website van het duurzaam bouwloket bezocht voor informatie over het verduurzamen van hun woning. In Metslawier, Anjum, Burdaard, Hantumhuizen, Hiaure, Kollumerzwaag en de Jantjezeepolder in Dokkum is Buurkracht actief met het verduurzamen van woningen. Nav hiervan heeft een energiecoach 23 adviezen uitgebracht. In Holwerd en de binnenstad van Dokkum is samen met de FMF een Mienshipsenergieplan voor het dorp/wijk opgesteld. Het Dokkinga college heeft deelgenomen aan het project Duurzame Scholen. Het thema was Klimaatadaptatie.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Geen verbonden partij	

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2017	208	174	14-3-2019
Hernieuwbare elektriciteit	%	2017	18.1	13.2	14-3-2019
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2018	150	230	14-3-2019
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2016	7.2	7.2	14-3-2019

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per jaar per bewoner (in kg).	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	RWS
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen.	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen.	Basisregistratie adressen en gebouwen

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
202 Ruimtelijke ordening	50	230	226	-4
203 Natuur en klimaat	0	0	1	1
204 Archeologie, monumentenzorg, cultuurhistorisch erfgoed	71	71	55	-16
205 Bouwen, wonen, herstructureren	153	153	154	1
206 Grondzaken, vastgoed, exploitaties, leegstaande gebouwen	299	550	2.252	1.701
207 WABO, vergunningverlening, toezicht en handhaving	416	456	624	169
208 Milieu	2	2	0	-2
Totaal baten	990	1.462	3.312	1.850
Lasten				
202 Ruimtelijke ordening	1.659	2.107	1.574	533
203 Natuur en klimaat	191	191	193	-2
204 Archeologie, monumentenzorg, cultuurhistorisch erfgoed	434	434	435	-1
205 Bouwen, wonen, herstructureren	481	577	425	152
206 Grondzaken, vastgoed, exploitaties, leegstaande gebouwen	422	647	2.010	-1.363
207 WABO, vergunningverlening, toezicht en handhaving	1.286	1.286	1.250	36
208 Milieu	574	571	584	-13
Totaal lasten	5.047	5.813	6.471	-658
Saldo baten en lasten	-4.057	-4.351	-3.160	1.192
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	16	228	228	0
Onttrekkingen	425	931	460	-471
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	409	703	231	-471
Resultaat	-3.648	-3.648	-2.928	720

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		1.850
206 Grondzaken, monumenten, exploitaties etc	I	1.701
De bouwgrondexploitatie is in principe budgettair neutraal en wordt daarom niet in begroting opgenomen. De baten zijn op rekeningsbasis € 338.000 hoger dan de lasten. Dit heeft te maken met de afsluiting van een viertal complexen, winstneming op tien complexen en de gedeeltelijke vrijval van een drietal verliesvoorzieningen. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de balans en de paragraaf Grondbeleid.		
207 WABO, vergunningverlening, toezicht en handhaving	I	169
In 2018 zijn meer aanvragen behandeld dan geraamd. Ook de soort aanvragen waren complexer dan verwacht. Daardoor is er meer advieswerk uitbesteed, maar is er ook meer aan leges ontvangen dan geraamd. Dat alles is gerealiseerd binnen het gestelde uitvoerings budget voor de GR DDFK.		167
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	2
Overige begrotingsproducten		-20
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-20

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Lasten		-658
202 Ruimtelijke ordening	I	533
Minder kosten invoering Omgevingswet door uitstel van wetgeving. Budget is via Perspectiefnota 2018-2021 beschikbaar gesteld, project loopt door in 2019. Er wordt voorgesteld een bedrag over te hevelen van € 268.000. De kosten worden gedekt uit de algemene reserve.		268
Voor de invulling van het Harddraverspark is eenmalig geld beschikbaar. Uitgaven volgen nog in 2019. In 2018 zijn hiervoor weinig kosten gemaakt. De kosten worden gedekt uit de algemene reserve.		40
Project Noordelijk entreegebied Regiostad Dokkum loopt door in 2019. Er wordt € 44.000 over geheveld naar 2019.		44
Over 2018 hebben we minder gebruik gemaakt van het structurele inhuurbudget voor structuur- en bestemmingsplannen		72
Het project aan de Houtkolk is nog niet afgerond in 2018. Er zijn daarom ook nog geen afschrijvingslasten.		18
In de 2de turap 2018 zijn de legesopbrengsten voor bestemmingsplanprocedures vanaf 2018 structureel verlaagd met € 35.000. Voor deze bestemmingsplanprocedures was ook inhuurbudget beschikbaar, gelijk aan de legesopbrengsten. Dit inhuurbudget is in de 2de turap ook structureel verlaagd, maar pas met ingang van 2019. Dit had al per 2018 moeten gebeuren. Daardoor is er nu eenmalig een voordeel in 2018.		35
Er zijn in 2018 minder kosten geweest voor Holwerd aan Zee. Alleen ambtelijke inzet van € 20.000 is gedekt uit het eenmalige budget van € 76.000. Deze kosten zijn gedekt uit de algemene reserve.		56
205 Bouwen, wonen, herstructureren	I	152
Dit overschot staat in verband met het tekort op Leefbaarheid. In 2017 is er eenmalig budget beschikbaar gesteld ten behoeve van dorpsvernieuwing en leefbaarheid. De lasten hiervoor zijn verantwoord op het product 602. Leefbaarheid		50
Voor DOM 1.0 is van de gemeentelijke cofinanciering van € 87.500 eind 2018 nog € 32.500 onbenut. De gemeentelijke cofinanciering wordt gedekt uit de reserve herstructurering.		32
T.b.v. van de DOM 2.0-projecten wordt een bedrag voorgesteld van € 50.000 om over te hevelen naar 2019. Dit omdat dit de verplichtingen voor DOM 2.0 zich niet eerder dan in 2019 zullen voordoen.		50
Overige verschillen kleiner dan € 25.000		20
206 Grondzaken, vastgoed, exploitaties, leegstaande gebouwen	I	-1.363
Zie toelichting bij de baten.		
207 WABO vergunningverlening, toezicht en handhaving	I	36

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
In 2018 zijn meer aanvragen behandeld dan geraamd. Ook de soort aanvragen waren complexer dan verwacht. Daardoor is er meer advieswerk uitbesteed, maar is er ook meer aan leges ontvangen dan geraamd. Dat alles is gerealiseerd binnen het gestelde uitvoerings budget voor de GR DDFK.		36
Overige begrotingsproducten	I	-16
Overige verschillen kleiner dan € 25.000		-16
Totaal resultaat		1.192

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
Algemene reserve	I	41	41	0
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2018		41	41	0
Reserve bouwgrondexploitatie	I	16	16	0
Rentetoevoeging reserve bouwgrondexploitatie		16	16	0
Reserve dekking afschrijving	I	171	171	0
Overboeking reserve herstructurering naar reserve ter dekking afschrijving		171	171	0
Totaal toevoegingen		228	228	0
Onttrekkingen				
Algemene reserve	I	654	233	-421
Effecten 2 ^e tussentijdse rapportage 2017		41	41	0
Holwerd aan zee		21	20	-1
Resultaatbestemming jaarrekening 2017		71	25	-46
Aanbiedingsbrief 2018		205	99	-106
Implementatie omgevingswet		316	48	-268
Reserve herstructurering	I	258	226	-32
Overboeking reserve herstructurering naar reserve ter dekking afschrijving		171	171	0
Stads- en dorpsvernieuwing (Dom Gelden)		87	55	-32
Reserve dekking afschrijving	I	18	0	-18
Afschrijvingslasten project Houtkolk		18	0	-18
Totaal onttrekkingen		931	460	-471
Totaal reserveringen		703	231	-471

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Toevoegingen		0
Onttrekkingen		-471
Algemene reserve		-421
Resultaatsbestemming jaarrekening 2017: voor de invulling van het Harddraverspark is eenmalig geld beschikbaar. Uitgaven volgen nog in 2019. In 2018 zijn hiervoor weinig kosten gemaakt. De kosten worden gedekt uit de algemene reserve.	-40	
Aanbiedingsbrief 2018: voor DOM 2.0 zijn er nog nauwelijks uitgaven geweest. Het project loopt door in 2019. Het budget van € 50.000 wordt gedekt uit de algemene reserve.	-50	
Aanbiedingsbrief 2018: voor het noordelijk entreegebied Regiostad Dokkum is van de eenmalig beschikbare € 100.000 in 2018 € 56.000 besteed.	-44	
Primaire begroting + aanbestedingsbrief 2018: er zijn in 2018 minder kosten geweest voor Holwerd aan Zee. Alleen ambtelijke inzet van € 20.000 is gedekt uit het eenmalige budget van € 76.000 (aanbestedingsbrief € 55.000 + primaire begroting € 21.000) .	-56	
Minder kosten invoering Omgevingswet door uitstel van wetgeving. Budget is via Perspectiefnota 2018-2021 beschikbaar gesteld, project loopt door in 2019. Er wordt voorgesteld een bedrag over te hevelen van € 268.000.	-268	
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	37	
Reserve herstructurering		-32
Voor DOM 1.0 is van de gemeentelijke cofinanciering van € 87.500 eind 2018 nog € 32.500 onbenut. De gemeentelijke cofinanciering wordt gedekt uit de reserve herstructurering. Er wordt voorgesteld om de resterende € 32.500 over te hevelen naar 2019.	-32	
Reserve dekking afschrijving		-18
Er zijn in 2018 geen afschrijvingslasten voor de Houtkolk. De afschrijvingslasten worden structureel gedekt uit de reserve ter dekking van afschrijvingen. Geen afschrijvingslasten in 2018 en dus ook geen onttrekking aan de reserve ter dekking van afschrijvingen.	-18	
Totaal resultaat		-471

Programma 3: Infrastructuur

Waar gaat programma 3 'Infrastructuur' over?

Vanuit de ontwikkelopgave zelfredzaamheid is de ambitie geformuleerd om meer verantwoordelijkheid bij de burger neer te leggen. Binnen programma 3 infrastructuur, liggen er mogelijkheden om het beheer van de openbare ruimte op onderdelen over te dragen aan onze inwoners (burgerparticipatie). In dat geval neemt de gemeente een andere rol aan: van regisseren naar stimuleren of zelfs faciliteren.

Daarnaast is het hoofddoel om een bereikbare en veilige gemeente te zijn zowel digitaal als over de weg. De unieke kwaliteiten van de openbare ruimte worden doelmatig beheerd. Het doelmatig beheren kan door de openbare ruimte af te stemmen op gebruik, behoefte en beschikbare middelen. Bewoners en bedrijven worden meer verantwoordelijk voor de inrichting en beheer van de openbare ruimte. Voorzieningen in de openbare ruimte worden meer geclusterd met waarborging van de bereikbaarheid.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
De openbare ruimte is in 2018 doelmatig ingericht (afgestemd op gebruik, behoefte en beschikbare middelen).	In 2018 dient de fysieke inrichting van de openbare ruimte het ondernemerschap meer.	In het BorD (Beheerplan openbare ruimte Dongeradeel) wordt hieraan uitvoering gegeven.		Zie volgende.
	Beheer kapitaalgoederen op onderhoudsniveau C, m.u.v. begraafplaatsen, recreatieve gebieden, winkelgebieden en de binnenstad van Dokkum, sportvelden, beweegbare bruggen en onkruidbestrijding. Deze op niveau B.			Hier is uitvoering aan gegeven.
	De openbare ruimte is in 2018 meer aantrekkelijk voor bewoners en recreanten.	Realisatie van het project Súd Ie, fase 1 en 2. Deze projecten worden afgerond in 2019; in combinatie met dit project zal de uitvoering van de herinrichting van de Halvemaanspoort in 2018 worden afgerond.		Voor de uitvoering van fase 1 en fase 2 Súd Ie zijn in 2018 de volgende projecten uitgevoerd: - Nieuwe verkeersbruggen Ryslânsbrêge in de wijk Fûgellân te Dokkum en Wite Brêge gelegen in het gebied De Kolken tussen de dorpen Ee en Anjum. - De verhoogde Halvemaanspoort-brug. - Bij het buurtschap Reidswal onder Metslawier is een bijzondere nieuwe fietsbrug over de Súd Ie gemaakt. - In opdracht van projectpartner Wetterskip is een vispassage bij de

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
				stuw Wetsens gerealiseerd. - De herinrichting van natuurgebied Bochtjesplaat. Uitgevoerde voorbereiding t.a.v. projecten in 2018: - Het verhogen van de brug Saatsenweibregge over de Súd Ie vraagt meer voorbereidingstijd; realisatie naar verwachting in 2020. - Verbindingsroute Súd Ie naar het Lauwersmeer via een opgewaardeerde 'Nije Feart' Ezumazijl en Oostmahorn; bestemmingsplanprocedure is doorlopen en de financiering is deels binnen fase 1 en deels binnen fase 3 'Verbinding rond Súd Ie' geregeld. - Toekenning Waddenfonds voor fase 3.
		Maatregelen ter bevordering van de verkeersveiligheid bij scholen zo snel als mogelijk uitvoeren.		Bij CBS De Fjouwerhoeke in Hantumhuizen is samen met de school en bewoners een plan gemaakt om de verkeersveiligheid te verbeteren. Het plan wordt in 2019 uitgevoerd.
	Inwoners en bedrijven worden vanaf 2016 meer verantwoordelijk voor de inrichting en beheer openbare ruimte.			Het beleid ter zake blijft van kracht. Echter de praktijk is weerbarstig. In een aantal gevallen wordt vaak weer teruggevallen op de gemeente.
In 2018 is de gemeente Dongeradeel ontsloten op breedbandniveau.	Het college zet zich tijdens deze bestuursperiode actief in om alle gebieden digitaal te ontsluiten	Faciliteren digitaal ontsluiten van alle gebieden door: - volledige medewerking te verlenen bij het verlenen van de vergunning; - proactieve houding ten aanzien van het bepalen van het tracé.		Eind oktober heeft Kabelnoord in een brief laten weten dat de planning van de uitvoering van het resterende gedeelte afhankelijk is van de engineering en pas in 2019 bekend wordt.
Voorzieningen openbare ruimte zijn meer geclusterd en bereikbaar in 2018.	Tijdens deze bestuursperiode wordt rekening gehouden			In voorkomende gevallen wordt hiermee rekening gehouden.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
	met het ambitieproject regionale voorzieningen bij het afstemmen van de voorzieningen openbare ruimte.			

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Kabel Noord	Het digitaal ontsluiten van alle gebieden via glasvezelkabels

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar-rekening	Saldo
Baten				
301 Verkeer en vervoer	462	359	342	-17
302 Wegen (incl. kunstwerken en bermen)	74	74	71	-3
303 Water	1	1	7	6
304 Openbare verlichting	10	10	6	-4
305 Groenvoorziening	31	31	30	-1
306 Riolen	2.589	2.589	2.640	52
307 Gebouwen	1	1	1	0
308 Afvalinzameling en verwerking	2.793	2.793	2.787	-6
309 Begraafplaatsen	147	169	236	66
Totaal baten	6.106	6.026	6.118	92
Lasten				
301 Verkeer en vervoer	841	801	796	5
302 Wegen (incl. kunstwerken en bermen)	4.745	4.660	4.277	383
303 Water	412	452	457	-4
304 Openbare verlichting	279	279	220	59
305 Groenvoorziening	2.115	2.205	2.264	-59
306 Riolen	2.186	2.186	2.288	-102
307 Gebouwen	2	2	2	0
308 Afvalinzameling en verwerking	2.324	2.324	2.338	-14
309 Begraafplaatsen	306	379	402	-23
Totaal lasten	13.208	13.289	13.044	245
Saldo baten en lasten	-7.102	-7.263	-6.926	337
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	0	235	235	0
Onttrekkingen	148	539	516	-23
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	148	303	281	-23
Resultaat	-6.954	-6.959	-6.645	314

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		92
306 Riolen		52
Naast de meeropbrengsten rioolheffing (€ 22.500) is er meer uit de voorziening riolering gehaald dan begroot. Dit in verband met hogere uitgaven (zie verklaring lasten riolering)	I	52
309 Begraafplaatsen		66
Meeropbrengst door een forse toename voor de rechten om te begraven en het verlengen van deze rechten.	I	64
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	2
Overige begrotingsproducten		-24
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-24
Lasten		245
302 Wegen (incl. kunstwerken en bermen)		383
€ 22.000 vrijval kapitaallasten i.v.m. doorschuiven investeringen kunstwerken	I	22
Lagere uitgaven op klein dagelijks onderhoud € 85.000		85
Lagere doorboeking rentelasten voor wegen en bruggen € 36.000		36
€ 45.000 budgetoverheveling voor incidenteel groot onderhoud naar 2019		45
Bij wegen is een incidentele stelpost kapitaalgoederen van € 125.000 (Dekking AR) geraamd. Deze stelpost was bestemd voor alle kapitaalgoederen. De vrijval levert bij wegen een positief saldo op van € 125.000 en dient ter dekking voor de extra uitgaven op de programma's 2, 5 en Alg.dekkingsmiddelen, voor groot onderhoud gebouwen.Begroting is hierop niet aangepast.	I	125
In 2018 extra kosten geraamd voor € 35.000. Op verzoek van accountant zijn de werkelijke kosten verantwoord in 2017.	I	35
Door gunstige aanbesteding lagere lasten onkruidbestrijding € 15.000	I	15
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	20
304 Openbare verlichting		59
Lagere onderhoudskosten klein dagelijks onderhoud	I	16
Lagere uitgaven voor elektriciteit	I	43
305 Groenvoorziening		-59
Meer inhuur onderhoud openbaar groen	I	-24
Vervanging/groot onderhoud/bestrijding boomziekten is meer uitgegeven dan geraamd	I	-35

306 Riolen		-102
Het tekort op riolering wordt gecompenseerd met een onttrekking uit de voorziening riolering. Het tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door extra onderhoud in de hoedemakerspolder/houtkolk.	I	-102
Overige begrotingsproducten		-36
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-36
Totaal resultaat		337

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
Reserve ontsluiting NOF		0	0	0
Rentetoevoeging ontsluiting NOF	I	0	0	0
Reserve dekking afschrijving		235	235	0
Overboeking van reserve markt naar reserve ter dekking afschrijving	I	235	235	0
Totaal toevoegingen		235	235	0
Onttrekkingen				
Algemene Reserve		281	281	0
Reservering tegenvallers op basis quick scan kapitaalgoederen	I	125	125	0
Resultaatsbestemming jaarrekening 2017	I	88	88	0
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2018	I	33	33	0
Structurele effecten 2e tussentijdse rapportage 2017	I	35	35	0
Reserve herinrichting markt		235	235	0
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2018	I	235	235	0
Reserve dekking afschrijving		23	0	-23
Afschrijving voorbereidingskrediet Markt	I	5	0	-5
Dekking afschrijving Houtkolk	I	18	0	-18
Totaal onttrekkingen		539	516	-23
Totaal reserveringen		303	281	-23

Programma 4: Economie & Maatschappij

Waar gaat programma 4 'Economie & Maatschappij' over?

Over de bevordering van de economie, de werkgelegenheid en de participatie. Centrale doelstelling is dat inwoners minder afhankelijk worden van derden en zelf goed in hun behoeften kunnen voorzien. Werk en opleiding zijn daarbij sleutelbegrippen. De gemeente zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat waarin door de particuliere sector banen worden gecreëerd, zoveel mogelijk voor de doelgroepen die door de gemeente van een inkomen worden voorzien. De economische opgave ligt vooral in de ontwikkeling van Dokkum.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
De positie van de Regiostad Dokkum is versterkt in 2018.	Het is voor ondernemers gemakkelijker om zich te vestigen of te blijven in Dokkum .	Het college intensiveert structureel overleg tussen werkgevers en onderwijs.		Het overleg met het bedrijfsleven vind ook mede plaats door de inzet van de bedrijvencontact-functionarissen. De inzet van deze functionarissen is door langdurige ziekte enigszins in het gedrang gekomen.
		De beoordeling van elke relevante aanvraag om uitbreiding van bedrijven (met name in de dorpen) vindt volgens de methodiek 'Nije Pleats' plaats.		Daar waar het relevant is zal het zeker worden ingezet.
	De dienstverlening aan en de ruimte voor ondernemers verbeteren.	College intensiveert het structureel overleg tussen met werkgevers en onderwijs.		Continu proces/ mede ook in ANNO verband in samenwerking met de ONOF.
		In het aanbestedings-beleid, dat in 2017 is vastgesteld, geeft de gemeente aan het lokale bedrijfsleven meer ruimte om hun kansen te vergroten bij aanbestedingen.		Ook in 2018 is hier aandacht aanbesteed en is getracht om de lokale ondernemers zoveel mogelijk op de hoogte te houden en te betrekken bij het aanbestedingsbeleid en de uitwerking daarvan.
		Het college actualiseert in samenspraak met de regio de ANNO agenda.		Blijft een continu proces en vraagt de nodige inzet.
	De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is verbeterd.	Het streven is om meer leerwerkbanen te creëren voor leerlingen bij regionale bedrijven. Het college voert hier overleg over en monitort het proces. De raad wordt in kennis gesteld van de voortgang.		Krijgt ook nog eens een extra aandacht in de versnellingsagenda van Noordoost Friesland.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		Start en uitwerken van de economische Versnellingsagenda (regiodeal, inclusief het financieren van het Kennis en Innovatiehuis (KEI) en de Kenniswerkplaats (KWP).		De besluitvorming door het rijk heeft plaatsgevonden. De verdere uitwerking van de regiodeal zal in 2019 ter hand worden genomen.
De werkgelegenheid van stad, dorp en platteland versterken.	De toeristische en recreatieve sector is in 2018 verstrekt.	Uitvoeren van de 1e fase Súd Ie en Wetterfront Dokkum.		
		De uitvoering van de 2e fase Súd Ie zal in 2017 starten. Daarnaast wordt een start gemaakt met de 3e fase van de Súd Ie.		De te verhogen brug Saatsenweibregge over de Súd Ie vraagt als deelopgave van fase 2 meer voorbereidingstijd dan eerder voorzien, waarbij de brug mogelijk uiteindelijk pas in 2020 kan worden gerealiseerd. In 2018 is verbindingroute Súd Ie naar het Lauwersmeer via een opgewaardeerde 'Nije Feart' Ezumazijl en Oostmahorn binnen uitvoeringsbereik gekomen door het doorlopen van de benodigde bestemmingsplanprocedure en de benodigde financiering. De financiering van deze verbindingroute is deels binnen fase 1 en deels binnen fase 3 'Verbinding rond Súd Ie' geregeld. De Waddenfonds-toekenning van fase 3 Súd Ie van december 2018 maakt in combinatie met een financieringsarrangement met de provincie voor Harddriverspark een totaal van € 12.165.135 aan voltooiende vervolginvesteringsopgaven mogelijk in de periode tot en met 2022.
		In ANNO verband actualiseren van het uitvoeringsplan recreatie en toerisme met o.a. Holwerd aan Zee		Naast de bijdrage van het rijk van € 20 voor de regiodeal in het kader van de regiodeal. Heeft project Holwerd aan Zee een bijdrage gekregen vanuit het rijk van 5 miljoen euro.

Verbonden partij		Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Leer-werkbedrijf Noard East Fryslân (NEF)	NEF speelt als uitvoeringsorganisatie in het sociale domein een belangrijke rol in het bereiken van de beleidsdoelstellingen op het gebied van bevordering van zelfredzaamheid	

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
	van burgers (werk)

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Functiemenging	%	2017	46	52.4	14-3-2019
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2017	141	139.7	14-3-2019
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2017	635.3	758.2	14-3-2019
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2018	41.1	40.1	14-3-2019
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2018	9.6	17.9	14-3-2019
Demografische druk	%	2018	81.4	69.6	14-3-2019

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen.	LISA
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar	LISA
Banen	Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	LISA
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners.	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar.	CBS
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-15 jaar en 65 jaar en ouder in verhouding tot het aantal personen van 15 tot 65 jaar.	CBS

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar-rekening	Saldo
Baten				
401 Economie (MKB, ontwikkeling, regionaal centrum, bedrijventerreinen, haven)	0	567	597	30
403 Toerisme, recreatie en evenementen	19	19	28	9
404 Sociale werkvoorziening	0	0	0	0
405 Re-integratie (inclusief inburgering)	0	0	0	0
406 Inkomen	9.078	9.235	9.282	47
407 Minimabeleid	17	17	8	-10
Totaal baten	9.114	9.838	9.915	77

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Lasten				
401 Economie (MKB, ontwikkeling, regionaal centrum, bedrijventerreinen, haven)	333	1.855	1.087	768
403 Toerisme, recreatie en evenementen	480	689	550	139
404 Sociale werkvoorziening	6.758	6.758	7.967	-1.209
405 Re-integratie (inclusief inburgering)	1.400	1.540	872	668
406 Inkomen	9.887	10.024	9.922	103
407 Minimabeleid	1.741	1.966	1.797	169
Totaal lasten	20.598	22.832	22.195	637
Saldo baten en lasten	-11.484	-12.994	-12.280	714
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	0	7	470	-464
Onttrekkingen	71	1.588	1.226	-362
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	71	1.581	755	-826
Resultaat	-11.413	-11.413	-11.525	-112

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		77
401 Economie (MKB, ontwikkeling, regionaal centrum, bedrijventerreinen, haven)		30
De bijdragen van andere gemeenten t.b.v. de regiodeal vallen hoger uit dan waar rekening mee was gehouden.	I	30
403 Toerisme, recreatie en evenementen		9
Overige kleine verschillen kleiner dan € 25.000	I	9
406 Inkomen		47
Op basis van de definitieve beschikking BUIG (participatiewet – IOAW – IOAZ en BBZ) uit oktober 2018 is de werkelijke ontvangen bijdrage 0,5% hoger uit gevallen dan geraamd.	S	47
407 Minimabeleid		-10
Overige kleine verschillen kleiner dan € 25.000	I	-10
Lasten		638
401 Economie (MKB, ontwikkeling, regionaal centrum, bedrijventerreinen, haven)		768
Op basis van de aanbiedingsbrief bij de begroting 2018 is € 675.000 beschikbaar gesteld voor recreatie& toerisme (€175.000) en economische ontwikkeling (€ 500.000). Van de € 500.000 op de post economische ontwikkeling is eind 2018 nog € 306.000 over. Conform raadsbesluit wordt dit gestort in de reserve economische ontwikkeling.	I	306

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Voor een tweetal bedrijven was een bijdrage beschikbaar. De bijdragen hebben uiteindelijk niet plaats gevonden. Daarnaast was in 2018 € 100.000 geraamd voor het opknappen van een bedrijfspand. Deze uitgave heeft al in 2017 plaats gevonden. Alle drie de bedragen zouden worden onttrokken aan de reserve economische ontwikkeling. Geen kosten in 2018 betekent ook geen onttrekking aan de reserve economische ontwikkeling. Per saldo is dit dus budgettair neutraal	I	318
We hebben in 2018 een subsidie ontvangen voor structuurversterkende maatregelen. De uitgaven hiervoor zijn gedaan in 2016/2017. Daardoor is deze opbrengst een meevaller in 2018.	I	148
Overige kleine verschillen kleiner dan € 25.000	I	-4
403 Toerisme, recreatie en evenementen		139
Op basis van de aanbiedingsbrief bij de begroting 2018 is € 675.000 beschikbaar gesteld voor recreatie& toerisme (€175.000) en economische ontwikkeling (€ 500.000). Van de € 175.000 op de post bevordering toerisme is eind 2018 nog € 164.000 over. Conform raadsbesluit wordt dit gestort in de reserve toeristische recreatieve ontwikkeling	I	164
Overige kleine verschillen kleiner dan € 25.000	I	-25
404 Sociale werkvoorziening		-1.209
Deze post moet samen beoordeeld worden met de post re-integratie en participatievoorzieningen en betreffen gezamenlijk de bijdrage aan NEF. Op basis van de hogere participatieuitkering voortkomend uit de gemeentecirculaires 2017 hadden deze budgetten voor 2018 opgehoogd moeten worden, maar de overboeking vanuit het programma financiële middelen is in 2017 niet gemaakt.	I	-1.209
405 Re-integratie (inclusief inburgering)		668
Er is voor circa € 122.000 minder aan vreemdelingen besteed. Reden hiervoor was dat pas eind 2018 er duidelijkheid was over de budgetoverheveling vanuit de jaarrekening 2017. Dit kwam de DFK gemeenten te maken had de wet Ahri. Hierdoor zijn de werkzaamheden voor vreemdelingen naar 2019 doorgeschoven. De lagere lasten ad. € 546.000 aan participatie moet samen beoordeeld worden met de post sociale werkvoorziening en betreffen de bijdrage aan NEF.	I	668
406 Inkomen		103
Door een daling van het aantal inwoners met een uitkering vielen de lasten dit jaar € 103.000 lager uit dan geraamd.	I	103
407 Minimabeleid		169
De raming van de bijzondere bijstand bleek bij het opstellen van de tweede tussentijdse rapportage 2018 te laag te en is toen met € 225.000 opgehoogd. De cijfers 2018 vallen echter minder negatief uit dan destijds verwacht, waardoor uiteindelijk € 111.000 resteert.	I	111

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
De lasten voor schuldhelpverlening vallen € 48.000 lager uit dan geraamd, o.a. het gevolg van het minder inschakelen van de kredietbank voor het behandelen van de dossiers.	I	48
Overige kleine verschillen kleiner dan € 25.000	I	10
Totaal resultaat		714

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
Reserve economische ontwikkeling		7	306	-299
Structurele voeding reserve	I	7	0	7
Restant budget economische ontwikkeling	I	0	306	-306
Reserve recreatie en toerisme		0	164	-164
Restant budget recreatie en toerisme	I	0	164	-164
Totaal toevoegingen		7	470	-464
Onttrekkingen				
Algemene reserve		1.254	1.210	-44
Vervolg Noordoost aan het Wad	I	10	1	-9
Regiodeal Noordoost Fryslân	I	20	20	0
Resultaatbestemming jaarrekening 2017	I	10	0	-10
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2017	I	15	15	0
Kulturele Haadsted 2018	I	25	0	-25
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2018	I	499	499	0
Aanbiedingsbrief 2018	I	675	675	0
Reserve economische ontwikkeling		334	16	-318
Anno structuurverstrekkende maatregelen	I	6	6	0
Handgeld economie	I	10	10	0
Perspectiefnota 2018	I	318	0	-318
Totaal onttrekkingen		1.588	1.230	-362
Totaal reserveringen		1.581	760	-825

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Toevoegingen		-464
Reserve economische ontwikkeling		-300

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Via de aanbiedingsbrief bij de begroting 2018 is € 675.000 beschikbaar gesteld voor recreatie& toerisme (€175.000) en economische ontwikkeling (€ 500.000). Van de € 500.000 op de post economische ontwikkeling is eind 2018 nog € 306.000 over. Conform raadsbesluit wordt dit gestort in de reserve economische ontwikkeling.	I	-306
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	6
Reserve recreatie en toerisme		-164
Via de aanbiedingsbrief bij de begroting 2018 is € 675.000 beschikbaar gesteld voor recreatie& toerisme (€500.000) en economische ontwikkeling (€ 175.000). Van de € 175.000 op de post bevordering toerisme is eind 2018 nog € 164.000 over. Conform raadsbesluit wordt dit gestort in de reserve toeristische recreatieve ontwikkeling	I	164
Onttrekkingen		-362
Algemene reserve		-44
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-44
Reserve economische ontwikkeling		-318
Voor een tweetal bedrijven was een bijdrage beschikbaar. De bijdragen hebben uiteindelijk niet plaats gevonden. Daarnaast was in 2018 € 100.000 geraamd voor het opknappen van een bedrijfspand. Deze uitgave heeft al in 2017 plaats gevonden. Alle drie de bedragen zouden worden onttrokken aan de reserve economische ontwikkeling. Geen kosten in 2018 betekent ook geen onttrekking aan de reserve economische ontwikkeling. per saldo is dit dus budgettair neutraal	I	-318
Totaal resultaat		-825

Programma 5: Demografie & Leefbaarheid

Waar gaat programma 5 'Demografie & Leefbaarheid; maatschappelijke zorg en zorg voor jeugd' over?

In dit programma wordt aangegeven welke activiteiten worden ingezet op het terrein van ondersteuning die burgers nodig hebben om uiteindelijk hun problemen zelf op te lossen en mee te doen in de samenleving. Daarvoor is een grotere maatschappelijke participatie van burgers nodig, een laagdrempelige toegang tot ondersteuning en een integrale zorgaanpak, gericht op het huishouden en de sociale omgeving.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
Inwoners zijn in staat hun problemen zelf op te lossen en deel te nemen aan de samenleving.	Meer maatschappelijke participatie van inwoners in 2018.	In 2018 gaan we verder met het versterken van de sociale structuren in dorpen en wijken dmv de inzet van het gebiedsteam en het welzijnswerk. Het leggen van verbindingen tussen groepen, maar ook op individueel niveau is een belangrijk aspect hierin. Ingezet wordt op het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers. Voor het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers wordt de uitvoeringsagenda verder uitgevoerd.		In 2018 is er door de gebiedsteams gewerkt over 5 gebieden binnen de DDFK-gemeenten. Het doel van deze herinrichting is om op een meer integrale wijze samen te werken waardoor de dienstverlening aan de hulpvrager en zijn omgeving wordt verbeterd. Ook wordt het mogelijk om als team meer aandacht te hebben voor preventieve aspecten op het gebied van gezondheid, opvoeding, arbeid, sociaal isolement, onderwijs en de binding met de dorpen en wijken te versterken. De mantelzorgagenda is in 2018 uitgevoerd. Onderdeel van deze agenda vormden diverse ontmoetingsmomenten en een meldactie voor mantelzorgers. Ook is opnieuw het mantelzorgpanel ingezet.
		Het college geeft uitvoering aan het gezondheidsbeleid (2015-2018). Inzet van de GIDS-middelen en preventie krijgen prioriteit.		Vanuit GIDS (Gezond in de Stad) is er gestart met 13 projecten (DDFK). Een aantal projecten heeft ook in 2018 een vervolg gekregen.
	In 2018 is de toegang tot ondersteuning en zorg laagdrempeliger.	Het college stuurt op doorontwikkeling van een gebiedsgerichte aanpak in het sociale domein, waarin maatschappelijke organisaties, vindplaatsen, voorliggend veld en specialistische organisaties elkaar		Vanaf juli van dit jaar is er door het gebiedsteam vanuit een gebiedsgerichte aanpak gewerkt (zie ook doelstelling maatschappelijke participatie). Ook binnen de DDFK-organisatie zijn stappen

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		weten te vinden en samenwerken. Daarbij werken we volgens het principe "één gezin, één plan, één regisseur".		gezet om op een gebiedsgerichte wijze te gaan werken. In 2018 is door de raad een uitgangspuntennotitie vastgesteld. Fase 2 (uitvoeringsfase) moet in 2019 van start gaan.
	In 2018 bepalen de ondersteunings-behoefte en mate van zelfredzaamheid in grote mate het ondersteunings-aanbod .	Het college voert regie op het bevorderen van de inzet van eigen netwerken/ omgeving door deze in te schakelen bij ondersteunings-vragen en waar mogelijk te versterken.		In het eerste halfjaar is verder ingezet op de website noordoosthelpt.nl door structurele formatie vrij te maken voor het beheer van de website. Tevens wordt ingezet op de implementatie van WeHelpen. Voor het promoten van WeHelpen is structureel een aanjaagteam actief. WeHelpen is een instrument voor mantelzorgers om hulp te organiseren en hulp te bieden aan anderen.
		In 2018 wordt ingezet op monitoring van het sociaal domein, waarbij we sturen op kosten en resultaten van de ondersteuning en zorg. Hierover wordt per kwartaal gerapporteerd aan de raad. De manier van rapporteren zal worden afgestemd op de behoeften van de raad.		In 2018 is een projectplan inzake de monitoring sociaal domein opgesteld. De inrichting van de projectorganisatie zal op een later moment plaatsvinden. Gebleken is dat er een aantal knelpunten is om tot een goede monitoring te komen. Een knelpunt is met name de beschikbaarheid van actuele data die tot informatie kan worden verwerkt. Op deelonderwerpen wordt wel gerapporteerd (w.o. aanmeldlijsten). Door Sociaal domein Fryslân worden dashboards ontwikkeld waardoor er gegevens over jeugdhulp en een aantal onderdelen van de Wmo beschikbaar komen.
	In 2018 is er meer integrale zorgaanpak, gericht op het huishouden en de sociale omgeving.	Het college regisseert deze bestuursperiode de ontwikkeling van een goed functionerende netwerksamenwerking op het gebied van jeugd, zorg, wonen, welzijn en inkomen. Daarbij wordt samenwerking tussen 1 ^e lijn		Er wordt op meerdere manieren samengewerkt met de 1 ^e lijn organisaties. Het gebiedsteam bekijkt een zorgvraag vanuit diverse invalshoeken met behulp van diverse 1 ^e lijnorganisaties (bijvoorbeeld praktijkondersteuner huisarts jeugd).

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		organisaties en specialistische hulp bevorderd.		Er heeft in 2018 een doorstart plaatsgevonden van het programma sociaal medische eerstelijns.
		Het gebiedsteam ontwikkelt zich door tot een integrale en laagdrempelige toegang voor ondersteuning. Er wordt een strategisch communicatieplan uitgevoerd dat de rol van het gebiedsteam ondersteunt en faciliteert op gebied van preventie, informatie en advies. Daarbij is ook aandacht voor de eigen verantwoordelijkheid van inwoners.		Er wordt gewerkt vanuit een strategisch communicatieplan en van daaruit wordt de communicatie over het brede sociale domein vormgegeven. In juni is een zorgfestival georganiseerd om de dienstverlening vanuit het gebiedsteam verder zichtbaar te maken en de contacten met samenwerkende partijen te versterken. In de communicatie is extra aandacht voor laaggeletterden.

Waar gaat programma 5 'Demografie & Leefbaarheid; onderwijs, sport, kunst en cultuur' over?

In dit programma wordt aangegeven welke activiteiten in het kader van zelfredzaamheid en samenredzaamheid worden ingezet op het terrein van onderwijs en talentontwikkeling om burgers optimale kansen te bieden op de arbeidsmarkt. Tevens wordt beschreven hoe de sociale cohesie kan worden versterkt door sport, kunst en cultuur.

Vanuit de wettelijke taak met betrekking tot het onderwijs is er een regulerende taak en faciliterende rol. Onderwijs: reguleren (wettelijke taak) en faciliteren. Sport, kunst en cultuur zijn niet-wettelijke taken en vragen om een stimulerende en faciliterende rol.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
Alle inwoners in onze gemeente krijgen de kans om een optimale schoolloopbaan te doorlopen, hun talenten te ontwikkelen om te kunnen meedoen in de maatschappij.	In 2018 is er samenwerking tussen gemeente en scholen gericht op het streven om de helft van alle basisscholen drietalig, alle peuterspeelzalen tweetalig en mediatheken toegerust op meertaligheid te laten zijn.	Het college voert het plan van aanpak voor uitbreiding drietalige scholen en op meertaligheid toegeruste mediatheken uit.		In 2018 zijn 12 van de 17 kinderdagverblijven/peuter-opvanglocaties geregistreerd als tweetalig (miv 2018 wordt dit geregistreerd onder één noemer). Er zijn twee drietalige scholen en er is één aspirant drietalige school. Daarmee is de doelstelling niet volledig gehaald.
	Het opleidingsniveau is verbeterd richting het landelijk gemiddelde in 2018.	Het aanbod van voorschoolse educatie aan alle doelgroep-kinderen van 2,5 tot 4 jaar		Leidsters hebben cursussen gevolgd, het opleidingsniveau is verbeterd. Voorbereidingen worden

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		wordt gestimuleerd en gemonitord in 2018. Dit wordt integraal onderdeel van het preventief jeugdbeleid. Ook bij de vorming van de IKC's wordt rekening gehouden met deze doelgroep.		getroffen op de invoering van de 16 uur VVE per week. De huidige VVE-inzet wordt geëvalueerd om te kunnen komen tot nadere keuzes richting 2020.
		In 2018 wordt de voortgang van een doorgaande lijn van zorg en aanbod in Voor- en Vroeg-schoolse Educatie gestimuleerd en gemonitord.		In 2018 is ingezet op de samenwerking tussen onderwijs en gebiedsteam.
		In 2018 wordt samen met de voorschoolse instellingen en scholen uitvoering gegeven aan het Onderwijsachterstandenbeleid door Voor- en Vroeg-schoolse Educatie, taalstimulering en het vergroten van ouderbetrokkenheid.		In 2018 hebben er meerdere REA-overleggen plaatsgevonden om afspraken te maken over de samenwerking tussen onderwijs en het domein zorg (waaronder het gebiedsteam). In het laatste REA in oktober is de doorgaande leerlijn ondergebracht in het project leerlingdaling (onderwijs en gemeente vertegenwoordigd).
		Binnen het kader van de Regionale Educatieve Agenda werken gemeente, voorschoolse instellingen, schoolbesturen en maatschappelijke organisaties tijdens de gehele bestuursperiode samen op het terrein van onderwijskansen en zorg voor jeugd, waarbij het vooral gaat om de verbinding te leggen tussen de zorgstructuren in de school (Passend Onderwijs) met de zorgstructuren rondom de school.		Dit proces loopt. Naar aanleiding van het laatste REA wordt er nog sterker ingezet op netwerksamenwerking (zie ook eerdere toelichting).
	Scholen werken meer samen, inhoudelijk en op het terrein van onderwijshuisvesting.	In 2018 wordt het integraal Huisvestingsplan Onderwijs uitgevoerd en wordt ingezet op het opstellen van een regionaal IHP (ADDFK).		Door de vraagstukken rondom de Pionier is het IHP-proces in 2018 niet afgerond. Het IHP voor Dongeradeel wordt opgenomen in een nieuw IHP voor Noardeast.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
Betrokken burgers, die door het deelnemen aan sport, kunst en cultuur een sterke sociale verbondenheid voelen.	De sociale samenhang tussen burgers is in 2018 versterkt.	In 2018 wordt een plan van aanpak voor bundeling en clustering van voorzieningen (sport, recreatie, zorg en onderwijs) opgesteld met de ANNO-Atlas als basis. Hierbij wordt gebruik gemaakt van input van procesvoorstel voorzieningen en procesvoorstel rolneming (zie ook programma 2).		Als vervolg op de Atlas en de Woningmarktanalyse is een (ANNO) dorpenoet gehouden in DDFK, waarvan 1 bijeenkomsten in Dongeradeel (Holwerd). Doel was de inwoners te informeren over de bevolkings- en woning-marktontwikkelingen en met elkaar hierover in gesprek te gaan. De resultaten zijn verwerkt in een nieuwbrief die verspreid is onder de deelnemers en de dorpsbelangen. De resultaten zijn ook verwerkt in het document Ferkenning. Dit is de eerste stap op weg naar de (omgevings)visie. Er is onder leiding van een regionaal procesbegeleider een regionale Ontwikkelagenda Onderwijsvoorzieningen opgesteld. Hierin zijn kansrijke locaties / projecten voor Integratie Kindcentra benoemd. Deze Ontwikkelagenda wordt jaarlijks geactualiseerd. De regionale procesbegeleider leerlingendaling heeft een nieuwe opdracht gekregen voor de duur van 1,5 jaar waarin ook passend onderwijs is opgenomen.
		Planvoorbereiding Culturele Hoofdstad 2018; subsidiëring van activiteiten in het kader van KH2018.		In 2018 hebben 26 initiatieven subsidie ontvangen.
	In 2018 is er meer burgerparticipatie en minder gemeentelijke bemoeienis.	Goedlopende projecten en initiatieven die zijn opgestart worden voortgezet. Gebiedsgericht werken, kernenbeleid, burgerparticipatie worden verder uitgewerkt. Bij participatie moet ook een (verdere) oriëntatie plaatsvinden op de 'nieuwe democratie'		Er is in het kader van de harmonisatie een notitie GGW opgesteld en vastgesteld, met het oog op een ander samenspel tussen overheid en burgers (burger- en overheidsparticipatie).. Er is een opdracht geformuleerd voor de implementatie van GGW. Als eerste stap is een voorstel voor een gebiedsindeling en gebiedswethouders opgesteld, ten behoeve

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		en de verhouding tussen raad en samenleving.		van de coalitievorming.
	Meer bewustwording van de eigen taal- en streekcultuur in 2018.			In 2018 is de Friese taal gestimuleerd door middel van cursussen Frysk, meertalig onderwijs (zie hierboven) en door er aandacht aan te besteden bij de subsidievoorwaarden.
	Talentontwikkeling in combinatie met het onderwijs door deelname aan sport, kunstzinnige en culturele activiteiten.	Inzet buurtsport-coaches, ook in samenwerking met gebiedsteams in het kader van gezondheids-achterstanden (GIDS).		Buurtsportcoaches en gebiedsteams werken samen in één team.
		Harmonisatie van onderdelen van het sportbeleid in DDFK-verband .		Met het oog op harmonisatie van het sportbeleid is er een nulmeting van de kwaliteit van de velden uitgevoerd.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Geen verbonden partij	

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2017	0.25	1.82	14-3-2019
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2017	14.22	26.58	14-3-2019
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2016	0.6	2	14-3-2019
Niet-Sporters	%	2016	61.7	47.7	14-3-2019
Jongeren met een delict voor de rechter()	% 12 t/m 21 jarigen	2015	1	1,45	14-3-2019
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2015	6,3	6,58	14-3-2019
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2017	66	66.7	14-3-2019
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015	1.52	1.52	14-3-2019
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2018	7.7	9.2	14-3-2019
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2018	1,5	1	14-3-2019

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2018	0.3	0.3	14-3-2019
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO()	Aantal per 10.000 inwoners	2018	50	58	14-3-2019

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen.	DUO
Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen.	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar), dat vroegtijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of een mbo-diploma vanaf niveau 2.	Ingrado
Niet-Sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners.	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)
Jongeren met een delict voor de rechter()	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering rond moet komen.	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS
Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren(16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO()	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen de WMO. Voor de WMO-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde is gebaseerd op 180 deelnemende gemeenten.	GMSD

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
501 Onderwijs en onderwijshuisvesting	75	75	100	25
502 Sport	426	426	411	-15
503 Kunst en Cultuur	71	71	26	-45
504 Accommodaties	0	0	0	0
505 Jeugdzorg	108	108	103	-5
506 Maatschappelijke ondersteuning	393	393	470	76
507 Frysk taalbelied	0	0	0	0
Totaal baten	1.073	1.073	1.109	36
Lasten				
501 Onderwijs en onderwijshuisvesting	2.679	2.814	2.634	181
502 Sport	2.455	2.284	2.403	-119
503 Kunst en Cultuur	1.864	1.942	1.888	54
504 Accommodaties	346	146	216	-70
505 Jeugdzorg	755	664	676	-12
506 Maatschappelijke ondersteuning	13.573	14.121	16.326	-2.205
507 Frysk taalbelied	23	23	25	-2
Totaal lasten	21.696	21.995	24.169	-2.174
Saldo baten en lasten	-20.623	-20.922	-23.060	-2.137
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	0	836	836	0
Onttrekkingen	663	1.794	1.464	-330
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	663	958	628	-330
Resultaat	-19.960	-19.965	-22.432	-2.467

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		38
501 Onderwijs en onderwijshuisvesting		25
• Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	25
502 Sport		0
• Aan de gymlokalen zou een verrekening plaatsvinden van overhead, deze verrekening is niet gedaan en is per saldo neutraal met het voordeel op onderwerp 501 Onderwijs en onderwijshuisvesting	I	-130
• De decentralisatie-uitkering t.b.v. buurtsportcoaches is vanuit 2017 naar 2018 overgeheveld en daar ook uitgegeven. Dit is ook terug te zien in de hogere lasten op hetzelfde product.	I	128
• Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	2
503 Kunst en Cultuur		-44
• Op basis van een overeenkomst wordt er theaterinventaris verkocht, echter heeft de overdracht nog niet plaats gevonden.	I	-40
• Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	-4

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
506 Maatschappelijke ondersteuning		76
In 2018 zijn er nog MOVO gelden (decentralisatie uitkering Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang) ontvangen, welke betrekking hadden op voorgaande jaren en niet waren geraamd.	I	
Overige begrotingsproducten		19
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	19
Lasten		-2.174
501 Onderwijs en onderwijshuisvesting		181
De overhead is niet verrekend met de gymzalen waar het aan toegerekend kan worden, dat levert een even groot nadeel op het onderwerp 502 Sport	I	130
Wegens een overbruggingscontract voor het gymvervoer het eerste halfjaar van 2018 is het begrote bedrag overschreden	I	-39
Er is een onderschrijding op de voor- en vroegschoolse educatie omdat er meer geld ontvangen is dan geraamd vanuit de specifieke uitkering onderwijsachterstanden.	I	57
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	33
502 Sport		-119
Voor de buurtsportcoaches is een flinke overschrijding van het budget. Dit wordt gecompenseerd door hogere baten op hetzelfde product, die uit 2017 waren overgeheveld.	I	-95
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	-24
503 Kunst en Cultuur		54
Per saldo is er minder uitgegeven aan KH2018 dan beschikbaar was, omdat er minder initiatieven lagen. Dit gaat gepaard met een lagere ontrekking van de Algemene Reserve en is dus budgetneutraal.	I	21
Voor bibliotheekwerk bleek de werkelijke subsidieaanvraag 5% onder de geraamde aanvraag te liggen, wat resulteert in een klein voordeel	I	27
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	6
504 Accommodaties		-70
Het eenmalig budget voor dorpshuis Hantum ten onrechte afgeraamd. Daardoor ontstaat hier een nadeel. De uitgave is conform oorspronkelijk raadsbesluit gedekt uit de algemene reserve.	I	-200
De laatste 10% subsidie voor MFA Anjum wordt in 2019 uitbetaald. Daardoor is er in 2018 een voordeel. Dit bedrag wordt gedekt uit de algemene reserve. De ontrekking aan de algemene reserve vindt daardoor ook niet plaats in 2018.	I	132
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-2

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
505 Jeugdzorg		-12
Overige verschillen kleiner dan €25.000		
506 Maatschappelijke ondersteuning		-2.412
De lasten van vervoersvoorzieningen (rollators etc.) waren € 90.000 hoger als gevolg van een hogere vervangingsvraag van oudere hulpmiddelen en hogere prijzen van de voorzieningen.		-90
De lasten van rolstoelen kwamen € 108.000 hoger uit dan geraamd als gevolg van de nieuwe aanbesteding.		-108
De huishoudelijke hulp viel € 120.000 hoger uit dan geraamd vanwege de vergijzing in combinatie met het (landelijke) beleid dat mensen op latere leeftijd langer thuis blijven wonen. Daarnaast komen de gebiedsteams op stoom die een "boeggolf" aan werk aan het wegwerken zijn.		-120
Dit is ook één van de oorzaken waardoor de begeleiding Wmo € 743.000 hoger uit valt dan geraamd. Dezelfde gebiedsteams zorgen ook voor een toename in gebruik van Wmo voorzieningen, gemeenten staan door de decentralisaties dichter bij de inwoners en signaleren meer problematiek dan voor 2015.		-743
Op volksgezondheid resteert € 340.000 aan onderuitputting doordat deze gelden niet ingezet konden worden, aangezien besloten was nieuw beleid in DFK verband op te pakken en niet elke DFK gemeente voor nieuw beleid voor volksgezondheid geld beschikbaar had.		340
De lasten van jeugd vielen fors hoger uit dan geraamd. In opdracht van de Fries gemeenten heeft KPMG onderzoek gedaan naar de kostenontwikkeling. Uit dit onderzoek is gebleken dat het aantal cliënten in 2018 met 38% is toegenomen.		-1.447
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	-38
Overige begrotingsproducten		-2
Overige verschillen kleiner dan €25.000	I	-2
Totaal resultaat		-2.136

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
Algemene reserve		836	836	0
Totaal toevoegingen		836	836	0
Onttrekkingen				
Algemene reserve		1.615	1.285	-330
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2017	I	-74	-74	0
Aanbiedingsbrief 2018	I	1.166	1.159	-7
MFA Anjum	I	132	0	-132
MFA Hantum	I	200	200	0
Resultaatbestemming jaarrekening 2017	I	191	0	-191
Reserve sociaal domein		179	179	0
Dekking eenmalige kostne sociaal domein GR-DDFK	I	179	179	0
Totaal onttrekkingen		1.794	1.464	-330
Totaal reserveringen		958	-460	-330

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Toevoegingen		0
Onttrekkingen		-330
Algemene reserve		-330
De laatste 10% subsidie aan MFA Anjum wordt in 2019 uitbetaald. Zie ook product 504 Accommodaties.	I	-132
Resultaatbestemming 2019	I	-191
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-7
Totaal resultaat		-330

Programma 6: Dienstverlening & Ondersteuning

Waar gaat programma 6 'Dienstverlening & Ondersteuning' over?

Dit programma gaat over de interne en externe dienstverlening. Deze dienstverlening sluit zo goed mogelijk aan en heeft de focus op de behoeften van de samenleving. Deregulering, efficiency en kwaliteitsverbetering staan daarbij centraal. Vanuit programma 6 wordt binnen de organisatie de andere rolname van de gemeente gestimuleerd.

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
De dienstverlening van de gemeente sluit in 2018 aan bij de participatiemaatschappij.	Per 1-7-2016 is het voor burgers en ondernemers duidelijker en gemakkelijker om activiteiten te realiseren.	In het kader van het plan van aanpak herindeling worden verordeningen, beleid en subsidies in 2018 zoveel mogelijk geharmoniseerd, waarbij aandacht zal worden gegeven aan deregulering, vereenvoudiging van procedures en Romte voor de mens.		Op basis van het plan van aanpak herindeling worden verordeningen, beleid en subsidies in 2018 zoveel mogelijk geharmoniseerd. In het kader van die harmonisatie zal daarbij zoveel mogelijk worden gekozen voor een variant met de minste regels. Omdat deregulering niet onder de Wet Arhi valt en een integrale dereguleringsslag veel ambtelijke capaciteit vergt, is daarvoor vooralsnog niet gekozen. In het nieuwe raadsprogramma wordt ingezet op een taskforce deregulering, die alle regelingen gaat screenen op onnodige regels.
		Het college biedt ruimte aan ondernemers die initiatieven willen ontplooiën.		In 2017 is in DDFK-verband nieuw aanbestedingsbeleid in nauwe samenwerking met ONOF vastgesteld. Dit beleid is aangepast aan de nieuwe regelgeving en geüniformeerd in DDFK. Voor wat betreft deregulering en vereenvoudiging van beleid wordt verwezen naar hetgeen hiervoor is geschreven.
	Per 1-1-2018, of zoveel eerder als voor hun functie nodig is, werken de medewerkers van de gemeente vanuit de kantelingsgedachte.	In de nieuwe besturings- en organisatiefilosofie staan inwoner en mienskip centraal en gaan wij uit van de leefwereld binnen de samenleving. In het in DFK-verband te ontwikkelen dienstverlenings-concept is daarom aandacht voor		In de nieuwe besturings- en organisatiefilosofie (BOF) staan inwoner en mienskip centraal en gaan wij uit van de leefwereld binnen de samenleving. In het HRM-programma 'Mei Wille Wurkje' is in workshops en loopbaangesprekken aandacht besteed aan de kantelingsgedachte. In

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
		vaardigheden van medewerkers die actief burgerschap ondersteunen.		het kader van organisatieontwikkeling zal hier blijvend aandacht voor zijn.
	Deelname aan www.waarstaatjegemeente.nl	In 2018 wordt door de DDFK-gemeenten deel-genomen aan de benchmark van www.waarstaatjegemeente.nl en de uitkomsten worden gedeeld met de raden.		De burgerpeiling 'Waar staat je gemeente' heeft in de 2 ^e helft van 2018 plaatsgevonden. De resultaten zijn met de raden gedeeld.
Per 2018 biedt de bedrijfsvoering passende ondersteuning voor het behalen van de programmadoelstellingen.		Vanaf 2019 worden de afspraken over de te realiseren formatie-bezuiniging uitgevoerd door de DDFK-organisatie. Het bestuur van de GR DDFK gemeenten heeft een 5 jaar formatie-scenario DDFK laten opstellen op basis waarvan een reductie op personeel mogelijk wordt geacht vanaf 2019. Vooruitlopend op een reële raming in 2018 heeft de GR DDFK nu al in de meerjarencijfers een stapsgewijze reductie van personeelskosten opgenomen vanaf 2019 (van € 700.000 in 2019 oplopend tot € 2.100.000 in 2021). Voor de begroting van Dongeradeel betekent dit dat een besparing op personeel opschuift van 2018 naar 2019.		In de begroting voor de GR DDFK voor 2017 is geschetst dat m.b.t. het personeelsbudget nog veel onzekerheden bestaan en dat de huisvestingssituatie veel inefficiëntie met zich meebrengt waar in de begroting nog geen rekening mee werd gehouden. Toen is aangekondigd dat pas in 2018 een uitspraak gedaan kon worden over mogelijke besparingen. In 2018, na de woelige startjaren van de DDFK organisatie, is uit de evaluatie van het O&F-plan gebleken dat er nog steeds onzekerheden waren, dat de organisatie nog onvoldoende stabiel was en dat nog steeds in de organisatie geïnvesteerd moest worden. Het is daarmee niet realistisch te verwachten dat in deze start- en opbouwfase van de nieuwe organisatie de komende paar jaren al besparingen gerealiseerd kunnen worden. Wel is het zo dat na een aantal jaren de voordelen van een grotere organisatie voelbaar en merkbaar moeten worden. Dat kan zijn in de vorm van besparingen, maar ook door een grotere kwaliteit, beter mee kunnen bewegen van de organisatie met bestuurlijke ambities en / of door meer zaken in eigen huis uit te voeren. Om tot een objectieve beoordeling van de benodigde formatie te

Doelen 2018	Subdoelen	Activiteiten	Voortgang jaarrekening	Toelichting jaarrekening
				komen heeft het DB DDFK als koers gekozen in te zetten op een in 2020 uit te voeren benchmark, waarin taken, ambities en formatie van de organisatie voor Noardeast-Fryslân en Dantumadiel afgezet worden tegen die van andere, vergelijkbare, gemeenten. De beoogde reductie van de personeelskosten in 2018/2019 wordt niet gehaald.
		Na de risico-inventarisatie op informatiebeveiliging wordt er in 2018 uitvoering gegeven aan het in DDFK-verband opgestelde plan van aanpak.		Er is na de risico-inventarisatie gewerkt aan een actie-programma informatiebeveiliging in DDFK-verband. Daaraan wordt nu uitvoering gegeven.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Shared Service Center van de gemeente Leeuwarden (SSL)	Het SSL garandeert en continueert – voor Dongeradeel vanaf 2016 – de ICT-voorzieningen en –dienstverlening voor de DDFK-gemeenten. Zij schept zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening. Door intensieve intergemeentelijke samenwerking binnen SSL en bundeling en uitwisseling van kennis en ervaring zal dat tot een (verdere) verbetering van de bedrijfsvoering en dienstverlening moeten leiden.

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar-rekening	Saldo
Baten				
601 Klant Contact Centrum	435	435	394	-41
602 Communicatie en burgerparticipatie	0	0	0	0
Totaal baten	435	435	394	-41
Lasten				
601 Klant Contact Centrum	1.247	1.255	1.270	-15
602 Communicatie en burgerparticipatie	53	53	101	-48
Totaal lasten	1.300	1.308	1.371	-63
Saldo baten en lasten	-864	-872	-977	-104

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	0	0	0	0
Onttrekkingen	25	33	32	-1
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	25	33	32	-1
Resultaat	-839	-839	-944	-105

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		-41
601 Klant Contact Centrum		-41
Er zijn per saldo minder leges gerealiseerd dan van tevoren ingeschat. Er zijn bijvoorbeeld minder reisdocumenten uitgegeven dan verwacht en ook minder documenten zoals uittreksels burgerlijke stand, gedragsverklaringen etc. Dit betekent dat ook de lasten lager zijn geraamd, zie de bijbehorende verklaring bij de lasten.	I	-47
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	6
Lasten		-63
601 Klant Contact Centrum		-15
Er zijn per saldo minder leges gerealiseerd dan van tevoren ingeschat. Er zijn bijvoorbeeld minder reisdocumenten uitgegeven dan geraamd en minder documenten zoals uittreksels burgerlijke stand, gedragsverklaringen etc. Dit betekent dat de afdrachten van de rijksleges (lasten) navenant lager zijn dan geraamd.	I	19
Via de 2^e turap 2018 is er aanvullend budget bijgeraamd voor de kosten van de verkiezingen in 2018. Deze bijraming is echter onvoldoende gebleken als gevolg van o.a. meer uitgaven voor facilitaire zaken en aankopen overige goederen en diensten (-59), daar tegenover staat minder personele kosten doorbelast vanuit de GR-DDFK specifiek in verband met de verkiezingen 2018 (22).	I	-37
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	-3
602 Communicatie en burgerparticipatie		-48
Dit tekort staat in verband met het overschot op Stads en dorpsvernieuwing. In 2017 is er budget beschikbaar gesteld t.b.v. dorpsvernieuwing en leefbaarheid, maar deze zijn niet benut in 2017 en overgeheveld naar 2018. De lasten zijn hier verantwoord, maar het budget staat op 205. Bouwen, wonen en herstructureren.	I	-50
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	I	2
Totaal resultaat		-104

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
Totaal toevoegingen		0	0	0
Onttrekkingen				
Algemene reserve		33	32	-5
Ontwikkelen gebruik opvaarten		10	5	-5
Vitale waddenkust		15	10	-5
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2018		17	17	0
Effecten 2e tussentijdse rapportage 2017		-9	0	9
Totaal onttrekkingen		33	32	-1
Totaal reserveringen		33	32	-1

Algemene dekkingsmiddelen

Waar gaat Algemene dekkingsmiddelen over?

Algemene dekkingsmiddelen

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de algemene dekkingsmiddelen in de gemeentelijke begroting apart zichtbaar gemaakt.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

Lokale heffingen

Dit zijn opbrengsten uit de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten voor de WOZ, de heffing en de invordering.

Algemene uitkeringen:

Gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen, dit is inclusie de decentralisatie uitkering sociaal domein.

Dividend

Hier wordt de opbrengst (dividend) uit de deelnemingen in o.a. Eneco en de BNG verantwoord.

Overige algemene dekkingsmiddelen:

Onder de overige algemene dekkingsmiddelen is het taakveld treasury en de overige baten en lasten (stelposten) verantwoord.

Mutaties in de reserves

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Dongeradeel	Nederland	Peildatum
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2018	662	649	14-3-2019
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2018	742	721	14-3-2019

Leeswijzer uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
Lokale heffingen	6.982	6.982	7.036	54
Algemene uitkering	45.605	46.568	46.190	-378
Dividend	412	533	501	-32
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.984	1.971	2.579	608
Totaal baten	54.983	56.054	56.306	252
Lasten				
Lokale heffingen	499	499	500	0
Algemene uitkering	174	41	6	35
Dividend	11	11	10	1
Overige algemene dekkingsmiddelen	2.117	2.402	3.610	-1.208
Totaal lasten	2.801	2.954	4.126	-1.172
Saldo baten en lasten	52.182	53.100	52.180	-919
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen	1.923	2.999	2.999	0
Onttrekkingen	1	496	362	-134
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.922	-2.503	-2.637	-134
Resultaat	50.260	50.597	49.543	-1.054

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Baten		252
Lokale heffingen		54
Betreft diverse kleine afwijkingen op meerdere belasting producten. Met name bij toeristenbelasting en forensenbelasting is meer ontvangen dan geraamd.	I	54

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000
Algemene Uitkering		-378
Over 2018 is er een nadeel. Het nadeel op de algemene uitkering wordt voor een groot deel verklaard doordat o.a. een lager accres wordt verwacht over 2018. Dat wil zeggen dat het Rijk minder uit geeft en daardoor ook het gemeentefonds mee daalt. De kans bestaat dat het accres over 2018 uiteindelijk nog lager zal uitvallen. Dat wordt echter pas bekend in de meicirculaire 2019 (zie risicoparagraaf). Tegenover het lagere accres staat weliswaar een extra vergoeding van € 60.000 voor de gestegen vergoedingen voor raadsleden van gemeenten met < 24.000 inwoners, maar dat weegt bij lange na niet op tegen de daling van o.a. het accres.	I	-373
Overige verschillen		-5
Dividend en deelnemingen		-32
Betreft afrekening Stedin Holding 2017	I	-32
Overige algemene dekkingsmiddelen		608
Op basis van (gewijzigde) fiscale richtlijnen kon over de jaren 2012 en 2013 alsnog een deel van de btw over gemeentelijke re-integratieactiviteiten worden teruggevraagd bij de belastingdienst".	I	178
Vrijval ISV 1 en 2 traject Anjum (subsidies voorgaande jaren)	I	280
Afboeking oude facturen 2017 en ouder i.v.m. crediteuren analyse.	I	80
Afrekening doorschuif BCF 2018	I	40
Diverse afwaarderingen afboekingen	I	30
Lasten		-1.172
Overige algemene dekkingsmiddelen		-1.208
Bijdrage negatief saldo GR DDFK 2018	I	-876
Naheffing Omzetbelasting 2015 / 2016	I	-32
Treffen voorziening dubieuze debiteuren (herijking)	I	-40
Vele herrekeningen en mutaties o.a. in uren en oude boekjaren	I	-260
Overige begrotingsproducten		36
Totaal resultaat		-920

Specificatie reserveringen

Onderwerpen	I of S	Bedragen x € 1.000		
		Begroting	Jaar-rekening	Saldo
Toevoegingen				
• Algemene reserve		2.999	2.999	0
Totaal toevoegingen		2.999	2.999	0
Onttrekkingen				
• Algemene reserve		496	362	-134
Overheveling budgetten			-274	
Saldobestemming budgetten			311	
Regiodeal 2018			149	
Openbare verlichting			1	
• Reserve Sociaal Domein			175	
Saldobestemming uit 2017			175	
Totaal onttrekkingen		496	362	-134
Totaal reserveringen		-2.503	-2.637	-134

Overhead

Waar gaat overhead over?

Overhead

In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder I de definitie overhead nader geduid. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van Vensters voor Bedrijfsvoering gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:

1. Leidinggevend en primair proces (hiërarchisch).
2. Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. Inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).
5. Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC).
6. Juridische zaken.
7. Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. Informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. Facilitaire zaken en Huisvesting.
10. Documentaire Informatie Voorziening (DIV).
11. Managementondersteuning primair proces.

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
Overhead	69	69	345	276
Huisvesting	0	0	0	0
Totaal baten	69	69	345	276
Lasten				
Overhead	1.398	1.776	2.237	-461
Huisvesting	0	0	0	0
Totaal lasten	1.398	1.776	2.237	-461
Resultaat	-1.329	-1.707	-1.892	-185

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	Incidenteel of structureel	Bedragen x € 1.000
Baten		260
Overhead		260
De verhuur van de gemeentelijke gebouwen aan de gemeenschappelijke regeling DDFK-gemeenten was niet in de begroting verwerkt. Hier tegenover staat ook een niet geraamde subsidielast aan de GR-DDFK voor hetzelfde bedrag.		256

Onderwerpen	Incidenteel of structureel	Bedragen x € 1.000
Overige verschillen kleiner dan € 25.000		4
Lasten		-461
Overhead		-461
De verhuur van de gemeentelijke gebouwen aan de gemeenschappelijke regeling DDFK-gemeenten was niet in de begroting verwerkt. Hier tegenover staat ook een niet geraamde subsidielast aan de GR-DDFK voor hetzelfde bedrag.		-256
Salarissen en sociale lasten		-148
Voor groot onderhoud Rondweg 28 Dokkum is € 34.000 meer uitgegeven dan geraamd. In programma 3 stond een stelpost opgenomen van € 125.000 voor dit groot onderhoud. In programma 3 staat derhalve een voordeel die deze overschrijding dekt.		-34
Overige verschillen kleiner dan € 25.000		-23
Totaal resultaat		-201

Heffing VPB

Waar gaat heffing VPB over?

Heffing VPB

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Dongeradeel geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten.

Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente voor deze activiteiten geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeven geen jaarlijkse fiscale balans en aangifte te worden opgesteld, geen vermogensetikettering plaats te vinden (toerekenen van balansposten aan de fiscale administratie) en geen openingsbalans naar de waarde in het economische verkeer te worden opgesteld.

Gemeente Dongeradeel doet aangifte voor haar belaste activiteiten afvalstromen en het grondbedrijf. Voor 2016 wordt de eerder ingediende aangifte aangepast vanwege de landelijke vaststellingsovereenkomst grondbedrijven. Voor het grondbedrijf is over 2016 een openingsbalansberekening opgesteld. In 2017 wordt verder gerekend op basis van deze aangepaste openingsbalans en fiscale systematiek van winstberekening.

Op basis van de realisatiecijfers 2017 verwachten wij in 2018 een last van circa € 10.000,- na verliesverrekening. Uiteraard kunnen de daadwerkelijke uitkomsten in de toekomst verschillen door mutaties in de grondexploitatie.

Tarief VPB

Voor winsten binnen de eerste tariefschijf (tot en met € 200.000) geldt in 2018 een tarief van 20% en voor winsten daarboven (vanaf € 200.000) een tarief van 25%. Het kabinet heeft vanaf 2019 een stapsgewijze verlaging van de vennootschapsbelasting aangekondigd. De eerste schijf wordt dan 19%, de tweede 25%. Vanaf 2020 dalen die tarieven naar 16,5% en 22,55%. In 2021 naar 15% en 20,50%.

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0
Lasten				
Vennootschapsbelasting (VPB)	0	0	10	-10
Totaal lasten	0	0	10	-10
Resultaat	0	0	-10	-10

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	Incidenteel of structureel	Bedragen x € 1.000
Baten		0
Lasten		-10
Vennootschapsbelasting (VPB)		-10
Overige verschillen kleiner dan € 25.000		-10
Totaal resultaat		-10

Onvoorzien

Waar gaat onvoorzien over?

Onvoorzien

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

In de begroting is een bedrag van € 50.000 opgenomen voor structureel onvoorzien.

In de meerjarenbegroting zijn geen cumulatieve bedragen opgenomen voor structureel onvoorzien.

Mutaties in de reserves

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Overzicht baten en lasten 2018

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Jaar- rekening	Saldo
Baten				
Onvoorzien	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0
Lasten				
Onvoorzien	50	0	0	0
Totaal lasten	50	0	0	0
Resultaat	-50	0	0	0

Toelichting op de verschillen (I) = incidenteel (S)= structureel

Onderwerpen	Incidenteel of structureel	Bedragen x € 1.000
Baten		0
Lasten		0
Totaal resultaat		0

Rekeningresultaat

Recapitulatie

Het werkelijke nadelige rekeningresultaat bedraagt € 1.449.000 (afgerond).

Het rekeningresultaat voor bestemming is tot stand gekomen door de lasten en baten, samenhangend met de programma's, de lasten en baten van de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien te salderen. In het rekeningsresultaat voor bestemming is het positieve resultaat van het sociaal domein al verwerkt in de daarvoor bestemde reserve en zijn ook eventuele opnames uit, of stortingen in voorzieningen verwerkt.

Resultaatanalyse

Omschrijving	Begroting (x € 1.000)	Werkelijk (x € 1.000)	Saldo (x € 1.000)
Programma's	-52.466	-52.967	-501
Dekkingsmiddelen, onvoorzien	51.393	50.279	-1.114
Resultaat voor bestemming	-1.073	-2.689	-1.615
Mutaties in reserves	3.041	1.239	-1.802
Resultaat jaarrekening 2018 (nadelig)	1.968	-1.449	-3.417

De belangrijkste afwijkingen tussen de bijgestelde begroting en de realisatie zijn in onderstaande tabel op hoofdlijnen opgenomen. (> 50k).

Omschrijving	Bedrag (x € 1.000) + = meevaller - = tegenvaller
Programma 1	
• Voorziening wethouders pensioenen	-118
• Extra wachtgeldvergoedingen wethouders ivm herindeling	-300
• Uitkering ontslagvergoeding	-140
Programma 2	
• Bouwgrondexploitaties (bedrijven & woningcomplexen)	+650
• Wabo bouwleges	+167
• Uitstel omgevingswet (voorstel tot overheveling)	+268
• Mutaties reserves	-471
Programma 3	
• Meeropbrengst grafrechten	+64
• Lagere uitgaven klein onderhoud wegen	+85
• Vrijval incidentele stelpost wegen (begroting niet aangepast)	+125
• Lagere lasten openbare verlichting (onderhoud en elektra)	+59
• Hogere lasten openbaar groen (inhuur en bestrijding boomziekten)	-59
• Riolering extra onderhoud hoedemakerspolder/houtkolk (compensatie via voorziening)	
Programma 4	
• Restant economische ontwikkeling (storting in reserve)	+306
• Toegezegde bijdrage economische ontwikkeling niet uitgekeerd (mutatie via reserve)	+318
• Structuur versterkende maatregelen (uitgaven reeds plaatsgevonden in 2016/2017)	+148
• Bevordering toerisme (mutatie via reserve)	+164
• Sociale werkvoorziening en Re-integratie betreft de bijdrage aan NEF en de participatie budgetten (vreemdelingen)	-541
• Lager aantal inwoners met een uitkering	103

Omschrijving	Bedrag (x € 1.000) + = meevaller - = tegenvaller
• Tussentijdse begrotingsophoging bleek achteraf deels te hoog ingeschat	+111
• Mutatie reserves	-825
Programma 5	
• Meer uitkering specifieke uitkering onderwijsachterstanden	+57
• Correctie dubbel besluit subsidie dorps huis Hantum	-70
• Lasten vervoersvoorzieningen ivm hogere vervangingsprijzen hulpmiddelen	-90
• Hogere lasten rolstoelen ivm nieuwe aanbesteding	-108
• Kosten huishoudelijke hulp hoger vanwege vergrijzing en de inzet van gebiedsteams	-120
• Kosten begeleiding WMO door effectieve inzet gebiedsteams	-743
• Onderuitputting volksgezondheid ivm besluit nieuw beleid DFK gemeenten	+340
• Lasten jeugdzorg ivm toename aantal cliënten (+38%)	-1.447
• Mutaties reserves	-330
Programma 6	
• Diverse kleine verschillen < € 50.000	-104
Algemene dekkingsmiddelen	
• Algemene uitkering	-333
• Teruggave BTW re-integratieactiviteiten 2011 – 2012	+178
• Vrijval ISV subsidie traject Anjum	+280
• Bijdrage negatief resultaat GR DDFK 2018	-876
• Geprognoseerd positief saldo	+1.968
• Mutaties reserves	-134
Alle programma's vele onder en overschrijdingen , 50k	-21
• Geprognoseerd begrotingsoverschot (+1.968)	-1.968
Saldo resultaat ten opzichte van de begroting voor bestemming	-3.417

Analyse begrotingsrechtmatigheid

Naast bovengenoemde analyse moet bij de jaarrekening een analyse worden gegeven op de begrotingsrechtmatigheid. Als leidraad heeft de gemeenteraad op 18.12.2014 via het zogenaamde controleprotocol voor de accountantscontrole toetsingscriteria vastgesteld. Hierbij is de volgende categoriale indeling gemaakt, waarbij wordt aangegeven of hier al dan niet sprake is van onrechtmatig handelen.

Begrotingsoverschrijdingen op lasten

De volgende categorieën worden onderscheiden:

Nr	Categorie	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel
1	Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet.	X	
2	Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie) regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X	
3	Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen		X
4	Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant ondubbelzinnig vaststelt dat die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenstijging op jaarbasis was via de tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels (art. 212) zoals afgesproken met de raad.		X
5	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X
6	Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheids gevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. -geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar -geconstateerd na verantwoordingsjaar	X	X
7	Kostenoverschrijding inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheids gevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente ervoor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. -geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar -geconstateerd na verantwoordingsjaar	X	X

Nr	Categorie	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig en telt mee voor het oordeel
8	Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. -jaar van investeren -afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X	X

Lasten per programma

Omschrijving	Begroting na wijziging	Rekening	Vershil
Bestuurszaken	6.083.886	6.591.399	-507.513
Wonen & Gebiedszaken & Milieu	5.812.936	6.471.171	-658.235
Infrastructuur	13.288.595	13.043.968	244.626
Economie & Maatschappij	22.832.218	22.194.927	637.292
Demografie & Leefbaarheid	21.995.121	24.168.972	-2.173.851
Dienstverlening & Ondersteuning	1.307.846	1.370.838	-62.992
Algemene dekkingsmiddelen	2.954.189	4.125.952	-1.171.764
Overhead	1.775.892	2.236.888	-460.996
Heffing VPB	0	10.038	-10.038
Onvoorzien	0	0	0
Totale lasten	76.050.682	80.214.154	-4.163.472

Toelichting op begrotingsoverschrijdingen lasten

In artikel 5 van de op 30 april 2015 vastgestelde verordening ex. art. 212 van de gemeentewet zijn onderstaande normen voor begrotingsrechtmatigheid vastgelegd:

De norm voor begrotingsrechtmatigheid ligt op het niveau van overschrijding van de lasten van de programma's. Indien er overschrijdingen zijn, moeten deze worden toegelicht door het college indien de overschrijding meer bedraagt dan 0,5% van het begrotingstotaal.

Norm voor begrotingsrechtmatigheid ten aanzien van de balansposten ligt op het niveau van de geautoriseerde bedragen. Voor het schuiven van budgetten tussen programma's is toestemming van de gemeenteraad vereist. Het college mag binnen de programma's met budgetten schuiven, mits de lasten van producten niet dusdanig worden overschreden dat de realisatie van andere producten binnen hetzelfde programma onder druk komt te staan. Indien de lasten van een geautoriseerd budget of een investeringskrediet met meer dan € 70.000 is overschreden moet dit aan de raad zijn gerapporteerd. Aan de hand van voorgaande criteria kunnen de volgende conclusies op de begrotingsoverschrijdingen van de lasten uit de financiële analyse worden getrokken.

Toelichting op begrotingsoverschrijdingen lasten

Omschrijving	Onrecht- matig, telt niet mee in oordeel	Onrecht- matig, telt wel mee voor oordeel
1. Bestuurszaken	Overschrijding € -507.513	
Er wordt aanvullend gedoteerd aan de voorziening wethouders-pensioenen als gevolg van herrekenende doelkapitalen (-163.000). Tegelijkertijd valt een deel van de voorziening wachtgeldverplichtingen vrij (+45.000).	-118	
Er zijn als gevolg van de vorming van de nieuwe gemeente extra wachtgeldverplichtingen ad € 300.000 ontstaan. Deze worden ten laste van de herindelingsmiddelen gebracht maar komen in eerste instantie wel ten laste van het gemeentelijk resultaat.	-300	
Door de uitkering van een ontslagvergoeding is een extra last ontstaan van € 140.000.	-140	
Overige posten.	+50	
2. Wonen, gebiedszaken en milieu	Overschrijding € -658.235	
Minder kosten invoering Omgevingswet door uitstel van wetgeving. Budget is via Perspectiefnota 2018-2021 beschikbaar gesteld. Project loopt door in 2019. Er wordt voorgesteld een bedrag over te hevelen van € 268.000. De kosten worden gedekt uit de algemene reserve.	+268	
Grondzaken: De bouwgrondexploitatie is in principe budgettair neutraal en wordt daarom niet in begroting opgenomen. De baten zijn op rekeningsbasis € 338.000 hoger dan de lasten. Dit heeft te maken met de afsluiting van een viertal complexen, winstneming op tien complexen en de gedeeltelijke vrijval van een drietal verliesvoorzieningen. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de balans en de paragraaf Grondbeleid.	-1.363	
Vele niet lasten overschrijdende mutaties die hier geen toelichting behoeven. Voor deze toelichting wordt verwezen naar de toelichten onder de programma's	-1.095	
5. Demografie en Leefbaarheid	Overschrijding € -2.173.851	
De lasten van jeugd vielen fors hoger uit dan geraamd. In opdracht van de Fries gemeenten heeft KPMG onderzoek gedaan naar de kostenontwikkeling. Uit dit onderzoek is gebleken dat het aantal cliënten in 2018 met 38% is toegenomen.	-1.447	
De huishoudelijke hulp viel € 120.000 hoger uit dan geraamd vanwege de vergoeding in combinatie met het (landelijke) beleid dat mensen op latere leeftijd langer thuis blijven wonen. Daarnaast komen de gebiedsteams op stoom die een "boeggolf" aan werk aan het wegwerken zijn.	-120	
Dit is ook één van de oorzaken waardoor de begeleiding Wmo € 743.000 hoger uit valt dan geraamd. Dezelfde gebiedsteams zorgen ook voor een toename in gebruik van Wmo voorzieningen, gemeenten staan door de decentralisaties dicht bij de inwoners en signaleren meer problematiek dan voor 2015.	-743	
Overige posten ter afronding	+136	
6. Dienstverlening en Ondersteuning	Overschrijding € -62.992	
Via de 2^e turap 2018 is er aanvullend budget bijgeraamd voor de kosten van de verkiezingen in 2018. Deze bijraming is echter onvoldoende gebleken als gevolg van o.a. meer uitgaven voor facilitaire zaken en aankopen overige goederen en diensten (-59), daar tegenover staat minder personele kosten doorbelast vanuit de GR-DDFK specifiek in verband met de verkiezingen 2018 (22)	-37	

Dit tekort staat in verband met het overschot op Stads en dorpsvernieuwing. In 2017 is er budget beschikbaar gesteld t.b.v. dorpsvernieuwing en leefbaarheid, maar deze zijn niet benut in 2017 en overgeheveld naar 2018. De lasten zijn hier verantwoord, maar het budget staat op 205. Bouwen, wonen en herstructureren	-50
Overige posten ter	+24
Algemene Dekkingsmiddelen	Overschrijding € -1.171.764
Eenmalige extra bijdrage rekening resultaat Gr	-876
Naheffing Inzetbelasting 2015 /	-32
Vele herrekeningen oude boekjaren na aanleiding van de	
Treffen voorziening dubieuze	-40
Overige ter afronding	+36
Overhead	Overschrijding € -460.996
De verhuur van de gemeentelijke gebouwen aan de gemeenschappelijke regeling DDFK-gemeenten was niet in de begroting verwerkt. Hier tegenover staat ook een niet geraamde subsidie last aan de GR-DDFK voor hetzelfde bedrag.	-256
Salarissen en sociale lasten	-148
Voor groot onderhoud Rondweg 28 Dokkum is € 34.000 meer uitgegeven dan geraamd. In programma 3 stond een stelpost opgenomen van € 125.000 voor dit groot onderhoud. In programma 3 staat derhalve een voordeel die deze overschrijding dekt.	-34
Overige verschillen kleiner dan € 25.000	-23
Heffing VPB	Overschrijding € -10.038
Nagekomen heffing VPB 2016	-10

Paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

Deze paragraaf geeft inzicht in de gemeentelijke heffingen.

Naast inzicht in de lokale heffingen wordt ook ingegaan op de lokale lastendruk en het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid.

Welke lokale heffingen worden geheven?

In onderstaande tabel is weergegeven welke belastingen, heffingen en rechten de gemeente Dongeradeel in 2018 heeft geheven.

Soort belasting/heffing/recht
Onroerende zaakbelastingen
Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten
Baatbelasting
Forensenbelasting
Toeristenbelasting
Parkeerbelastingen
Reclamebelasting
Precariobelasting
Precariobelasting op kabels en leidingen
Afvalstoffenheffing
Leges
Rioolheffing
Rioolaansluitrechten
Graf- en begraafrechten
Liggelden
Bruggelden

Wat was het beleid?

Algemeen beleid.

Algemeen beleid is, voor zover geen ander beleid of andere overwegingen van toepassing zijn, de tarieven van de belastingen, heffingen en rechten te verhogen met de stijging van het consumentenprijsindexcijfer.

Het Centraal Plan Bureau (CPB) heeft voor het jaar 2018 de geharmoniseerde consumentenprijsindex (HCPI) bepaald op 1,4%.

Specifiek beleid en lokale lastendruk.

Op 6 juli 2017 hebben de gemeenteraden van Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. de gezamenlijke perspectiefnota 2018-2021 "Een gedeelde toekomst" vastgesteld. Met het vaststellen van een gezamenlijke perspectiefnota is een belangrijke stap gezet in het fusieproces naar de nieuwe gemeente "Noardeast-Fryslân".

Om in DFK-verband tot harmonisatie te komen:

- is het tarief van de onroerende zaakbelastingen voor eigenaren van woningen verlaagd met 4,04%;
- zijn de tarieven van de rioolheffing niet verhoogd en is om een kostendekking te krijgen van 100%, € 103.853 onttrokken uit de voorziening riolering;
- zijn de tarieven van de afvalstoffenheffing verhoogd met 9,1%.

Hiermee is bereikt dat de gemiddelde woonlasten voor het jaar 2018 voor meerpersoonshuishoudens nagenoeg op het DFK-gemiddelde uitkomen (€ 742,00 t.o.v. 748,00, het DFK-gemiddelde). Echter niet geheel voor de éénpersoonshoudens (€ 662,00 t.o.v. € 676,00, het DFK-gemiddelde). Dit komt omdat voor woningen één OZB-

tarief geldt. Tariefdifferentiatie naar meer- of éénpersoonshuishoudens door middel van het OZB-tarief is niet mogelijk.

Op basis van voor het jaar 2018 genomen beleidsbeslissingen, beleidsbeslissingen, die in het verleden zijn genomen, voornoemd algemeen en specifiek beleid wordt in onderstaand overzicht per belastingsoort de percentages van de tariefsverhoging of -verlaging weergegeven:

Belastingsoort	Percentage
Onroerende zaakbelastingen woningen	4,04-/-
Onroerende zaakbelastingen niet-woningen	1,4
Belastingen op roerende woonruimten	4,04-/-
Belastingen op roerende bedrijfsruimten	1,4
Forensenbelasting	1,4
Toeristenbelasting	0
Afvalstoffenheffing	9,1
Leges	1,4
Rioolheffing	0
Graf- en begraafrechten	0
Liggelden	1,4
Bruggelden	0
Precariobelasting	1,4
Precariobelasting op kabels en leidingen	0
Reclamebelasting	0

Wat zijn de opbrengsten?

Het totaal aan opbrengsten gemeentelijke belastingen bedraagt € 13.608.828. In onderstaande tabel zijn de geraamde opbrengsten en de werkelijke opbrengsten gespecificeerd naar belastingsoort voor 2018 weergegeven.

Belastingbronnen 2018	Geraamd	Ontvangen	Verschil
Onroerende zaakbelastingen eigenaren woningen	2.841.352	2.862.909	21.557
Onroerende zaakbelastingen eigenaren niet-woningen	1.085.730	1.110.651	24.921
Onroerende zaakbelastingen gebruikers niet-woningen	725.090	743.015	17.925
Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten	800	471	-329
Baatbelasting	26.234	29.047	2.813
Forensenbelasting	104.230	97.320	- 6.910
Precariobelasting	28.477	24.475	- 4.002
Precariobelasting op kabels en leidingen	1.773.828	1.777.725	3.897
Toeristenbelasting	274.000	302.786	28.786
Afvalstoffenheffing	2.425.053	2.423.611	-1.442
Rioolheffing	2.514.000	2.536.516	22.516
Reclamebelasting *	76.000	75.509	-491
Parkeerbelastingen	357.584	320.343	-37.241
Bruggelden	50.400	50.872	472
Leges burgerzaken	435.442	389.547	-45.895
Leges A.P.V. en bijzondere wetten	13.290	18.269	4.979
Leges omgevingsvergunningen	455.691	624.287	168.596
Leges structuur- en bestemmingsplannen	15.000	10.942	-4.058
Graf- en begraafrechten	146.756	210.533	63.777
Totaal	13.348.957	13.608.828	259.871
Afdracht rijksleges burgerzaken			-162.048
Meeropbrengst			97.823

* Onder aftrek van de perceptiekosten (de kosten van heffing en invordering) wordt de volledige opbrengst reclamebelasting door de gemeente gestort in het ondernemersfonds.

Voor een toelichting van de belangrijkste verschillen wordt verwezen naar hetgeen is opgenomen in de programmarekening 2018.

Hoe ziet de kostendekking eruit?

Op basis van de vastgestelde tarieven, toe te rekenen lasten en opbrengsten kunnen voor het jaar 2018 de volgende dekkingspercentages worden weergegeven.

	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing
Toe te rekenen kosten	2.174.140	2.208.353
Overhead incl. (omslag)rente	48.858	43.367
BTW	244.668	218.122
Kwijtschelding	148.594	148.594
Perceptiekosten	21.933	21.933
Storting in voorziening	148.367	
Totale lasten	2.786.560	2.640.369
Opbrengsten heffingen	2.423.611	2.536.516
Zwerfafval	23.761	
Nascheiding huishoudelijk restafval	4.350	
Verkopen overige goederen en diensten	334.838	
Onttrekking uit voorziening		103.853
Totale opbrengsten	2.786.560	2.640.369
Dekkingspercentage	100	100

	Bruggelden	Graf- en begraafrechten
Toe te rekenen kosten	184.565	392.608
Overhead incl. (omslag)rente	41.677	22.106
BTW		
Totale lasten	226.242	414.714
Opbrengst heffingen	50.872	210.533
Onttrekking uit voorziening		22.383
Dekkingspercentage	22,5	56,2

	Leges titel 1	Leges titel 2	Leges totaal
Netto kosten taakveld	702.224	1.250.334	1.952.558
Toe te rekenen kosten:			
Overhead incl. (omslag)rente	21.960	33.859	55.819
BTW			
Totale kosten	724.184	1.284.193	2.008.377
Opbrengst heffingen	245.768	635.229	880.997
Dekkingspercentage	33,9	49,5	43,9

Hoe hoog zijn de lokale woonlasten?

Uit de Coelo atlas 2018 blijkt, dat de woonlasten (onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing) voor meerpersoonshuishoudens voor een woning met een gemiddelde woningwaarde in de gemeente Dongeradeel € 742 bedragen en voor een éénpersoonshuishouden € 662.

In onderstaande tabel worden de gemiddelde woonlasten, de gemiddelde woonlasten in DFK- verband en de afwijkingen procentueel en in bedragen ten opzichte van het DFK-gemiddelde weergegeven.

Gemeente	Eénpersoons	Meerpersoons
Kollumerland c.a.	662	726
Dongeradeel	662	742
Ferwerderadiel	704	777
Gemiddelde in DFK verband	676	748
Gemiddelde in Friesland	614	709

Dongeradeel in % van DFK gemiddelde	97,9	99,2
In euro's	-14	-6

Kollumerland c.a. in % van DFK gemiddelde	97,9	97,0
In euro's	-14	-22

Ferwerderadiel in % van DFK gemiddelde	104,1	103,8
In euro's	28	29

Bron COELO-Atlas van de lokale lasten 2018

Ten opzichte van het jaar 2017 zijn de lasten voor een meerpersoonshuishouden in de gemeente Dongeradeel gestegen met 1,3% en voor een éénpersoonshuishouden gestegen met 0,4%.

Zie ook onderstaande tabel.

Woonlasten meerpersoonshuishoudens	Meerpersoons		Eénpersoons	
	2017	2018	2017	2018
2017 gemiddelde woningwaarde € 147.000				
2018 gemiddelde woningwaarde € 149.000				
Onroerende zaakbelastingen gebruiker				
Onroerende zaakbelastingen eigenaar	274,45	262,40	274,45	262,40
afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	233,52	254,76	160,20	174,72
Rioolheffing	224,88	224,88	224,88	224,88
Totaal	-----	-----	-----	-----
	732,85	742,04	659,53	662,00
Stijging in %		1,3		0,4

Hoe groot is het bedrag aan kwijtschelding?

De aanslagen onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing komen in principe voor kwijtschelding in aanmerking. Kwijtschelding wordt verleend op basis van de maximaal toegestane rijksnormen, zijnde 100% van de bijstandsnorm. Het totaalbedrag aan verleende kwijtscheldingen voor het jaar 2018 is geraamd op € 300.081. Het totaalbedrag verleend aan kwijtscheldingen bedraagt € 297.189.

Opgemerkt wordt dat voor de afhandeling van de kwijscheldingsverzoeken de DDFK-gemeenten en Schiermonnikoog een samenwerkingsovereenkomst hadden gesloten met het Noordelijk Belastingkantoor (voorheen Hefpunt). Op grond van deze overeenkomst dienden kwijscheldingsverzoeken te worden ingediend bij het Noordelijk Belastingkantoor en werden de kwijscheldingsverzoeken door het Noordelijk Belastingkantoor afgehandeld.

Beëindiging samenwerking met Noordelijk belastingkantoor

De samenwerking met het Noordelijke belastingkantoor is met ingang van 1 januari 2019 beëindigd. Om deze reden beoordeelt de gemeente Noardeast-Fryslân met ingang van 1 januari 2019 zelf de verzoeken om kwijschelding van de aanslagen gemeentelijke belastingen. Verzoeken om kwijschelding van de waterschapslasten dienen nog wel bij het Noordelijke belastingkantoor te worden ingediend.

Hoe is het bezwaarproces tegen de WOZ-beschikkingen verlopen?

Sinds 1997 geldt een landelijke regeling voor de waardering van onroerende zaken, de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). De Wet WOZ schrijft voor dat gemeenten periodiek een nieuwe waarde vaststellen voor alle panden in de gemeente. Voorheen gold die WOZ-waarde voor een periode van vier jaren. Vanaf 2005 was dat twee jaar. Met ingang van 1 januari 2007 wordt de WOZ-waarde van de onroerende zaken jaarlijks vastgesteld. De verwachting is, dat door de jaarlijkse waardering de acceptatie van de WOZ-waarde bij de burger zal toenemen aangezien de waarde actueler is en daardoor meer aansluit bij de verwachtingen. Daarnaast zullen de schokken in de WOZ-waarden gedempt worden, hetgeen eveneens de acceptatie kan vergroten. Door frequenter de WOZ-waarde vast te stellen, nemen de mogelijkheden tot een breder maatschappelijk gebruik van de WOZ-waarden toe. Onderstaand wordt een overzicht gegeven van het aantal ingediende bezwaarschriften in het jaar 2018 en de wijze van afhandeling daarvan.

DONGERADEEL	
Jaar	2018
<u>Beschikkingen</u>	
Woningen	14.922 *
Niet-woningen	2.673
* Waarvan 3.722 huurderbeschikkingen (woning)	
Totaal	17.595
<u>Bezwaren</u>	
Woningen	63
Niet-woningen	48
Totaal	111
Bezwaren gegrond	25
Bezwaren ongegrond	61
Vernietiging beschikking	1
Bezwaar ingetrokken	19
Totaal	106
Nog in behandeling	5
Totaal	111

Mediation

De gemeente Dongeradeel biedt mediation aan. Belastingplichtigen worden hierbij in de gelegenheid gesteld, indien men het niet eens met de WOZ-beschikking (waarde) of het aanslagbiljet telefonisch contact met de gemeente op te nemen. Hiermee wordt voorkomen dat onnodig bezwaarschriften worden ingediend. In 2018 zijn 61 verzoeken om mediation binnen gekomen 39 verzoeken zijn gehonoreerd en hebben geleid tot ambtshalve vermindering van de WOZ-waarde.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (hoeveel middelen zijn nodig om alle risico's op te kunnen vangen). Beide komen in deze paragraaf aan de orde zodat vervolgens een uitspraak kan worden gedaan over het weerstandsvermogen van de gemeente Dongeradeel.

De financiële positie en daarmee het weerstandsvermogen wordt toegelicht aan de hand van de financiële kengetallen die het BBV voorschrijft. Zij vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die raad en gedeputeerde staten in hun beoordeling van de financiële positie moeten betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel middelen beschikbaar zijn om eventuele risico's op te kunnen vangen. Het is een optelsom van alle elementen uit de gemeentefinanciën die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet- begrote kosten te kunnen dekken.

De beschikbare weerstandscapaciteit kan volgens het BBV bestaan uit:

- de reserves (voor zover vrij besteedbaar);
- de stille reserves (voor zover binnen één jaar verkoopbaar en voor zover verkoop de continuïteit van de uitvoering niet aantast);
- de onbenutte belastingcapaciteit (tenzij wettelijk beperkingen zijn opgelegd of in het collegeprogramma anders is afgesproken);
- nog niet ingevulde begrotingsruimte / nieuwe beleidsgelden;
- de post onvoorzien.

Het uitgangspunt voor het weerstandsvermogen is dat de incidentele weerstandscapaciteit voldoende moet zijn om de incidentele financiële risico's te bekostigen en dat de structurele weerstandscapaciteit op een zodanig niveau moet zijn dat daarmee structurele financiële tegenvallers kunnen worden gedekt. Op grond van de vastgestelde notitie reserves en voorzieningen is de minimumstand van de omvang van de algemene reserve bepaald op 5% van de begrotingsomvang exclusief de bouwgrondexploitatie.

Bij het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit rekende de gemeente Dongeradeel alleen met de vrij besteedbare algemene reserve. Redenen zijn dat de overige mogelijke onderdelen niet goed objectief zijn te meten of niet worden onderscheiden. Stille reserves worden per definitie niet gemeten. Wat de onbenutte belastingcapaciteit is hangt mede af van wat politiek haalbaar is. En de begroting bevat geen posten voor niet ingevulde begrotingsruimte / nieuwe beleidsgelden en onvoorzien.

De structurele weerstandscapaciteit bedraagt € 50.000. Dit bedrag is de afgelopen jaren voldoende gebleken om te voorzien in schade met een structureel doorwerkend effect. Deze schade kan in principe ook worden gedekt uit bezuinigingen en/of het nemen van inkomstenverhogende maatregelen. De incidentele weerstandscapaciteit bedraagt €7.902.197,-. Dit is het gecorrigeerde bedrag van de algemene reserve per 31 december 2018 waar geen verplichtingen op rusten.

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit tellen alleen risico's die nog niet op andere wijze zijn afgedekt. De kans is erg klein dat alle aanwezige risico's zich daadwerkelijk voor zullen doen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt en alle risico's dan ook nog eens tot het maximaal mogelijke nadeel leiden. Vandaar dat in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening wordt gehouden met een waarschijnlijkheidsfactor. Om de voor de weerstandscapaciteit relevante risico's goed in beeld te hebben vindt er regelmatig een risico-inventarisatie plaats.

Omdat de gemeente Dongeradeel per 2019 gefuseerd is naar Noardeast-Fryslân, worden de relevante risico's van de nieuwe gemeente toegelicht. Daarbij is zoveel mogelijk een uitsplitsing gemaakt naar het aandeel van Dongeradeel in deze risico's.

	Noardeast-Fryslân				Aandeel Dongeradeel
Bedrijfsvoering					
Onderhoud en beheer	100.000	5%	Monitoring en beheersing	5.000	5.000
Tijdelijk personeel	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm	pm
Zaaksysteem	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm	pm
Algemene uitkering: onderuitputting	262.376	75%	Accepteren	196.782	106.602
Gewaarborgde geldleningen	11.114.297	6%	Accepteren	666.858	33.625
Gewaarborgde geldleningen met WSW achtervang	38.803.255	2%	Accepteren	776.065	502.011
Uitgezette leningen	5.270.675	2%	Monitoring en beheersing	105.414	35.834
Bezwaar en andere procedures	50.000	20%	Monitoring en beheersing	10.000	-
Uitbesteding van werken	100.000	5%	Monitoring en beheersing	5.000	5.000
Elfstedentocht	600.000	5%	Accepteren	30.000	30.000
Fiscale risico's	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm	pm
BTW verruiming sportvrijstelling	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm	pm
Verbonden partijen					
Risico's verbonden partijen	7.513.000	5%	Monitoring en beheersing	375.650	190.750
Grondzaken					
Archeologie	300.000	10%	Accepteren	30.000	30.000
Milieusaneringen	500.000	20%	Accepteren	100.000	100.000
Munitiestortplaats	5.000.000	5%	Accepteren	250.000	250.000
Kapitaalgoederen					
Onderhoud kapitaalgoederen	50.000	20%	Monitoren	10.000	-
Afstoten schoolgebouw	200.000	90%	Monitoring en beheersing	180.000	180.000
Riool	250.000	10%	Monitoring en beheersing	25.000	25.000
Onderwijshuisvesting	100.000	80%	Monitoren	80.000	80.000
Wegbeheer	50.000	75%	Monitoren	37.500	37.500
Klimaatverandering	267.500	7%	Accepteren	18.725	18.725
Plantenziekten	110.000	80%	Monitoren	88.000	88.000
Projecten					
Programma Sud Ie en Wetterfront	250.000	5%	Monitoring en beheersing	12.500	12.500
Sociaal					
WMO	3.200.000	50%	Monitoring en beheersing	1.600.000	850.000
Jeugdwet	2.700.000	50%	Monitoring en beheersing	1.350.000	500.000
BUIG	500.000	20%	Monitoring en beheersing	100.000	50.000
Overig					
MFC Burdaard	1.265.000	15%	Monitoring en beheersing	189.750	-
Overige niet geïdentificeerde risico's		10%		624.224	313.055
				6.866.468	3.443.603

Op basis van deze risicotabel bedraagt het aandeel van de benodigde weerstandscapaciteit voor Dongeradeel ongeveer € 3,4 miljoen. Dit betreft de benodigde omvang van de algemene reserve vrij besteedbaar. De voor Dongeradeel relevante risico's worden hieronder toegelicht.

Bedrijfsvoering

Onderhoud en beheer

Voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden maakt de gemeente veel gebruik van derden (bedrijven), maar ook van eigen personeel. Afhankelijk van het soort werk zijn er risico's tijdens de uitvoering. We denken hierbij aan struikelen, vallen, uitglijden, elektrische spanning, enz. In toenemende mate wordt aandacht besteed aan veiligheidsvoorzieningen bij het uitvoeren van werkzaamheden. Enerzijds om veiligheid verhogend te werken, anderzijds vanwege overheidsverplichtingen. Bij het inschakelen van derden is de werkgever van die derden primair verantwoordelijk. In werkbesprekingen met externe partijen zijn Arbo-aspecten en veiligheid altijd een vast punt op de agenda. Voor ons eigen personeel geldt dat deze VCA-gecertificeerd zijn en dat er periodiek toolbox-metingen worden gehouden over verschillende onderwerpen.

Tijdelijk personeel

De organisatie van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân zal zich de komende tijd vormen. Bij het uitvoeren van de taken van de nieuwe gemeente zal naar verwachting, evenals de afgelopen periode, een substantieel beroep gedaan moeten worden op tijdelijk personeel. Een risico hierbij is dat er onvoldoende budget is voor de inhuur van tijdelijk personeel. Als er tijdelijke medewerkers in dienst worden genomen past dat veelal binnen de bestaande formatiebudgetten maar dat lukt zeker niet als er moet worden ingehuurd bij detacheringsbureaus wanneer er hoger gekwalificeerde of gespecialiseerde krachten nodig zijn. Binnen de GR DDFK-gemeenten konden de kosten van ingehuurd personeel grotendeels worden opgevangen binnen de personele begroting (en een deel binnen uitvoeringsbudgetten van de gemeenten). Dit was mogelijk doordat de GR het principe 'wat mag de organisatie maximaal kosten' hanteerde. Dit betekent dat er gebudgetteerd werd op basis van de maximale loonkosten per functie. Deze budgettaire 'speelruimte' is echter met ingang van 2019 volledig ingezet voor de effecten van de "Organisatie- en formatie-evaluatie" d.w.z. voor het herstellen van structurele weeffouten, herwaarderingen, de effecten van de 'besturings- en organisatiefilosofie' (BOF) en het inzetten van tijdelijke formatie (niet op basis van inhuurtarieven berekend). Dit betekent dat het risico op personele budgetoverschrijdingen als gevolg van inhuur voor de nieuwe gemeente aanmerkelijk hoger is dan in de afgelopen periode voor de GR.

De omvang van het risico laat zich moeilijk inschatten aangezien van tevoren veelal niet duidelijk is of er voor het invullen van een vacature moet worden ingehuurd. De beheersingsmaatregelen die de organisatie neemt om dit risico zoveel mogelijk te beperken zijn gericht op integrale budgetsturing. Hier wordt door middel van o.a. managementrapportages en tussentijdse bestuursrapportages invulling aan gegeven.

Zaaksysteem

Na een periode van onzekerheid over de situatie rondom het Platform Digitaal Werken (PDW) is besloten om tijdelijk over te gaan op het systeem PlanPlus en intussen de voorbereidingen te treffen om vervolgens over te gaan op een geheel nieuw integraal zaaksysteem. Het behoeft geen verdere uitleg dat deze ontwikkelingen een aanzienlijke impact hebben op de organisatie. De risico's die in dit kader herkend worden hebben betrekking op het dagelijks werk aangezien de benodigde informatie niet direct toegankelijk is.

Algemene uitkering, onderuitputting 2018

Met onderuitputting bedoelen we hier dat de rijksoverheid minder heeft uitgegeven dan geraamd. De verwachting is dat het Rijk over 2018 minder heeft uit gegeven dan geraamd, wat zich zou vertalen in een lager accres in de algemene uitkering van gemeenten. De Najaarsnota 2018, welke de stand van Rijksuitgaven geeft per 1 oktober, was hiervan de voorbode. De Najaarsnota is echter niet vertaald in de decembercirculaire van het gemeentefonds, omdat de decembercirculaire geen officieel bijstelmoment is voor het accres. Daarmee is de verwachte onderuitputting niet verwerkt in de algemene uitkering over 2018.

Gewaarborgde geldleningen met directe borgstelling

Voor de gewaarborgde geldleningen met directe borgstelling staat de gemeente 100% borg. De genoemde leningen met hypotheekgarantie zijn de "oude" zogenaamde hypotheeken met gemeentegaranties, welke afgeven zijn t/m 1994 en nog doorlopen t/m 2024. De directe borgstellingen aan de woningstichting NW Friesland proberen we in 2019 onder de Borgstellingen met WSW achtervang te krijgen, zodat het directe risico niet meer aanwezig is. Het risico op de directe borgstelling aan de Campus in Kollum zal vanaf 2020 jaarlijks afnemen omdat hier een 40 jarige annuïtaire geldlening tegenover staat. De overige directe borgstellingen kennen ook het systeem van aflossing waardoor deze risico's jaarlijks zullen afnemen. De totale omvang van deze leningen is €10,5 miljoen en het geschatte risico is 6%.

Gewaarborgde geldleningen met WSW achtervang

Naast de gewaarborgde geldleningen zijn er geldleningen met een WSW achtervang. Dit zijn leningen waarbij het waarborgfonds sociale woningbouw (WSW) de betalingsverplichtingen voor een lening over neemt wanneer de corporatie de rente en aflossing op een door de WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als de WSW deze betalingsverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten Rijk en gemeenten bijspringen. Op grond van hun rol als achtervanger moeten zij in dat geval renteloze leningen aan WSW verstrekken. Het Rijk verstrekt 50% aan renteloze lening. De zogenaamde "Schade gemeenten" verstrekken samen een kwart (25%) van de renteloze leningen en daarnaast verstrekken alle gemeenten die achtervanger zijn van de WSW (met inbegrip van de schadegemeenten) samen het resterende kwart (25%) van de renteloze leningen. Het genoemde risico van 50% bestaat dus maximaal uit de rentelasten van een in het kader van schade aangetrokken lening. De totale omvang van deze leningen is €38,8 miljoen en het geschatte risico is 2%.

Uitgezette leningen

De doorgeleende, dan wel uitgezette leningen leveren een gering risico op dat ze niet geheel terugbetaald kunnen worden. De gehele portefeuille bedraagt €5,3 miljoen, waarbij het geschatte risico van niet terugbetalen 2% bedraagt.

Uitbesteding van werken

Bij uitbesteding van werken ligt de verantwoordelijkheid in juridische zin bij de opdrachtgever. De gemeente, die meestal als enige van aanvang van het bouwproces tot en met de oplevering betrokken is, zal zich steeds moeten vergewissen of mogelijke risico's op schade goed zijn afgedekt. De kennis van de medewerkers die aanbestedingen van werken voorbereiden, wordt zoveel mogelijk op peil gehouden door regelmatige bijscholing en bijwonen van informatiebijeenkomsten. Op dit moment zijn geen gerechtelijke procedures aangegaan tegen de gemeente en zijn er geen schadeclaims bij ons ingediend.

Elfstedentocht

Een Elfstedentocht op de schaats is te benoemen als risico. Enerzijds omdat het een groot evenement is, waarbij veel deelnemers en vooral bezoekers worden verwacht. Dit brengt de nodige risico's op calamiteiten met zich mee. Anderzijds omdat de Elfstedentocht veel geld zal gaan kosten. De kosten bestaan voornamelijk uit de te nemen maatregelen voor het veilig verloop van een Elfstedentocht. Denk hierbij aan verkeersmaatregelen met bijbehorende hekken, bebording en verkeersregelaars, cameratoezicht, beveiliging en ook personeelskosten. Een inschatting van de kosten van een Elfstedentocht bedraagt € 600.000. De inschatting van deze kosten is gemaakt op basis van de gemaakte kosten tijdens de Sinterklaasintocht in 2017.

Fiscale risico's

Er is sprake van een aantal fiscale risico's en kansen binnen de gemeente. Er spelen een aantal landelijke discussies over fiscale vraagstukken voor de vennootschapsbelasting en de btw. Hieraan is vanwege de hoge mate van onzekerheid geen bedrag opgenomen in de risicoparaagraaf.

Verruiming btw-sportvrijstelling

Met ingang van 1 januari 2019 wordt de btw-sportvrijstelling verruimd. Daarmee wordt het gelegenheid geven tot sportbeoefening vrijgesteld van de heffing van btw en vervalt derhalve het recht op aftrek van voorbelasting. Dit betekent dat bijbehorende btw op kosten in het kader van gelegenheid geven tot sportbeoefening kostprijsverhogend zal worden. Dit kan bijvoorbeeld gaan om investeringen in sportaccommodaties en exploitatie van sportaccommodaties (afhankelijk van hoe de huidige situatie is vormgegeven). Gemeenten zullen gecompenseerd worden via de compensatieregeling Sport door een aanvraag in te dienen voor een specifieke uitkering. Op 20 juli 2018 is deze ministeriële regeling genaamd 'Regeling specifieke uitkering stimulering sport' gepubliceerd. Deze regeling heeft enkel betrekking op het btw nadeel voor gemeenten (er is namelijk een aparte regeling voor het btw nadeel voor verenigingen en stichtingen). De regeling voor gemeenten geldt voor vijf jaar en vervalt met ingang van 1 januari 2024. De specifieke uitkering bedraagt ten hoogste 17,5% (ten opzichte van 21% btw op de kosten) van het begrote bedrag voor de activiteiten van de aanvraag. Het uitkeringsplafond bedraagt landelijk € 152 miljoen voor het jaar 2019. Indien het totale voor uitkering geclaimde bedrag landelijk hoger is dan deze € 152 miljoen, dan zal de verdeling naar rato van de aangevraagde bedragen plaatsvinden. Dit betekent dat het percentage van 17,5% lager zal uitvallen indien het uitkeringsplafond bereikt wordt. Aangezien de regeling het btw-nadeel niet volledig compenseert zal er een (éénmalig) financieel nadeel ontstaan voor de gemeente Noardeast-Fryslân in 2019. De verruiming van de sportvrijstelling heeft tevens een nadelig effect op het algemene mengpercentage van de gemeente. De wijziging zorgt namelijk voor een stijging van het kostprijsverhogende deel van het algemene mengpercentage op de bedrijfsvoeringskosten. Dit effect zal ook meegenomen worden in de aanvragen voor de specifieke uitkering. In de jaren na 2019 zullen de budgetten structureel aangepast moeten worden. Beoogd wordt om in dit najaar de financiële consequenties in beeld te brengen. Zodra daar mee over is bekend zal dit worden gemeld via de tussentijdse rapportage.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente zowel bestuurlijk als financieel een belang heeft. Aan verbonden partijen zijn meer dan de gebruikelijke financiële risico's verbonden indien sprake is van een minder grote grip op de bedrijfsvoering dan het geval is bij de eigen gemeentelijke organisatie. Verder is de juridische vorm van de verbonden partij van belang. Gaat het om een NV waarvan de gemeente aandeelhouder is dan is de gemeente niet aansprakelijk voor financiële tekorten van die NV. Is er sprake van een Gemeenschappelijke Regeling (GR) dan is dat wel het geval. Hieruit volgt dat van materiële risico's voor onze gemeente sprake is ten aanzien van de Gemeenschappelijke Regelingen NEF, Veiligheidsregio, FUMO en Welstandszorg Hus en Hiem.

Onze gemeente kent een totaal budget in verband met deze verbonden partijen van circa € 7,5 miljoen. In de risicotabel is rekening een kans van 5% dat de bijdrage niet toereikend is.

Grondzaken

Archeologie

De gemeente is al een aantal jaren het belangrijkste wettelijk orgaan en bevoegd gezag voor de uitvoering van de archeologiewetgeving in Nederland en draagt primair het risico bij de uitoefening van deze wettelijke taak. Wij zijn één van de gemeenten met de meeste archeologische monumenten en vindplaatsen van Nederland. In het archeologische wettelijke taakveld van de gemeente kunnen financiële risico's nooit worden uitgesloten. In de risicotabel is gerekend met een mogelijke last van € 300.000 met een kans van 10% dat deze zich voordoet.

Milieusaneringen

Er kan zich onverwachts een geval van bodem-, lucht- of waterverontreiniging voordoen. Om schade voor volksgezondheid of milieu te voorkomen moet dergelijke verontreiniging snel worden opgeruimd. Is de veroorzaker bekend dan moet die actie ondernemen om de verontreiniging op te ruimen. Is er geen veroorzaker bekend dan kan de gemeente voor de verwijderingskosten opdraaien. Voor de afvoer van beperkte stortingen is budget in de begroting aanwezig. Voor grote saneringen is geen reserve aanwezig. Er is gerekend met een kans van 20% op een mogelijke budgetoverschrijding van € 500.000.

Munitiestortplaats Engelsmanplaat

In de Waddenzee ligt een munitiestortplaats op grondgebied van de gemeente. Het gaat om 450 ton niet gebruikte munitie uit de Tweede Wereldoorlog die hier in 1946 zijn gedumpt. Naar aanleiding van de kwestie zijn er in 2014 Kamervragen gesteld over de risico's voor milieu en veiligheid. In een brief van 8 mei 2014 hebben de gezamenlijke colleges van de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog en toenmalig Dongeradeel hun zorg uitgesproken over de risico's voor veiligheid en milieu. Er is verzocht om een spoedig vervolgonderzoek en sanering van de munitiestortplaats. De minister van Defensie heeft aangegeven dat zij van mening is dat deze risico's gering zijn en dat er geen onderzoek wordt gedaan naar saneringsvarianten. Met een grote marge is een inschatting gemaakt van het totaalbedrag aan mogelijke schade. Als het ministerie de verantwoordelijkheid voor het opruimen toch niet op zich zou nemen, dan kan de rekening bij de gemeente komen te liggen. De kans daartoe achten wij klein (5%).

Kapitaalgoederen

Afstoten schoolgebouw

De scholengemeenschap Dockingacollege heeft eerder aangegeven een deel van het schoolgebouw Rondweg West 45 af te willen stoten. Dit besluit van het Dockingacollege is tot nader bericht opgeschort in verband met langer eigen gebruik. Op dit moment liggen er nieuwbouwplannen voor de locaties Woudweg en als gevolg hiervan, en van daling van het leerlingenaantal, zal waarschijnlijk een deel van het gebouw, de zogenaamde flat, binnenkort aan de gemeente vervallen. Er is gerekend met een kans van 90% dat deze kosten (€ 180.000) zich voordoen.

Riolering

Bij de uitvoering van (riool)werkzaamheden kan, wanneer er bijvoorbeeld tijdelijke verlaging van de grondwaterstand heeft plaats gevonden, schade ontstaan aan belendende percelen. Ook bij werkzaamheden in bestaande wijken, kan er door trillingen schade ontstaan aan belendende percelen. Van elk werk wordt een risicoanalyse gemaakt en worden waar nodig onderzoeken verricht. Er kan financiële schade ontstaan. De grootte hiervan is afhankelijk van het soort werk. Door een goede voorbereiding kan de kans op schade worden beperkt. Op dit moment zijn geen claims ingediend. Geschatte impact € 250.000 met een kans van 10%.

Onderwijshuisvesting primair onderwijs.

In december 2016 is het onderwijshuisvestingsplan (OHP) voor het onderwijs vastgesteld door de gemeenteraad. Daarbij is in een motie de opdracht gegeven om met een steviger gezamenlijke visie van gemeente- en schoolbestuur te komen in een integraal huisvestingsplan (IHP). Vanwege de teruglopende leerlingenaantallen en plannen die hieruit voortkomen is de kans groot dat de gemeente de komende jaren met leegstaande lokalen of zelfs schoolgebouwen te maken krijgt. In geval van een leegstaand schoolgebouw krijgt de gemeente deze terug in bezit en zal er een nieuwe bestemming gezocht moeten worden of in sommige gevallen overgegaan worden tot slopen. Maar ook leegstaande lokalen kunnen aan de gemeente teruggegeven worden. De financiële effecten hiervan zijn (nog) niet te kwantificeren. We krijgen meer zicht op de omvang met

behulp van het IHP dat rond de zomer van 2018 aan de raad voorgelegd zal worden. Er is gerekend met een financieel risico van € 100.000 met een kans van 80%.

Wegbeheer

Op basis van ervaring en gegevens van verzekeraars heeft de grootste categorie claims betrekking op het gemeentelijk wegbeheer. Een geringe oneffenheid in de openbare weg kan al leiden tot materiële schade (zaakschade) en tot immateriële schade (letselschade). Jaarlijks worden alle gemeentelijke wegen door gekwalificeerde wegeninspecteurs geïnspecteerd. Via de meldtelefoon van wijkbeheer kunnen burgers onveilige situaties en gebreken aan de openbare ruimte melden. Wijkbeheer reageert op deze meldingen en herstelt deze of er wordt door middel van bebording gewezen op een onveilige of gevaarlijke situatie. Doordat er sinds een paar jaar een lager kwaliteitsniveau wordt gehanteerd is de kans groter om door de ondergrens te schieten. Het aantal schademeldingen zal waarschijnlijk toenemen. Geschatte impact € 50.000 met een kans van 75%.

Klimaatverandering

Excessen als gevolg van storm, veel regen, sneeuw of vorst komen steeds vaker voor. Hoewel deze weersituaties niet op voorhand te voorspellen zijn, vormen ze bij extreme situaties een extra risico voor de bedrijfsvoering van het team uitvoering. Relatief warme en vochtige jaren vertalen zich bijvoorbeeld in extra groei van groen. Ook kunnen periodes van langere droogte gevolgen hebben voor de conditie van de sportvelden waardoor deze vaker moet worden beregend. De volgende risico's worden gekwantificeerd:

- stormschade (zoals oktober 2013): geschatte omvang € 150.000 – € 250.000
Gemiddeld financieel risico van € 200.000 met een kans van 5%;
- impact ijzelvorming (zoals op 4 en 5 januari 2016): geschatte omvang € 10.000 – € 50.000
Gemiddeld financieel risico van € 30.000 met een kans van 2%;
- langdurige gladheidsbestrijding bij kwakkelwinters geschatte omvang € 10.000 – € 50.000.
Gemiddeld financieel risico van € 30.000 met een kans van 25%;
- langere droogte periodes op sportvelden geschatte omvang € 5.000 - € 10.000
Gemiddeld financieel risico van € 7.500 met een kans van 20%.

Plantenziekten

Regelmatig duiken er nieuwe plantenziekten op in ons land. Op dit moment hebben we vooral te maken met de Essentaksterfte. Het is echter onduidelijk hoe het ziektebeeld zal gaan verlopen en wat de exacte gevolgen zullen zijn van het bomenbestand en hoe de kosten zich zullen ontwikkelen. De verwachting bij de Essentaksterfte is dat mogelijk 80% van de Essen de komende 10 tot 15 jaar zullen verdwijnen. In dit stadium worden bij deze bomen de onveilige situaties aangepakt door de bomen te rooien. De aanpak van de ziekte is dus niet gericht op bestrijding zoals bij de iepziekte maar op het beheersen van het risico van dode bomen en takken.

Er kan sprake zijn van een grote uitval van solitaire en laanbomen in het openbare groen. Naar schatting moet 20% tot 30% van de laanbomen de komende 15 jaar worden vervangen. Hiernaast zal de ziekte ook gevolgen hebben voor de inrichting en het beheer van het bosplantsoen. Bomen langs wegen en paden welke voor direct gevaar zorgen moeten jaarlijks worden geïnventariseerd en opgeruimd. De omvang van de jaarlijkse en totale kosten is afhankelijk van het verloop van de ziekte. De geschatte omvang is € 110.000 met een kans van 80%.

Projecten

Programma Súd Ie en Wetterfront Dokkum

In 2014 is de voormalige gemeente Dongeradeel samen met de Provincie Fryslân en het Wetterskip gestart met het programma Súd Ie en Wetterfront Dokkum. Fase 1 van dit programma bevat 24 deelprojecten en heeft een financiële omvang van ruim 19 miljoen euro. Het totaal beschikbare budget betreft een taakstellend budget. Inmiddels is ook een aanvang genomen met fase 2 met een financiële omvang van € 3,6 miljoen. In de samenwerkingsovereenkomst tussen de drie partijen is een aantal afspraken geformuleerd om budgetoverschrijdingen te voorkomen c.q. te beheersen. Samengevat zal door versobering van de deelprojecten of schuiven van middelen binnen het totale programma moeten worden voorkomen dat budgetoverschrijding plaatsvindt. Wanneer geen mogelijkheid bestaat het tekort te dekken en de stuurgroep neemt wel het besluit het betreffende deelproject uit te voeren, dan worden de kosten en de risico's die voortkomen uit de realisatie van het deelproject gedragen door de gemeente en de provincie naar rato van de bijdrage aan het programma (i.c. respectievelijk 35% en 65%). Er wordt gerekend met een kleine kans van 5% op een mogelijke budgetoverschrijding van € 250.000.

Open einde regelingen

Wmo en Jeugd

De voorzieningen Wmo en Jeugd moeten worden geleverd, ook als het budget voor het betreffende jaar niet toereikend is. Voor de open einde regelingen die zijn opgenomen in de risicotabel is uitgegaan van een mogelijke overschrijding van de budgetten met een omvang van 10% die ten laste komt van de gemeente. Door de invoering van het abonnementstarief Wmo is mogelijk sprake van een aanzuigende werking, waardoor de kosten verder op kunnen lopen dan voorzien. Dit wordt door het rijk gemonitord.

BUIG

Personen die recht hebben op een uitkering voor inkomensvoorzieningen dienen deze te ontvangen, ongeacht of het budget toereikend is. Aangezien er een verwacht tekort op de BUIG is en de gemeente zelf garant moet staan voor het eigen risicoaandeel is dit tekort verwerkt in de begroting 2019-2022 en is deze post niet meer opgenomen als risico. Noardeast-Fryslân zal meer dan 40.000 inwoners tellen en zal daarom voor de BUIG volledig objectief verdeeld worden. De drempel voor de vangnetuitkering is van 5 naar 7,5% gestegen, hierdoor is het eigen risico toegenomen.

Overig

Stelpost niet benoemde risico's

In deze paragraaf willen we zo volledig mogelijk zijn waar het gaat om het beschrijven van de risico's. We kunnen echter risico's over het hoofd hebben gezien en stellen voor daar een buffer voor aan te houden van 10% van de totale omvang van de noodzakelijke weerstandscapaciteit.

Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen geeft weer in hoeverre de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de geïnterpreteerde risico's (= benodigde weerstandscapaciteit) te kunnen afdekken, oftewel de mate waarin de gemeente Dongeradeel in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen.

$$\text{Weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Er bestaan geen wettelijke normen voor de hoogte van het benodigde weerstandvermogen. Gemeente Dongeradeel hanteert onderstaande waarderingstabel en heeft ervoor gekozen te volstaan met een 'voldoende' weerstandvermogen.

Ratiowaarde	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
< 0,8	Onvoldoende

Uitgaande van deze waarderingstabel betekent dit voor de gemeente Dongeradeel bij de stand van de algemene reserve vrij besteedbaar per 31 december 2018 van ruim € 7,9 miljoen een ratiowaarde van 2,3. Het weerstandvermogen krijgt hiermee de waardering uitstekend.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten. Om dit te bereiken is de BBV op dit onderdeel aangepast en wordt deze paragraaf uitgebreid met de volgende kengetallen voor :

- Netto schuldquote;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit.

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente. Per kengetal worden drie momenten vergeleken, namelijk:

Rekening T-1	Jaarrekening 2017
Begroting T	Begroting 2018
Rekening T	Jaarrekening 2018

Netto schuldquote / Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote laat de verhouding zien tussen de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen van de gemeente en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- en exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	54%	70%	61%
Netto schuldquote	57%	74%	63%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio (= Eigen Vermogen / Totaal Vermogen) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe weerbaarder de gemeente is.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Solvabiliteit	24%	27%	20%

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten uit de exploitatie. Omwille van de vergelijkbaarheid van jaar op jaar is voor alle jaren uitgegaan van grond waarden exclusief niet in exploitatie genomen gronden (zoals vanaf de jaarrekening 2016 voorgeschreven door het BBV).

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Grondexploitatie	4%	6%	4%

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar het saldo van de structurele baten en structurele lasten en dit saldo wordt afgezet tegen de totale baten.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Structurele exploitatieruimte	1%	3%	-2%

Belastingcapaciteit

De onroerende zaakbelasting is voor de gemeente de belangrijkste eigen belastinginkomst. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin financiële tegenvallers kunnen worden opgevangen door een belastingverhoging dan wel daarmee ruimte kan worden gemaakt voor nieuw beleid. De mate waarin belastingverhoging mogelijk is wordt afgemeten aan de mate waarin de belastingtarieven van de gemeente lager zijn dan het landelijk gemiddelde. Uitgaande van het OZB bedrag per woning die volgt uit de tariefvoorstellen bij deze begroting bedraagt de ratio:

	Rekening 2017	Begroting 2018	Rekening 2018
Belastingcapaciteit	99%	103%	103%

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Op basis van de aanbeveling uit het onderzoeksrapport van april 2013 van de rekenkamer Noordoost Fryslân is de integrale visie voor kapitaalgoederen vastgelegd in het beleidsplan Beheer Openbare Ruimte Dongeradeel (BOR-D). Dit beleidsplan is in oktober 2014 vastgesteld door de gemeenteraad. Hiermee is het gewenste kwaliteitsniveau met de daaruit voortvloeiende lasten van de kapitaalgoederen wegen, water, groen en gebouwen vastgesteld.

In 2015 is het BOR-D verder uitgewerkt in een meerjarenplan 2016-2025, beheerplannen, een groenstructuurplan en een wegencategoriseringsplan. Hiermee is het beleidskader voor kapitaalgoederen compleet en uitgewerkt in concrete plannen. De beheerplannen bevatten de onderbouwing van het onderhoud van de kapitaalgoederen. In het meerjarenplan is de vervanging voor de komende 10 jaar vastgelegd en financieel onderbouwd. Een deel van het groot onderhoud van de kapitaalgoederen wordt middels voorzieningen gefinancierd.

Quick Scan

In het eerste kwartaal van 2017 is er een Quick Scan uitgevoerd bij de kapitaalgoederen en hiermee is het BOR-D bijgesteld.

Deze Quick scan was bedoeld om een vergelijk te kunnen maken tussen de DFK gemeentes. Om dit vergelijk te kunnen maken zijn de beleidskeuzes, die in de afgelopen jaren door de raden zijn gemaakt, niet meegenomen in deze Quick scan.

Het doel hiervan was, ten eerste om te onderzoeken of de budgetten die in de begroting staan, voldoende toereikend zijn om al het areaal op het gewenste kwaliteitsniveau te kunnen onderhouden. Ten tweede was het doel om te onderzoeken wat het huidige kwaliteitsniveau is.

Beleidskader kapitaalgoederen

Riolering

Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering c.a. ligt vast in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In Dongeradeel is dit plan in 2014 vastgesteld. In 2019 zal er een nieuw vGRP worden vastgesteld.

Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast. Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is er voor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

- de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
- de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen uit het vGRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwatervragen terecht kunnen.

De GRP's van de DDFK-gemeenten hebben nagenoeg dezelfde periode waarin er een nieuw GRP moet worden opgesteld.

Overige kapitaalgoederen

Bij de perspectiefnota is voorgesteld om de kapitaalgoederen op het niveau C (laag) te onderhouden met uitzondering van: sportvelden, begraafplaatsen, winkelgebieden, recreatieve gebieden, onkruidbestrijding en beweegbare bruggen. Deze kapitaalgoederen worden op het niveau B (basis) onderhouden. Deze kwaliteitsniveaus zijn ook vastgesteld bij gemeente Ferwerderadiel en Kollumerland ca.

	Dorpen	Wijken	Buitengebied	Winkelgebied	Bedrijventerreinen	Toeristische locaties	Parken	Sportvelden	Begraafplaatsen	Onkruidbestrijding	Beweegbare bruggen
DFK gemeenten	C	C	C	B	C	B	C	B	B	B	B

De gemeente Dongeradeel heeft de volgende hoeveelheden kapitaalgoederen in beheer:

Gebouwen	Groen	Bomen	Speeltoestellen	Verharding	Kunstwerken	Lichtmasten
35	3.705.871 m2	13.767	338	2.379.842 m2	543	4.287

Hoe worden de financiële consequenties in de begroting vertaald? Voor Dongeradeel zijn de financiële effecten van de Quick Scan op basis van de perspectiefnota als volgt verwerkt in de begroting:

		Dongeradeel		
x € 1.000	I/S	2018	2019	2020
Effecten Quick Scan kapitaalgoederen beheer				
Structureel onderhoudsbudget (alles op niveau C, beleidskeuzes geëlimineerd)	S	967	1.292	1.292
Kapitaallasten investeringen	S	-22	-41	-51
Meerkosten om naar niveau B te gaan op: begraafplaatsen, sportvelden, Winkelgebieden / Binnenstad, Beweegbare bruggen, Onkruidbestrijding, Recreatieve plaatsen.	S	-297	-297	-297
Aanhouden van een reserve voor kapitaalgoederen voor tegenvallers omdat op basis van Quick Scan is berekend.	I	-125	0	0

Welke consequenties vloeien voort uit het beleidskader?

Riolering

Jaarlijks wordt een deel van de riolering geïnspecteerd. Door deze monitoring van het rioolstelsel wordt de bedrijfsvoering verbeterd door de theoretisch berekende situatie te toetsen aan de werkelijke situatie. Waar mogelijk wordt regenwater afgekoppeld van het gemengde rioolstelsel.

Water

De schouwsloten worden conform de keur van het waterschap jaarlijks voor 1 november gecheckt.

Gebouwen

Alle gebouwen worden tweejaarlijks geïnspecteerd waarna de plannings worden geactualiseerd. Het zwembad wordt jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de conditiescore volgens NEN2767 zal het benodigde onderhoud worden uitgevoerd. In het kader van duurzaamheid is bij het beheer en onderhoud van de gebouwen het doel om het energieverbruik te verlagen. Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd. Voor grootschalig of specialistisch onderhoud worden derden ingeschakeld.

Groen en speelvoorzieningen

Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen (incl. begraafplaatsen en sportvelden) wordt volgens onderhoudsschema's op vastgestelde onderhoudsniveau 's onderhouden. Het onderhoudsniveau wordt geborgd middels een doorlopende kwaliteitsschouw van de openbare ruimte waardoor, waar nodig, tijdig kan worden bijgestuurd. Het groot onderhoud en de vervangingen worden uitgevoerd naar aanleiding van jaarlijkse inspecties en meerjaren onderhoudsplannen. Om de veiligheid van de bomen in de openbare ruimte te borgen worden deze middels VTA methodiek geïnspecteerd. De speeltoestellen worden vier maal per jaar geïnspecteerd. Hiermee wordt voldaan aan het wettelijk kader aangaande de veiligheid en naar aanleiding van

deze inspecties wordt tevens onderhoud uitgevoerd en worden speeltoestellen en veiligheidsondergronden vervangen.

Beeldkwaliteit

Drie maal per jaar wordt er een beeldkwaliteitschouw uitgevoerd volgens de CROW publicatie 223. Bij deze schouwrondes worden er op willekeurig gekozen plaatsen geïnspecteerd waarbij wordt gekeken naar wat de beeldkwaliteit is ten opzicht van de vastgestelde kwaliteit. De vastgestelde kwaliteit is B voor de binnenstad en voor de rest van de gemeente C. Naast beeldkwaliteit worden er ook technische inspecties uitgevoerd.

Hieronder de resultaten van de beeldkwaliteitschouw:

mrt-18	Dongeradeel
dagelijks onderhoud	voldoet aan kwaliteitsniveau B/C
technisch onderhoud	voldoet aan kwaliteitsniveau B/C
jun-18	
dagelijks onderhoud	voldoet niet aan kwaliteitsniveau B/C
technisch onderhoud	voldoet aan kwaliteitsniveau B/C
sep-18	
dagelijks onderhoud	voldoet niet aan kwaliteitsniveau B/C
	betreft gras en verhardingen
technisch onderhoud	voldoet aan kwaliteitsniveau B/C
nov-18	
dagelijks onderhoud	voldoet voor een deel aan kwaliteitsniveau B/C
	betreft beschadiging gras en onkruid op verhardingen
technisch onderhoud	voldoet aan kwaliteitsniveau B/C

Uit deze kwaliteitschouw blijkt dat we op een aantal aspecten boven het niveau zitten (bijvoorbeeld zwerfafval en veegvuil) en op een aantal aspecten ruim er onder (bijvoorbeeld onkruid tussen beplanting). De eigen buitendienst voert een groot deel van de werkzaamheden uit die invloed hebben op de beeldkwaliteit. In 2018 is er een inhaalslag gemaakt met het planmatig groot snoeionderhoud bij bosplantsoenen en heesters. In 2019 zal met de buitendienst verder worden gekeken hoe uitvoeringsprocessen beter afgestemd kunnen worden op het vastgestelde integrale kwaliteitsbeeld.

Wegen en kunstwerken

Jaarlijks worden de wegen geïnspecteerd en wordt de inspectiedata verwerkt in het beheerpakket. Met deze gegevens wordt een lijst gegenereerd met het onderhoud voor de komende periode met de bijbehorende kosten. Voor de beweegbare bruggen, grote vaste bruggen, de kademuren en bruggen in de binnenstad van Dokkum is er een vast onderhoudsschema voor schilderwerk en kleine reparaties. Jaarlijks worden alle beweegbare bruggen geïnspecteerd. Uit deze inspectie wordt een planning opgesteld voor het groot onderhoud en de vervanging.

Paragraaf financiering

Inleiding

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden in de begroting in afzonderlijke paragrafen beleidsrichtlijnen vastgelegd over relevante beheersmatige aspecten. In de beheersverordening naar artikel 212 van de Gemeentewet geeft de raad het kader aan.

Algemeen

In het Treasurystatuut gemeente Dongeradeel, staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De geplande uitvoering van het treasurybeleid is weergegeven in de paragraaf financiering.

Hoe ontwikkelt de rente zich?

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte verloop van de rente. Onze rentevisie wordt aan de hand van de signalen vanuit de financiële wereld en de rentevisie van de BNG bank opgesteld. In het jaar 2018 zijn zowel de langlopende als de kortlopende rentes nagenoeg gelijk gebleven.

De Refirente of de herfinancieringsrente (de rente die banken aan de ECB moeten betalen wanneer zij geld bij de ECB opnemen, zeg maar de inkooprente) kent over het gehele jaar 2018 een rentepercentage van 0,00%. De LIBOR of de interbancaire rente welke sterk gekoppeld is aan de Refirente, is hierdoor ook verder verlaagd. De 1 maand LIBOR rente is gedurende het jaar 2018 negatief geweest en stond op 31 december 2018 op -/0,41200%. Indien banken geld stallen bij de ECB, dan moeten ze dus een rente betalen. In Nederland kennen we weinig producten die gekoppeld zijn aan de LIBOR tarieven. De rol van de Refirente wordt in Nederland ingevuld door de Euribor.

Het aantrekken van kasgeldleningen leverde in 2018 rente op, in plaats van dat het rente heeft gekost.

De rente tarieven per ultimo 2018 bedragen op jaarbasis;

- 1 maand Euribor -/0,363%
- lineaire lening 5 jaar gelijk 0,30%
- lineaire lening 10 jaar gelijk 0,69%
- lineaire lening 25 jaar gelijk 1,52%

Dankzij het ruime monetair beleid van de ECB zijn de rentes in het jaar 2018 nagenoeg gelijk gebleven.

Hoe beheert de gemeente haar kas?

Al het betalingsverkeer heeft de gemeente gecentraliseerd bij twee banken. De N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Rabobank. Hoofdbankier is de BNG, de Rabobank wordt vooral aangehouden als service naar de klanten en vanuit regionaal economische motieven. Het saldo op deze rekening wordt periodiek afgeroomd ten gunste van de BNG-rekening.

In de financieringsovereenkomst met de BNG, is bepaald dat de kredietfaciliteit € 8.500.000 bedraagt. De bijbehorende rente wordt op basis van 1 maands Euribor berekend, (bij een negatief Euribor percentage geldt, dat de Euribor op nul gesteld wordt) met een opslag bij negatief saldo en een afslag bij een positief banksaldo. De financieringsovereenkomst is afgesloten voor één jaar en wordt telkens per 1 januari, stilzwijgend met één jaar verlengd.

Binnen het contract met de BNG gelden de volgende regels: (rente percentages met uitzondering van opslagpercentages, zijn variabel, genoemde rentepercentages zijn per ultimo 2018)

- voor een debetsaldo tot € 8.500.000 geldt het 1 maands Euribortarief van -/0,368% met opslag van 0,40% is 0,032% op jaarbasis;
- mocht de kredietlimiet van € 8.500.000 worden overschreden, dan zal er door de BNG een extra boeterente in rekening worden gebracht over het overschreden bedrag, deze boeterente, of exedentrente, bedraagt; 5,0%;
- voor een creditsaldo geldt eveneens het 1 maands Euribortarief, van -/0,368% echter met een afslag van 0,25% is -/0,618% op jaarbasis. (Omdat dit percentage negatief is, heeft de BNG besloten dit percentage op 0% te zetten, met andere woorden er wordt geen rente vergoed bij een creditsaldo).

In de financieringsovereenkomst met de BNG is geen sprake van gehoudenheid. Dit houdt in, dat de gemeente Dongeradeel vrij is in haar keuze bij welke partij zij haar geld aantrekt.

Bij de Rabobank zijn geen kredietfaciliteiten aanwezig.

Uiteraard staat het de gemeente Dongeradeel vrij, om tot de kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) voor een bepaalde periode kort geld aan te trekken.

Hoe staat het met het schatkistbankieren?

Het schatkistbankieren voor decentrale overheden heeft een wettelijke basis in de wet FIDO en moet ervoor zorgen, dat er een lagere EMU-schuld van de collectieve sector ontstaat.

Omdat het Schatkistbankieren verplicht is gesteld, moeten decentrale overheden alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak in de schatkist onderbrengen.

Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal (begrotingstotaal = totale lasten van de primaire begroting, incl. reserves), met een minimum van € 250.000 en een maximum van € 2.500.000. Uitgaande van een begroting van € 70.478.000, dan is de minimum grens € 525.000.

We hebben bijna over het gehele jaar 2018 te maken gehad met een positief banksaldo, dat is gestald op onze Schatkistbankierrekening.

Voor de gemeente Dongeradeel, zal het schatkistbankieren niet al te verstrekken gevolgen hebben, omdat wij een zogenoemde leengemeente zijn en weinig "positief" staan op de Rekening Courant. Het Schatkistbankieren geldt alleen voor overtollige financiële middelen. Er is voor gemeenten geen leenfaciliteit aanwezig.

De rentevergoeding op de Rekening Courant bij de Schatkist is 0%. Indien er sprake is van een langdurig positief saldo, dan kan er gekozen worden voor een depositoconstructie, waarbij een bepaalde hoeveelheid geld voor een bepaalde periode wordt gestald, tegen een vooraf vastgesteld rentepercentage, echter gezien de lage rentestand, wordt pas bij een looptijd vanaf 5 jaar een depositorente vergoed.

Hoe staat het met het renterisicobeheer?

De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om dit renterisico te beheersen wordt er in de wet FIDO een renterisiconorm bepaald. Voor gemeenten bedraagt de renterisiconorm maximaal 20% van het begrotingsbedrag bij aanvang van het begrotingsjaar.

Renterisico's 2018 - 2021

(bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	2.904	2.777	2.887	3.007
Renterisico	2.904	2.777	2.887	3.007

Berekening renterisiconorm 2018

(bedragen x € 1.000)	€
Begrotingstotaal	70.478
Renterisico percentage	20%
Renterisiconorm	14.096

Toetsing renterisico aan norm 2018

(bedragen x € 1.000)	€
Renterisico	2.904
Renterisiconorm	14.096
Onderschrijding	11.192

Uit bovenstaande berekening blijkt, dat de gemeente Dongeradeel binnen de grenzen van de renterisiconorm blijft.

De totale langlopende schuld van de gemeente per 31 december 2018 bedraagt € 41.539.000, hiervan is € 1.446.000 uitgeleend aan Thùs Wonen.

De kasgeldlimiet (het bedrag waarvoor op basis van kortgeld financiering mag worden aangetrokken) bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet over het jaar 2018, (8,5% van € 70.478.000) is € 5.991.630.

De stand in rekening courant bij de BNG Bank bedraagt eind 2018; € 984.000 (negatief)

In totaliteit mogen de liquide middelen nog met € 5.007.630 dalen, alvorens tot het aantrekken van langlopende leningen moet worden besloten. Het is toegestaan om tijdelijk, gedurende drie opeenvolgende kwartalen, de kasgeldlimiet te overschrijden.

Wat is het kredietrisico op verstrekte geldleningen?

De gemeente heeft gelden uitgeleend aan Thûs Wonen, tot een bedrag van ongeveer € 1.446.000 en staat borg voor een aantal geldleningen. Gezien het feit dat voor deze leningen het Waarborgfonds Sociale Woningbouw garant staat, kan het directe risico als minimaal worden beschouwd. Het indirecte risico is wel aanwezig, dit risico ontstaat wanneer een willekeurige landelijke woningcorporatie niet meer aan haar betalingsverplichting kan voldoen (denk hierbij aan Woningcorporatie Vestia) en het WSW garantievermogen daalt tot beneden 0,25%, van het totale geborgde vermogen. Mocht dit voorkomen dan zullen de gezamenlijke gemeenten, voor 50% van deze schuld (na uitputting van het garantievermogen en betaling van de directe schade gemeentes), verplicht zijn deze overblijvende schuld, middels een renteloze lening te verstrekken. Het risico is dan in beginsel de rentederving op deze verstrekte lening.

Daarnaast zijn er in het verleden, diverse leningen verstrekt aan ambtenaren op basis van hypothecaire zekerheid. Voor deze leningen ontstaat er een risico, op het moment dat de WOZ waarde daalt en deze beneden de verstrekte hypothecaire lening uitkomt. Het verstrekken van hypothecaire geldleningen aan ambtenaren is bij wetwijziging van de wet FIDO per 1 januari 2009 niet meer toegestaan, het grootste deel van de verstrekte hypothecaire leningen is na de overgang van het personeel naar de GR-DDFK gemeenten vervroegd afgelost. Het restant bedrag aan hypothecaire ambtenaren leningen is per 31 december 2018; € 291.000.

Hoe gaan we om met de wet HOF?

In de wet Houdbare Overheids Financiën (wet HOF) worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland. Elke gemeente heeft een individuele EMU-referentiewaarde. Deze is afgeleid van het plafond voor het EMU-saldo van de gezamenlijke gemeenten. De VNG adviseert gemeenten om niet te sturen op deze EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld.

Als gemeente Dongeradeel hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeente Dongeradeel geen specifiek schuldenbeleid heeft.

Hoe verdelen we de rente?

De rentekosten worden toegerekend aan de taakvelden op basis van een omslagrente. Hierbij worden de totale rentekosten eerst gecorrigeerd met de doorgeleende geldleningen, de toerekening aan de grondexploitaties en de rente over het eigen vermogen.

De rente over de grondexploitaties wordt berekend door het gewogen gemiddelde te nemen van de totale rentekosten in de verhouding van vreemd en eigen vermogen. Dit percentage bedraagt voor het boekjaar 2018 2,71%.

Het totaal toe te rekenen rente aan de taakvelden bedraagt € 1,59 miljoen, wat neerkomt op 2,35%. Werkelijk wordt 2,4% aan rente toegerekend aan de taakvelden waardoor op het taakveld treasury een voordelig renteresultaat van € 193.062 ontstaat.

In de volgende tabel wordt de renteverdeling schematisch weergegeven.

externe rentelasten over de korte en de lange financiering	1.673.724
externe rentebaten:	
-geldleningen woningbouw	-65.815
-hypothecaire geldleningen	-27.433
-overige geldleningen	0
Totaal door te rekenen externe rente	1.670.477
-aan grondexploitatie door te belasten rente	-77.299
-rente van projectfinanciering door te belasten aan taakvelden	0
<i>Saldo door te rekenen rente</i>	<i>-77.299</i>
Rente over eigen vermogen	0
Rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.593.177
<i>werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)</i>	<i>1.813.672</i>
<i>Werkelijk aan Treasury doorbelaste rentekosten</i>	<i>27.433</i>
Renteresultaat op het taakveld treasury	- 193.433

Paragraaf bedrijfsvoering

Algemeen

De gemeenschappelijke regeling DDFK heeft twee jaren gewerkt. In 2019 zijn alle medewerkers van DDFK in dienst van de gemeente Noardeast-Fryslân gekomen. De afgelopen jaren is de basis formatie uitgebreid geweest met tijdelijke krachten die de herindeling hebben voorbereid. Daarbij kunt u denken aan de nieuwe huisstijl en de harmonisatie van de verordeningen. Ook zijn er veel tijdelijke krachten bezig geweest om de digitale samenvoeging goed te laten verlopen. Dit is de laatste jaarrekening van de zelfstandige gemeente Dongeradeel.

Team P&O

Het team P&O bestaat uit de vakgebieden HR advies, ARBO / RI&E, personeelsadministratie en salaris-administratie.

In 2018 is het team verhuisd van het gemeentehuis in Kollum naar het gemeentehuis in Dokkum. In de 2^e helft van 2018 is binnen het team gestuurd op een gepaste inzetbaarheid van externe inhuur en herschikking werkzaamheden. Het team P&O heeft, naast haar rol als accountadviseur naar de leidinggevenden, een doorstart gemaakt naar sturing op de organisatiebrede projecten die ondermeer voortvloeien uit het organisatiebrede investeringsprogramma Mei Wille Wurkje. Het gaat hier om de vijf sporen: Sicht, Utsicht, Fiersicht, Oersicht en Ynsicht. Met als HR thema's:

1. Basis op orde: "Fan switte nei witte".
2. ARBO: "Feilich en mei nocht dyn wurk dwaan".
3. Mobiliteit: "Klaer foar de takomst".
4. Cultuur: "Mei-inoar opgean".
5. Functioneren en beoordelen: "Ontwikkel-je".
6. Opleiden en Ontwikkelen: "Oanwakkerje".
7. Normaliseren rechtspositie (WNRA): "fan nuver nei normaal".
8. Organisatieontwikkeling: "Wer doelsto op?".

Mei Wille Wurkje wordt per 1 april 2019 geborgd binnen Personeel & Organisatie.

De HR-adviseurs zijn nauw betrokken bij de sporen Fiersicht-Oersicht en Ynsicht. In 2018 zijn zij, naast hun rol als accountadviseur naar de afdelingen en teams, als regisseur verbonden aan een van de organisatiebrede HR-veranderingstrajecten binnen het programma Mei Wille Wurkje.

Binnen het spoor Sicht is in 2018 door P&O een evaluatie uitgevoerd op het Organisatie & Formatie plan DDFK-gemeenten waaronder een medewerkerstevredenheidsonderzoek. Ook is binnen deze evaluatie een aantal functies herbeschreven en hergewaardeerd en opgesteld in een zogeheten was-wordt lijst welke thans in de besluitvormingsfase zit.

Voor wat betreft het vakgebied ARBO is eind 2018 een ARBO team aangesteld, bestaande uit twee ARBO preventiemedewerkers en één ARBO adviseur / coördinator. Vanuit het programma Mei Wille Wurkje is de "Notitie Arbo en Verzuimbeleid" eind 2018 opgeleverd. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt hoe het Arbobeleid wordt vormgegeven en er wordt een kader geschetst waarbinnen toekomstig beleid tot stand komt. Hierin zijn twee sporen: de inhoudelijke koers en de (ARBO) basis op orde met betrekking tot de noodzakelijke onderwerpen, werkwijzen en procedures. Tevens is de start gemaakt met de aanbesteding op de RI&E welke nu wordt uitgevoerd.

Voor wat betreft de WNRA heeft eind 2018 een organisatiebrede voorlichtingsbijeenkomst plaatsgevonden, is thans een werkgroep ingesteld die in 2019 zorg draagt voor implementatie in de gemeente Noardeast-Fryslân.

In het kader van de basis op orde (spoor Ynsicht) is in het vierde kwartaal van 2018 het digitale proces in- door- en uitstroom (IDU) opgeleverd. Een proces dat tevens sterk bijdraagt aan rechtmatigheid van in-, uit- en doorstroom van (externe) medewerkers. De medewerkers van de personeelsadministratie zijn qua rol opgenomen in de processtructuur van in-, door- en uitstroom van personeel en vormen daarin een spilfunctie.

Het inrichten van een proceslijn op het gebied van in- en uitstroom personeel is daarmee gerealiseerd. Aansluiting op andere procesinrichtingen zoals PlanPlus en Decos heeft plaatsgevonden. Tevens zijn de processen doorstroom, uitstroom en inhuur personeel van derden in Engage vastgelegd, waarbij in de procesbeschrijvingen ook een koppeling is gelegd met de toegang tot de gebouwen en de systemen. Dit vindt plaats op basis van een eerste vastlegging onder de verantwoordelijkheid van de teamleiders in Topdesk.

De applicatie Service Portaal P&O, "MIJNWERKGEMAK" is in 2018 digitaal toegankelijk gemaakt. In 2019 wordt de applicatie gevuld met documenten voor gebruikers (beleidsproducten, formulieren, procesbeschrijvingen e.d.) en wordt dan operationeel voor de gehele organisatie.

Mede door de overgang naar de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân is veel aandacht besteed aan het op orde krijgen van unieke P&O-informatie in YouPP en PIMS. Per 2019 zijn de systemen voor 90% op orde. Het optimaliseren van de dossiers externe inhuur en de managersbesluiten zorgen voor een up-to-date PIMS.

De processen interne controle rechtmatigheid P&O zijn beschreven en daartoe is een procesbeschrijving opgesteld in Engage. De 1^e lijns controles heeft plaatsgevonden over 1^e, 2^e en 3^e kwartaal van 2018. Het proces is operationeel sinds 1 juli 2018 en vormt onderdeel van de totale single audit controles. Eind 2018 is begonnen met het opstellen van een interne controleplan voor 2019 en met een plan van aanpak voor het digitaliseren van de personeelsdossiers.

Tevens is in 2018 (vierde kwartaal), en mede in het kader van de overgang naar de gemeente Noardeast-Fryslân, optimale aandacht besteed aan actualisering van de personeelsdossiers. De personeelsdossiers zijn belastingtechnisch gezien voor 100 % up-to-date overgeheveld naar de nieuwe gemeente door het toevoegen van ID-kaarten, loonheffingsverklaringen en aanstellingsbrieven. Daarnaast is accountanttechnisch gezien een flinke gestart gemaakt met het inzichtelijk maken van de externe inhuurdossiers in de digitale personeelsadministratie (PIMS).

Team Administraasje en Belastingen

Over 2018 was het team verantwoordelijk voor:

- De totale administratie voor de gemeente Dantumadiel;
- De totale administratie voor de gemeente Dongeradeel;
- De totale administratie voor de gemeente Ferwerderadiel;
- De totale administratie voor de gemeente Kollumerland c.a.;
- De totale administratie voor de gemeente Schiermonnikoog;
- Voor alle gemeenten de volledige belastingenoplegging en inning;
- Het verzorgen voor alle gemeenten van de gemeentelijke verzekeringsportefeuille en aansprakelijkheidsstellingen;
- Het verzorgen voor alle gemeenten van de jaarrekeningen en interim controles;
- Invordering van gemeentelijke belastingen voor alle gemeenten.

In 2018 heeft het totale team gewerkt aan de weg zoals die was ingeslagen in 2017. Waar 2017 zich nog kenmerkte als een jaar waar door de start van de DDFK organisatie veel achterstanden waren ontstaan door velerlei oorzaken, heeft het team de ingezette weg omhoog vast gehouden en is er een enorme inhaalslag gemaakt.

Cluster Financiële administratie en beheer

2018 stond in het teken van het door ontwikkelen van de functie eigen maken en de vak volwassenheid. De achterstanden die waren opgelopen door de ambtelijke fusie waren nagenoeg weggewerkt en is er gewerkt aan het verder vorm geven van interne controle en inrichting administratie.

Alle jaarrekeningen 2017 waren voor 15 juli 2018 bij de provincie, wat vaak gepaard ging met de nodige organisatorische aanpassingen, waarbij veelvuldig werd geschakeld tussen de colleges en griffie. Er is een groep beleidsmedewerkers benoemd die zich bezig is gaan houden met voornamelijk beleidsuitvoerende taken, interne controle en jaarrekeningen. De interim controle 2018 was een mooie "testcase" om te zien waar de afdeling stond.

Medio 2017 was besloten dat de nieuwe organisatie (incl. Dantumadiel en Schiermonnikoog) in een compleet nieuwe financiële omgeving zou worden gestart, dit om "vervuiling" vanuit de eerdere samenvoeging niet mee te nemen in de nieuwe gemeente. Het opzetten van de nieuwe omgeving heeft een grote impact gehad qua

inrichten en testen op de afdeling en hier is een medewerker voor vrijgesteld om dit in goede banen te leiden. De start op 1-1-2019 is op een paar oneffenheden na goed verlopen.

Cluster Belastingen

Ook bij dit team lag de focus, naast de reguliere werkzaamheden, volledig op het terugdringen van opgelopen achterstanden en de harmonisatie naar de nieuwe gemeente. Alle belastingverordeningen moesten worden samengesmeed voor de nieuwe gemeente. Ook is in 2018 voldaan aan de wettelijke verplichting tot aansluiting LV-WOZ en is de goedkeuring ontvangen van de Waarderingskamer en de belastingaanslagen op tijd opgelegd.

Cluster Invordering

Dit team heeft over 2018 door vele oorzaken te maken gehad met grote achterstanden. Vanwege langdurige ziekte was de bezetting niet optimaal. De samenwerking met het Noordelijk Belastingkantoor was verre van optimaal waardoor de belasting kwijtschelding niet goed in beeld was. Na een aantal gesprekken is daarom ook besloten de samenwerking te beëindigen per 31-12-2018. Intern heeft er een verschuiving plaatsgevonden tussen financieel beleid en team administratie waardoor de belasting kwijtschelding weer in eigen huis gaat plaatsvinden. De samenwerking met het deurwaarderskantoor Cannock Chase Public is eveneens per 31-12-2018 beëindigd en gaat in zijn geheel over naar Flanderijn Deurwaarders. De in gang gezette omzettingen en de personele verschuiving moet er toe leiden dat er in 2019 flinke stappen vooruit gemaakt kunnen (en moeten) worden.

Cluster Verzekeringen

Het afgelopen jaar stond in het teken van een aantal Europese aanbestedingen voor o.a. gemeentelijke aansprakelijkheid en brand-storm gemeentelijke gebouwen. Verder zijn alle contracten omgezet naar de nieuwe organisatie.

Planning & Control

In 2018 heeft de GR DDFK gemeenten de het proces van de planning en control verzorgd voor haar deelnemers. De planning- en control cyclus bestaat uit de in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet vastgelegde documenten: perspectiefnota, twee tussentijdse rapportage, begroting en jaarrekening.

Ondersteuning nieuw college en nieuw raad Dantumadiel

Om het nieuwe college en de nieuwe raad bekend te maken met de planning en control cyclus zijn er informatie bijeenkomsten georganiseerd waar uitleg is gegeven over de verschillende planning en control elementen en de verschillende rollen en verantwoordelijkheden.

Ondersteuning DFK gemeenten

De gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. waren in 2018 op weg naar de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân. Omdat de fusie en harmonisatie veel extra werkzaamheden betekenden voor de organisatie is de planning en control cyclus anders uitgevoerd dan vastgelegd in de 212 verordening.

Perspectiefnota

Financieel kader in plaats van perspectiefnota voor Dantumadiel

Doordat Dantumadiel na de verkiezingen in maart 2018 in een proces zat van coalitievorming is er in plaats van een perspectiefnota een financieel kader opgesteld. De reden hiervoor was dat het traject van het opstellen van een coalitieakkoord ten tijde van de perspectiefnota nog niet was afgerond en zodoende het nieuw beleid uit dit akkoord niet bij de perspectiefnota betrokken kon worden.

Geen perspectiefnota Noardeast-Fryslân maar een startnotitie

Vanwege het ARHI toezicht van de provincie was er geen mogelijkheid om nieuw beleid te honoreren. Er is dan ook gekozen om in plaats van een perspectiefnota een financieel startdocument voor Noardeast-Fryslân op te stellen. Deze notitie was beleidsarm van aard en bevatte voornamelijk bijstellingen op het financiële perspectief 2019-2022 voor Noardeast-Fryslân zoals dit indicatief in perspectiefnota 2018-2021 was opgenomen. Actuele (wettelijke) ontwikkelingen zijn meegenomen in dit perspectief. Daarnaast is er ook een berekening worden gemaakt van de hoogte van de algemene uitkering als belangrijkste inkomstenbron van de gemeente Noardeast-Fryslân. De algemene uitkering van de huidige gemeenten konden niet opgeteld worden met als uitkomst de algemene uitkering voor Noardeast-Fryslân, dit omdat de basisgegevens veranderen en daarmee ook de basis voor de berekening van de uitkering.

Het doel van het financiële startdocument was om de raden te informeren over de beschikbare Financiële ruimte vanaf de start van de nieuwe gemeente per 1-1-2019.

Begroting

Begroting Noardeast-Fryslân 2019-2022

In 2018 is door het team strategie de programma indeling van Dantumadiel en Noardeast-Fryslân geharmoniseerd. Dit geharmoniseerde programma indeling was de basis voor de begroting 2019. Daarnaast zijn ook alle budgetten opnieuw ingedeeld naar de juiste programma's en zijn de begrotingsposten van de DFK gemeenten samengevoegd tot één nieuwe begroting voor Noardeast-Fryslân. De raden van de DFK gemeenten konden de begroting niet vaststellen omdat dit niet meer hun bevoegdheid was. Wel is de begroting besproken in de herindelingscommissie en daar is ook besloten dat de begroting aan de nieuwe gemeenteraad kan worden aangeboden. In de tweede vergadering van 2019 heeft de gemeenteraad van Noardeast-Fryslân de begroting 2019 vastgesteld.

Tussentijdse rapportages

Eén tussentijdse rapportage voor Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.

In 2018 is er in plaats van twee maar één tussentijdse rapportage opgesteld voor de DFK gemeenten. Reden hiervoor was dat alle aandacht gericht was op de toekomst van Noardeast-Fryslân. Zo is in de eerste helft van het jaar het financieel startdocument 2019-2022 en de begroting 2019-2022 voor Noardeast-Fryslân opgesteld. De eerste rapportage verloor daarmee ook zijn functie als sturingsmiddel.

Jaarrekening

De jaarrekeningen over 2017 van de gemeenten Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. zijn opgesteld en zijn voor 15 juli 2018 ingediend bij de provincie. Om te komen tot een door de accountant gecontroleerde jaarrekening die voorzien is van een verklaring was flexibiliteit in de planning en de behandeling van de jaarrekening ook dit jaar onvermijdelijk. Net als in 2017 was de informatie over het sociaal domein van cruciaal belang voor de accountant om zijn verklaring te kunnen afgeven. Deze informatie is ook in 2018 op een laat tijdstip beschikbaar gekomen waardoor pas laat door de accountant gecontroleerd kon worden.

Ziekteverzuim

Het verzuim is hoog binnen de GR DDFK-gemeenten: meer dan 8 % in 2018 (6,35 % in 2017). Dit heeft de directie en het AB actief opgepakt. Samen met Zorg voor de Zaak wordt een actief ziektepreventiebeleid opgezet en opgepakt. Een groot SMT (sociaal medisch team) is één van de acties. Een hoog ziekteverzuim is een herkenbaar fenomeen bij een samenvoegingsgemeente. Eén van de redenen is dat er medewerkers zijn die zich niet op hun plek voelen of niet voldoende geëquipeerd zijn voor de werkzaamheden in de gewijzigde omvang.

Facilitaire zaken

In 2017 hebben we onze interne dienstverlening verder aangepast aan de veranderende behoefte van onze interne klanten. Zo worden documenten steeds minder op papier verspreid en zetten we steeds meer digitale instrumenten in. Ook meldingen en afhandeling van storingen verlopen steeds gestructureerder, evenals de post. De komende periode wordt deze ingezette lijn nog verder uitgebouwd, maar we zien nu al de eerste positieve resultaten van deze omslag.

In 2018 hebben we onze dienstverlening verder onder de loep genomen. We hebben op een aantal zaken toegewerkt naar de herindeling en verdere harmonisatie ingezet. Waar er in 2018 nog per gemeente en gebouw verschillen zijn, steken we in op een uniforme dienstverlening over de locaties heen na 2018. Dit gaat dan over de dienstverlening van de bodedienst, maar ook de faciliteiten per gebouw, zoals catering en ontvangst. Welke dienstverlening hebben we voor ogen en wat hebben we hier dan voor nodig. De uitkomsten van lopende aanbestedingen gaan ons hierbij helpen.

Huisvesting

Gelet op de inzet van extra personeel om de voorbereidingen en harmonisatiewerkzaamheden voor elkaar te krijgen, zijn er extra flexibele werkplekken aangeschaft in 2018. Facilitair is afhankelijk van de uitkomsten van het Huisvestingsonderzoek om voor de langere termijn op basis van Visie een werkplekconcept neer te zetten. Dit zal in 2019 een eerste resultaat opleveren. Vanuit de ARBO middelen kunnen we daar waar gewenst aangepast meubilair inzetten om klachten te voorkomen.

Informatievoorziening

In 2018 hebben we onze dienstverlening verder onder de loep genomen. We hebben op een aantal zaken toegewerkt naar de herindeling en verdere harmonisatie ingezet. Waar er in 2018 nog per gemeente en gebouw verschillen zijn, steken we in op een uniforme dienstverlening over de locaties heen na 2018. Dit gaat dan over de dienstverlening van de bodedienst, maar ook de faciliteiten per gebouw, zoals catering en ontvangst. Welke dienstverlening hebben we voor ogen en wat hebben we hier dan voor nodig. De uitkomsten van lopende aanbestedingen gaan ons hierbij helpen.

Gelet op de inzet van extra personeel om de voorbereidingen en harmonisatiewerkzaamheden voor elkaar te krijgen, zijn er extra flexibele werkplekken aangeschaft in 2018. Facilitair is afhankelijk van de uitkomsten van het Huisvestingsonderzoek om voor de langere termijn op basis van Visie een werkplekconcept neer te zetten. Dit zal in 2019 een eerste resultaat opleveren. Vanuit de ARBO middelen kunnen we daar waar gewenst aangepast meubilair inzetten om klachten te voorkomen.

Concerncontrol

Evenals in 2017 heeft Concern control ook in het afgelopen jaar interne controles uitgevoerd op diverse financieel administratieve processen. Zowel de gemeenten als ook de gemeenschappelijke regeling worden geacht zich aan de interne- en externe regelgeving te houden tijdens de uitvoering van de processen. Conform artikel 212 en 213 van de Gemeentewet dienen de gemeenten en de GR zorg te dragen voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Deze toetsing vindt plaats aan de hand van het Interne controle plan (vastgesteld in oktober) waarin de kaders worden beschreven waarbinnen de interne controle wordt uitgevoerd.

De interne controle is een middel om de processen te toetsen op rechtmatig handelen. Daarnaast wordt aan de hand van de uitgevoerde interne controles geadviseerd over maatregelen die de doeltreffendheid en doelmatigheid kunnen bevorderen. Een goed opgezette interne controle is een belangrijke pijler waarop een organisatie in het kader van planning en control op kan steunen. Het interne controle plan voorziet in de interne controles die worden uitgevoerd door de organisatie zelf. De accountant steunt bij zijn controle voor een groot deel op de door de gemeente zelf uitgevoerde interne controles. De uitkomsten hiervan dienen namelijk als leidraad voor de accountant bij de oordeelsvorming over de financiële rechtmatigheid van de jaarrekening.

Concern control heeft waar dat mogelijk was de opzet van de processen getoetst. Controles worden daarom primair procesgericht ingestoken. Voor zover in kaart gebracht wordt hierbij gebruik gemaakt van de vastlegging in Engage. Hierbij wordt gecontroleerd op opzet, bestaan en werking van het proces. Het is de bedoeling op den duur hier alleen reviews op uit te voeren als check op de werking van de processen en de hierbij ingezette beheersmaatregelen. Omdat de gegevensgerichte controles nog niet geheel binnen de eerste lijn belegd zijn is door Concern control ook een gegevensgerichte controle uitgevoerd aan de hand van steekproeven.

HZG Accountants heeft in december een interimcontrole uitgevoerd, waarin met name is gekeken naar de opzet en werking van de administratieve organisatie van een aantal cruciale bedrijfsprocessen. Daarbij is ook gebruik gemaakt van de uitkomsten van de interne controles. De belangrijkste bedrijfsprocessen met een financieel karakter binnen de GR DDFK zijn factuurafhandeling, personeel en inkopen en aanbestedingen. Hieronder gaan we nader in op de bevindingen vanuit de interne controles, de huidige stand van zaken en de actiepunten.

Bevindingen factuurafhandeling.

Uit de controle over het tweede halfjaar van 2017 bleek dat 43 % van de facturen niet binnen de betalingstermijn van de leverancier wordt afgedaan. In 2018 blijkt dat dit percentage fors is gedaald. Het blijkt dat 12,5 % van de facturen niet binnen de wettelijk gestelde betalingstermijn van 30 dagen wordt betaald. Door middel van periodieke managementinformatie zal worden gestuurd op de tijdige afhandeling van facturen. Waar met name in het begin van 2017 facturen geaccordeerd werden zonder dat de aangewezen budgethouder kennis had van

de geleverde prestatie samenhangend met de factuur, is dit uit de controle over afgelopen jaar niet naar voren gekomen. Er is geconstateerd dat de vereiste functiescheiding aanwezig is.

Bevindingen personeel.

In 2017 was op de afdeling P&O als gevolg van de ambtelijke fusie sprake van hoge werkdruk en van achterstanden in de uitvoering. In 2018 is hard gewerkt aan het opsporen en inrichten van een proceslijn op het gebied van in- door- en uitstroom van personeel. De processen van aanstelling van personeel, personeelsmutaties en uitdiensttreding van personeel zijn in 2018 beschreven en ingericht. De samenhang van de personeelsmutaties met de toegang tot de systemen en applicaties en de samenhang met de toegang tot de gebouwen is daarbij in acht genomen. Het proces was operationeel per 8 oktober 2018 en beschreven in Engage. De techniek waarmee gewerkt wordt is Topdesk en PlanPlus. Topdesk wordt beschouwd als het procesvolgsysteem waarmee de aanvragen op het gebied van in- door en uitstroom van personeel en de controle rechtmatigheid IC, stap- voor stap door P&O gemonitord kunnen worden. Tevens vinden er met ingang van 2018 per kwartaal interne controles plaats op de afdeling P&O. Concern control heeft hierop een uitgebreide review uitgevoerd als check op de werking van de processen en de hierbij ingezette beheersmaatregelen.

In 2017 is verder geconstateerd dat veel personeelsdossiers, met name voor externen, onvolledig waren. In 2018 zijn de personeelsdossiers op orde gemaakt. Het personeelssysteem PIMS bleek echter niet volledig en niet actueel waar het gaat om het personeel dat door DDFK wordt ingehuurd van derden. Eind 2018 is daarom ook extra ingezet om de externe inhuur volledig in PIMS vast te leggen.

Bevindingen inkopen en aanbestedingen.

Evenals in 2017 zijn er ook in het verslagjaar 2018 diverse inkopen/aanbestedingen gedaan binnen DDFK die gezien de eigen inkoopregels meervoudig ingekocht of die Europees aanbesteed hadden moeten worden en daardoor dus niet rechtmatig zijn. Het gaat daarbij om: inkoop van bedrijfskleding, kantoorbenodigdheden, consumpties, ICT diensten, ICT software, onderhoud aan het materieel (tractie) en de brandstoffen van het materieel. De niet rechtmatig uitgevoerde inkopen kunnen gevolgen hebben voor de strekking van de accountantsverklaring. Hierbij is wel van belang ons te realiseren dat de eigen inkoopregels niet zijn vastgesteld door het AB van DDFK en dus niet mede bepalend zijn voor de strekking van de accountantsverklaring van DDFK. Voor het inkopen en aanbesteden is verder van belang dat er een contractendatabank wordt opgezet, waarmee goed kan worden gestuurd op inkopen en aanbesteden in de toekomst. Dit is te meer van belang omdat vooral in deze fase schaalvoordelen kunnen worden gerealiseerd in samenhang met de bestuurlijke fusie. De contractendatabank is in 2018 nog onvolledig. In 2019 zal extra ingezet worden om de contractendatabank volledig klaar te krijgen.

Bevindingen inkopen en aanbestedingen: inhuren personeel.

Aangezien de informatie over de inhuur van derden nog niet compleet is kon er vanuit concern control over 2018 geen volledig onderzoek worden gedaan naar de rechtmatigheid van de inhuur van personeel.

Voor 2018 zijn er met betrekking tot de inhuur van personeel de volgende zaken geregeld:

- Vanaf 1 februari 2018 is het mogelijk om onder de Raamovereenkomst flexkrachten tot en met schaal 7 en payroll in te huren.
- Vanaf 1 januari 2018 is het mogelijk om inhuuropdrachten van schaal 8 of hoger onder het DAS (Dynamisch Aankoop Systeem) te plaatsen.

In kaart moet worden gebracht welke opdrachten (en verlengingen van bestaande opdrachten) vóór inwerkingtreding van de DAS en de Raamovereenkomst zijn ingekocht en welke opdrachten buiten het DAS en de Raamovereenkomst zijn en worden ingekocht. Het totaalbedrag met betrekking tot de inhuur van personeel van € 8,6 miljoen is gecorrigeerd met de inhuur via de Raamovereenkomst (vanaf 1-2-2018) en met de inhuuropdrachten via de DAS vanaf 1-1-2018. Van een aantal inhuuropdrachten (totaal ca. € 0,7 miljoen) is al bekend dat deze onrechtmatig zijn ingekocht. Door het ontbreken van contracten en besluiten is het met betrekking tot de overige inhuur onduidelijk (onzeker) of de aanbestedingsgrenzen overschreden zijn. Het totaalbedrag aan niet onderbouwde inhuur voor 2018 voor de GR DDFK bedraagt ca. € 5,0 miljoen. Door de omvang van niet rechtmatige inhuur en de als "onzeker" aan te merken post van € 5,0 miljoen zal er naar verwachting niet sprake zijn van een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening als het gaat om de financiële rechtmatigheid.

Vennootschapsbelasting

Gemeente Dongeradeel doet aangifte voor haar belaste activiteiten afvalstromen en het grondbedrijf. Voor 2016 wordt de eerder ingediende aangifte aangepast vanwege de landelijke vaststellingsovereenkomst

grondbedrijven. Voor het grondbedrijf is over 2016 een openingsbalansberekening opgesteld. In 2017 wordt verder gerekend op basis van deze aangepaste openingsbalans en fiscale systematiek van winstberekening.

Op basis van de realisatiecijfers 2017 verwachten wij in 2018 een last van circa € 10.000,- na verliesverrekening. Uiteraard kunnen de daadwerkelijke uitkomsten in de toekomst verschillen door mutaties in de grondexploitatie.

Ensia

Er heeft in 2018 een Ensia (Eenduidig Normatief Single Information Audit) zelfevaluatie BIG 2018 plaatsgevonden. Vanuit deze scan zijn, en zullen de diverse aandachtspunten worden aangepakt in samenwerking met diverse afdelingen en SSL Leeuwarden (voor het deel wat onder hun verantwoordelijk ligt). In de collegevergadering van 9 april heeft het college kennis genomen van de uitkomsten.

Gelet op het vertrouwelijke karakter van de evaluatie is besloten dit (nog) niet openbaar te maken. Belanghebbende kunnen inzage verzoeken. Accountant heeft inmiddels kennis genomen van de rapporten.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

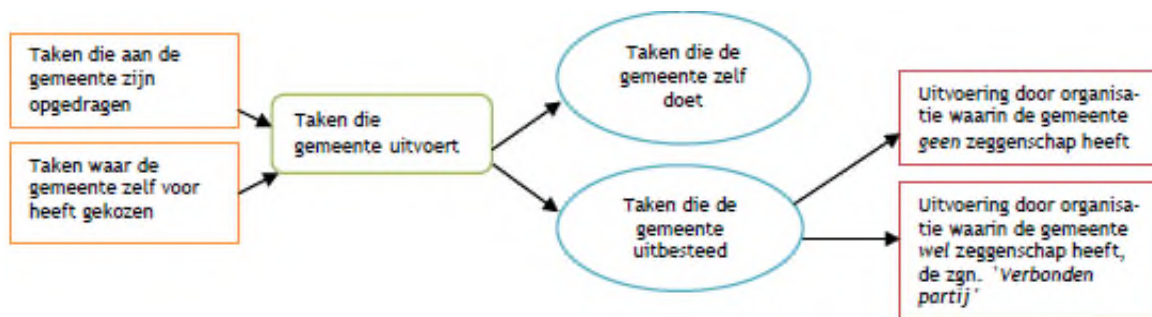
De meeste taken die worden uitgevoerd, zijn wettelijk opgedragen aan de uitvoerende gemeente. Dit betreft bijvoorbeeld de inzameling van huishoudelijk afval en de taken die de gemeente op zich neemt als gevolg van de decentralisatie. Daarnaast bestaan er taken die door de gemeente op eigen initiatief worden uitgevoerd, zoals sport en de exploitatie van gronden. Bij de uitvoering van de verschillende taken maakt de gemeente zelf de keuze om deze zelf te doen, of om de taken te laten uitvoeren door andere partijen.

Bij het maken van de keuzes wordt onder andere gekeken naar de volgende aspecten:

- Kunnen er (bedrijfseconomische) schaalvoordelen worden behaald?
- Wordt bij de uitvoering/dienstverlening een betere kwaliteit/dienstverlening gerealiseerd?

Indien wordt gekozen voor de uitvoering van de taak door een verbonden partij, kunnen daarin twee keuzes worden gemaakt, namelijk:

- De activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente geen zeggenschap heeft;
- De activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente wel zeggenschap heeft.

Verbonden partij

Er is sprake van een verbonden partij als de gemeente in die organisatie een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Dit is vastgelegd in artikel 1 lid b van het Besluit begroting en verantwoording, waarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Definitie bestuurlijk belang (artikel 1 lid d): zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Definitie financieel belang (artikel 1 lid c): een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Beleidskader

Uit de definitie van een verbonden partij in het Besluit begroting en verantwoording blijkt dat sprake móet zijn van een financieel belang én een bestuurlijk belang. Indien het alleen om een financieel belang of alleen om een bestuurlijk belang gaat, dan is er geen sprake van een verbonden partij.

Overige belangrijke bepalingen zijn:

- Artikel 5 BBV schrijft voor dat verbonden partijen niet geconsolideerd worden in de begroting en in de jaarstukken;
- Artikel 8 lid 3 BBV schrijft voor dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma;
- Artikel 9 lid 2 BBV meldt dat verbonden partijen verplicht moeten worden opgenomen in een aparte paragraaf verbonden partijen. Deze is daarmee onderdeel van de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Soorten verbonden partijen

Er zijn twee soorten verbonden partijen, namelijk de publiekrechtelijke verbonden partij en de privaatrechtelijke verbonden partij.

- Publiekrechtelijke verbonden partij

Bij de publiekrechtelijke verbonden partij gaat het om een samenwerking tussen overheden. Een dergelijke partij is opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarin regelen de deelnemende overheden onderling de vertegenwoordiging en de financiële aansprakelijkheid van de deelnemers. In het geval een gemeenschappelijke regeling niet meer aan zijn verplichtingen voldoet, dan zijn deelnemende partijen gezamenlijk verantwoordelijk voor een negatief saldo dat ontstaat.

- **Privaatrechtelijke verbonden partij**
Van een privaatrechtelijke verbonden partij is sprake als er wordt samengewerkt tussen overheden onderling of tussen overheden en private partijen. De samenwerking is in dat geval geregeld op basis van het Burgerlijk Wetboek. Bij privaatrechtelijke verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:
 - Verenigingen;
 - Commanditaire vennootschappen en onderlinge waarborgmaatschappijen;
 - Naamloze vennootschappen;
 - Besloten vennootschappen of stichtingen.

Voorschriften conform BBV

In artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording staat welke informatie er bij de begroting en jaarrekening moet worden gepubliceerd. Het gaat dan om:

- De visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen; zie programma's.
- De lijst van verbonden partijen die wordt onderverdeeld in:
 - Gemeenschappelijke regelingen;
 - Vennootschappen en coöperaties;
 - Stichtingen en verenigingen;
 - Overige verbonden partijen.

In de lijst zal per verbonden partij de volgende informatie worden opgenomen:

- De wijze waarop de gemeente een belang heeft;
- Het belang van de gemeente aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
- De omvang van het eigen en vreemd vermogen aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
- De omvang van het financieel resultaat;
- De eventuele risico's.

Verbonden partijen

Conform de regelgeving vanuit de commissie BBV artikel 15 BBV lid 1 b geven we de bovenstaande informatie schematisch weer, in een lijst van verbonden partijen.

De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regelingen
 - GR DDFK gemeenten
 - GR Veiligheidsregio Fryslân
 - GR Sociaal Domein Fryslân
 - GR Welstandszorg Hûs en Hiem
 - GR Fryske Utfieringstsjinst Milieu en Omjouwing (FUMO)
 - GR Leer en werkbedrijf Noard East Fryslân
 - GR Mobiliteitsburo Noard East Fryslân
 - GR Recreatieschap de Marrekrite
- Vennootschappen en coöperaties
 - NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland
 - Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV
 - NV Eneco Beheer
 - NV Stedin groep
 - Afvalsturing Friesland (Omrin)
 - Bank Nederlandse Gemeenten
 - Bedrijvencentrum in Dokkum
- Stichtingen en verenigingen
 - Stichting Elan onderwijsgroep

- Stichting monumentenbehoud
- Stichting Roobol
- Stichting zwembad Ferwerderadeel
- Stichting beheer zwembad Ferwerderadeel
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vereniging van Friese Gemeenten
- Stichting Dataland
- Vereniging van Waddenzeegemeenten
- IJswegencentrale Oostergo
- Overige verbonden partijen
 - Geen

• **Gemeenschappelijke regelingen**

Verbonden partij	GR DDFK gemeenten								
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling								
Programma	1. Bestuurszaken								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Gemeenschappelijk ambtelijke uitvoering van de bevoegdheden van de colleges en burgemeesters, naast het vormen van een gemeenschappelijke ambtelijke dienst ter ondersteuning van de colleges en de burgemeesters. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden per college, waaronder alle burgemeesters. De colleges wijzen in onderling overleg, uit hun midden de leden en de plaatsvervangende leden per gemeente aan. • Financieel belang: ◦ de gemeenten delen in de exploitatiekosten van de GR volgens in onderling overleg overeengekomen sleutels.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2018</td><td>1.332</td><td>0</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2018	1.332	0		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2018	1.332	0							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2018</td><td>16.620</td><td>12.497</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2018	16.620	12.497		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2018	16.620	12.497							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ - 2.287.000								
Risico's	Geen								

<i>Verbonden partij</i>	Veiligheidsregio Fryslân		
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>		
<i>Programma</i>	1. Bestuurszaken		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> De Publieke Gezondheids- en Veiligheidsregio Fryslân is een gemeenschappelijke regeling per 1-1-2014 van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor de inwoners van de provincie Fryslân. Activiteiten betreffen o.a. collectieve preventie ziekten, brandweerborg, geneeskundige hulpverlening en het beheer van een gemeenschappelijke meldkamer. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur van de regio bestaat		

Verbonden partij	Veiligheidsregio Fryslân								
	overeenkomstig art. 11, lid 1 van de wet, uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten; ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit: a. de voorzitter van het algemeen bestuur; b. de voorzitter van de agendacommissie Gezondheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Gezondheid; c. de voorzitter van de agendacommissie Veiligheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Veiligheid. De agendacommissie is een bestuurscommissie volgens art 25 Wgr. • Financieel belang: ◦ Voor de verdeling van de kosten wordt als verdeelsleutel gehanteerd het aantal inwoners van de gemeenten volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari van het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de bijdrage verschuldigd is. De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de regio te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen. De exploitatiebijdrage 2017 voor de gemeente Dongeradeel is (x € 1.000): 1.983								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>2.342</td><td>3.042</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	2.342	3.042		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	2.342	3.042							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>53.791</td><td>55.525</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	53.791	55.525		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	53.791	55.525							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 1.270.818 (2017)								
Risico's	-								

Verbonden partij	Sociaal Domein Fryslân
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente
Programma	5. Demografie& Leefbaarheid
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Alle 24 Friese gemeenten zijn een centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018 aangegaan met als centrumgemeente de gemeente Leeuwarden. Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de Friese gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ De centrumgemeente wordt mandaat, volmacht en machtiging verleend om de taken op het terrein van het sociaal domein, waaronder o.a. WMO, Jeugdwet, Participatiewet, namens de deelnemende gemeenten uit te voeren, conform de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling • Financieel belang: ◦ De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en kosten voor

Verbonden partij	Sociaal Domein Fryslân								
	taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van inwoneraantal van elke gemeente met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld onder gemeenten op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van de Jeugdwet, zoals meest recentelijk vastgesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek, op peildatum 1 januari van jaar t-1. Dit geldt voor zowel de uitvoering van taken in het kader van de verplichte wettelijke samenwerking als voor de vrijwillige samenwerking voor de Jeugdwet. De totale kosten worden nagecalculeerd en volledig doorberekend aan de deelnemende gemeenten.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0	0		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	0	0							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0	0		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	0	0							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 0 (na bijdragen en subsidies)								
Risico's	-								

Verbonden partij	Welstandszorg Hûs en Hiem								
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam								
Programma	2. Wonen & Gebiedszaken & Milieu								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u>: Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over toepassing van de Monumentenwet. <u>Wijze van belang</u>: • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als het aantal deelnemende gemeenten bedraagt. ◦ De raden wijzen hetzij hun voorzitter, hetzij een wethouder van hun gemeente als lid en als plaatsvervangend lid aan. ◦ Op grond van artikel 13 van de gemeenschappelijke regeling wordt het dagelijks bestuur benoemd uit het algemeen bestuur. • Financieel belang: ◦ De gemeente is aansprakelijk voor de financiële tekorten bij Welstands-zorg Hûs en Hiem. Bekostiging geschiedt via een jaarlijkse bijdrage op begrotingsbasis en rekeningbasis. Bijdrage gemeente Dongeradeel in 2017 : x € 1.000: 48								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>184</td><td>322</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	184	322		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	184	322							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>107</td><td>94</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	107	94		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	107	94							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 156.200 (2017)								
Risico's	-								

Verbonden partij	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>

Verbonden partij	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)								
Programma	2. Wonen & Gebiedszaken & Milieu								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u>: De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's). Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincies. Basistaken zijn vergunningsverlening en het toezicht en handhaving met betrekking tot complexere en risicovolle inrichtingen en activiteiten waarbij bovenlokale aanpak nodig is. <u>Wijze van belang</u>: • Bestuurlijk belang: ◦ De deelnemers (gedeputeerde staten, de colleges van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân) wijzen elk uit hun midden één lid aan van het algemeen bestuur. ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, de voorzitter inbegrepen, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, conform artikel 14 van de g.r. • Financieel belang: ◦ De kosten van het basispakket wordt toegerekend op basis van het aantal inrichtingen maal een bedrag per type inrichting; ◦ De kosten van de overige taken worden toegerekend op basis van de totale inzet van personeel in uren maal een uurtarief. Bijdrage gemeente Dongeradeel in 2018: x € 1.000: 146								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>431</td><td>6</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	431	6		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	431	6							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>1.709</td><td>3.838</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.709	3.838		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.709	3.838							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ - 193.301 (2017)								
Risico's	-								

Verbonden partij	Leer- werkbedrijf Noard East Fryslân		
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam		
Programma	4. Economie & Maatschappij		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u>: Eén gemeentelijke organisatie die slagvaardig en integraal uitvoering geeft aan de participatiewet en in het bijzonder aan de re-integratie en het beschut werken. De gemeenschappelijke regeling is aangegaan door de gemeenten Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. <u>Wijze van belang</u>: • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden per deelnemende gemeente. De gemeenschappelijke regeling is door de colleges van burgemeester en wethouders aangegaan. ◦ Het dagelijks bestuur, door en uit het algemeen bestuur gekozen, is zodanig samengesteld dat elke deelnemende gemeente is vertegenwoordigd, waaronder begrepen de voorzitter en een eventueel lid/eventuele leden buiten de kring van het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 14, tweede lid van de Wgr.		

Verbonden partij	Leer- werkbedrijf Noard East Fryslân								
	- Financieel belang: - Iedere deelnemende gemeente verbindt zich in beginsel om de volledige Rijksbijdrage, inclusief eventuele bijzondere subsidiecomponenten, die de desbetreffende gemeente ontvangt ten behoeve van de uitvoering van de Wsw, het re-integratiebudget (=Wwb klassiek) en de budgetcomponenten ten behoeve van de nieuwe doelgroepen onder de participatiewet, als de componenten van de Integratie-Uitkering Sociaal Domein direct door te betalen aan het openbaar lichaam. - De deelnemende gemeenten zullen echter steeds zorg voor dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te voldoen. - Het doel is om op termijn budgetneutraal te werken op basis van Rijksbedragen WSW, inkomen en participatie. Aandeel Dongeradeel in de exploitatie 2017 x € 1.000: 610								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>1.525</td><td>2.202</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.525	2.202		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.525	2.202							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>2.284</td><td>2.142</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	2.284	2.142		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	2.284	2.142							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Na gemeentelijke bijdrage: € 677.000								
Risico's	-								

Verbonden partij	Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân		
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met bedrijfsvoerings-organisatie</i>		
<i>Programma</i>	5. Demografie & leefbaarheid		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> De gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a., en Tytstjerksteradiel in de regio Noordoost Fryslân en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, dit om de leefbaarheid in de regio Noord Oost Fryslân te behouden. Daarvoor hebben zij besloten de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân te treffen (Staatscourant 2017 nr. 16823 d.d. 22-3-2017). <u>Wijze van belang:</u> - De deelnemende gemeenten en provincie nemen het in de begroting van het mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân voor hen geraamde bedrag voor hun gemeente respectievelijk provincie op in hun begroting. - Opheffing: - De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van twee derde van de deelnemers daartoe besluiten. - Het liquidatieplan voorziet in de verplichting van het bestuur van de deelnemende gemeenten en provincie tot het bijdragen in de financiële gevolgen van de beëindiging. Aandeel Dongeradeel in de exploitatie 2017: x € 1.000 : 385		

Verbonden partij	Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân		
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar 2017	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000) 0	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000) 0
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar 2017	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000) 0	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000) 734
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ - 110.662		
Risico's	-		

Verbonden partij	Marrekrite		
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam		
Programma	6 Undernimmen		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De Marrekrite heeft als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap. De Marrekrite heeft als taak ter behartiging van het openbaar belang: • Het bevorderen van waterrecreatie • Het bevorderen van landrecreatie • Advisering en ontwikkeling (water- en landrecreatie) <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang ◦ Het colleges van Gedeputeerde staten en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten wijzen elk één lid en tenminste één plaats-vervangend lid aan van het algemeen bestuur. ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vijf andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. • Financieel belang ◦ De geldmiddelen van De Marrekrite worden gevormd door de bijdragen van de colleges en subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten. ◦ Voor zover de kosten van De Marrekrite niet worden gedekt door subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten wordt hierin als volgt voorzien: gedeputeerde staten: 45%; colleges van burgemeester en wethouders gezamenlijk: 55%. ◦ Het algemeen bestuur stelt de verdeelsleutel vast, op grond waarvan de gezamenlijke bijdrage van de colleges over afzonderlijke gemeenten wordt omgeslagen. Aandeel Dongeradeel in de exploitatie 2017: x € 1.000 : 32		
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar 2017	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000) 4.410	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000) 4.012
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar 2017	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000) 336	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000) 1.308
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ -398.012		
Risico's	-		

- Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland								
Juridische status	Naamloze vennootschap								
Programma	3. Infrastructuur								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Stemrecht op grond van aandelen. • Financieel belang: ◦ De gemeente Dongeradeel bezit 36,75% (3.676 x € 50) van de aandelen in NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>10.660</td><td>10.740</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	10.660	10.740		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	10.660	10.740							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>17.650</td><td>16.324</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	17.650	16.324		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	17.650	16.324							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 x € 1.000: 101								
Risico's	-								

Verbonden partij	Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV								
Juridische status	Besloten vennootschap								
Programma	4. Economie & Maatschappij								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Bezit van aandelen, op grond waarvan de gemeente stemrecht heeft. • Financieel belang: De gemeente Dongeradeel) bezit een groot deel van de aandelen (45%) in de Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. De waarde van het totale aandelenkapitaal is € 18.151								
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>36</td><td>102</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	36	102		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	36	102							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>1.757</td><td>1.661</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.757	1.661		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.757	1.661							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 67.000 (2017)								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	NV Eneco Beheer		
Juridische status	Naamloze vennootschap		
Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing VPB en onvoorzien		

Verbonden partij	NV Eneco Beheer								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u> : Beschikbaarheid van energievoorzieningen en de daarvoor noodzakelijke infrastructuur. <u>Wijze van belang</u> : - Bestuurlijk belang: De gemeente Dongeradeel bezit een klein deel van de aandelen in Eneco. Door fusies en schaalvergroting heeft de bestuurlijke invloed van betekenis ingeboet. Het financiële belang in de onderneming staat nu voorop. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. - Financieel belang: De gemeente heeft 16.824 aandelen. Betreft dividend dat in natura is uitgekeerd in de vorm van aandelen. Conform de bbv voorschriften is de waarde nul.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>3.121.000</td><td>2.869.000</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2017	3.121.000	2.869.000		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2017	3.121.000	2.869.000							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>1.952.000</td><td>2.787.000</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.952.000	2.787.000		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.952.000	2.787.000							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	127.000.000 (2017)								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								
Ontwikkelingen	De aandeelhouderscommissie heeft op 31 augustus 2018 een bericht naar de aandeelhouders gestuurd, waarvan de samenvatting luidt: Een meerderheid van ca. 91% van het aandeelhouderskapitaal, heeft na het doorlopen van een zogenaamde consultatiefase, het besluit genomen hun aandelen in Eneco te verkopen. Thans wordt door Eneco, de adviseurs en de aandeelhouders hard gewerkt aan het voorbereiden van de transactie. Belangrijk hierbij is het opstellen van de benodigde transactiedocumentatie. Hierbij kan gedacht worden aan het bedrijfsplan (business plan), een zogenaamde “verkoopbrochure” (equity story) en het doen van boekenonderzoek (vendor due dilligence) en het voeren van oriënterende gesprekken met potentiële bidders. Op basis van huidige inzichten is de verwachting dat na de oriëntatiefase de executiefase c.q. de uitvoering van de transactie begin 2019 zal starten.’								

Verbonden partij	NV Stedin groep								
Juridische status	Naamloze vennootschap								
Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing VPB en onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: De gemeente bezit aandelen, op grond waarvan ze stemrecht heeft. - Financieel belang: Het aantal aandelen van Dongeradeel is: 16.824 De waarde van het aandeel is € 100 conform de jaarrekening 2017 van de Stedin groep. Het totaal aantal geplaatste en volgestorte aandelen is 4.970.978.								
Eigen vermogen	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>5.310.000</td><td>2.583.000</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	5.310.000	2.583.000		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	5.310.000	2.583.000							

Verbonden partij	NV Stedin groep		
Vreemd vermogen	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	4.486.000	3.968.000
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	424.000 (2017)		
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-		

Verbonden partij	Afvalsturing Friesland (Omrin)		
Juridische status	Naamloze vennootschap		
Programma	2. Wonen & Gebiedszaken & Milieu		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Uitvoeren van de wettelijke taak huishoudelijk en bedrijfsafval te verwerken op basis van contractafspraken met de gemeente. Doelstelling is dit op een doelmatige, milieu hygiënisch verantwoorde manier te doen en preventie en hergebruik van afval actief te bevorderen. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Stemrecht op basis van aandelen. • Financieel belang: De gemeente Dongeradeel is op twee manieren betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval. Het aandeel staat op de balans met de historische aanschafwaarde van € 45.454.		
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	44.721	48.680
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)
	2017	180.871	160.130
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 4.080.000		
Risico's	-		

Verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)		
Juridische status	Naamloze vennootschap		
Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing VPB en onvoorzien		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Efficiënt betalingsverkeer van gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Stemrecht op basis van aandelen. • Financieel belang: Dongeradeel bezit per 31-12-2017 76.323 aandelen, die een belang van € 190.580 vertegenwoordigen (2,50 per aandeel). Het totaal aantal uitgegeven aandelen bedraagt per € 1.000: 55.691		
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	4.486	4.953
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	149.514	135.072
Omvang resultaat begrotingsjaar	€ 393.000 (2017)		
Risico's	-		

Verbonden partij	Bedrijvencentrum Dokkum BV		
Juridische status	Besloten vennootschap		
Programma	4. Economie & Maatschappij		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV opgericht door ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de		

Verbonden partij	Bedrijvencentrum Dokkum BV								
	gemeente Dongeradeel. Sinds de oprichting is het uitgangspunt het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers om van hieruit de onderneming verder te kunnen opbouwen. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV door de gemeente Dongeradeel geprivatiseerd. Een schuld aan de gemeente Dongeradeel is omgezet in een aandelenkapitaal van € 173.344. In 1996 is tevens een nieuwe besloten vennootschap opgericht: Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. Het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV is enige aandeelhouder van het Bedrijvencentrum Dokkum BV. • Financieel belang: De gemeente (v.m. Dongeradeel) heeft 100 aandelen à € 454 (is € 45.400) in het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>309</td><td>304</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	309	304		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	309	304							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>51</td><td>43</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	51	43		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	51	43							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ -/- 5.000 (2017)								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

• **Stichtingen en verenigingen**

Verbonden partij	Stichting ROOBOL								
Juridische status	Stichting								
Programma	5. Demografie & Leefbaarheid								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het Primair Onderwijs <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Deelnemers in de stichting zijn: de gemeente Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel en Kollumerland • Financieel belang:De gemeente Dongeradeel is verantwoordelijk voor de financiële tekorten bij Stichting ROOBOL								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>4.874</td><td>5.349</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	4.874	5.349		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	4.874	5.349							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>2.146</td><td>2.070</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	2.146	2.070		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	2.146	2.070							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 591.802								
Risico's	-								

Verbonden partij	Stichting monumentenbehoud		
<i>Juridische status</i>	<i>Stichting</i>		
<i>Programma</i>	2. Wonen & Gebiedszaken & Milieu		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Het in stand houden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet. Het werkgebied is de gemeente Dongeradeel. <u>Wijze van belang:</u> Bestuurlijk belang:		

Verbonden partij	Stichting monumentenbehoud								
	◦ De voorzitter van het dagelijks bestuur wordt door de raad van de gemeente Dongeradeel voorgedragen en vervult de functie van voorzitter. ◦ Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente keurt de begroting en jaarrekening goed. • Financieel belang: De gemeente Dongeradeel heeft bij de oprichting in 1993 een startkapitaal van € 454 (=1.000 gulden) ingebracht.								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>484</td><td>483</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	484	483		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	484	483							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>51</td><td>90</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	51	90		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	51	90							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 19.000 (2017)								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Stichting Dataland met een BV Dataland								
Juridische status	Stichting								
Programma	Algemene dekkingsmiddelen, overhead, heffing VPB en onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Dataland ontzorgt, ondersteunt en faciliteert sinds 2011 gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Zo ontzorgt Dataland alle gemeenten door namens hen deze informatie toegankelijk te maken voor publieke en private ondernemers, zoals notarissen, banken en verzekeraars en makelaars. DataLand is niet alleen van, maar ook voor gemeenten. Dataland faciliteert de gemeenten zich te organiseren en zo hun stem te laten horen bij relevante ontwikkelingen op regionaal en landelijk niveau. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Certificaathouders participeren in DataLand via het bestuur. Een certificaat is te vergelijken met een aandeel in een private onderneming. Jaarlijks komen de certificaathouders op de certificaathouders-vergadering bij elkaar om het algemene beleid van DataLand te bespreken en goedkeuring te verlenen aan voorgenomen besluiten van het bestuur. De besluiten van de certificaathouders en van het bestuur gelden voor alle participerende en deelnemende gemeenten. De gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel zijn certificaathouders. • Financieel belang: (aantal certificaten met waarde) ◦ Dongeradeel: (12.990) 1.299								
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>751</td><td>847</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	751	847		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	751	847							
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	<table><tr><th>Jaar</th><th>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</th><th>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</th></tr><tr><td>2017</td><td>522</td><td>607</td></tr></table>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	522	607		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	522	607							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ -/- 95.000 (2017) Het negatieve resultaat is ten laste van de reserve gebracht.								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Stichting IJswegencentrale		
Juridische status	Stichting		
Programma	4. Economie & Maatschappij		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De gemeente Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a en Leeuwarderadeel hebben een IJswegencentrale opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: Het bestuur bestaat uit 15 leden, 3 afgevaardigden uit elke deelnemende gemeente. Het college van b&w doet een bindende voordracht: één afgevaardigde is de burgemeester, één afgevaardigde is het hoofd gemeentewerken en een derde persoon. - Financieel belang: De gemeenten Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a en Leeuwarderadeel geven een bijdrage van 0,045 per inwoner. De bijdragen 2017 van de gemeente Dongeradeel is: 1.070		
Eigen vermogen	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	71	71
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	0	0
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	€ 900 (2016)		
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-		

Verbonden partij	Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)		
Juridische status	Vereniging		
Programma	1. Bestuurszaken		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: lidmaatschap van de vereniging met stemrecht. - Financieel belang: de leden betalen contributie. De gemeente Dongeradeel, x € 1.000: 10		
Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	2	pm
Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	pm	pm
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Geen gegevens		
Risico's	-		

Verbonden partij	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)		
Juridische status	Vereniging		
Programma	1. Bestuurszaken		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht, conform de statuten. - Financieel belang: De leden betalen contributie. De gemeente Dongeradeel, x € 1.000: 33		

Verbonden partij	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)		
<i>Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar</i>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	65.548	65.530
<i>Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar</i>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	73.004	65.111
<i>Omvang financieel resultaat begrotingsjaar</i>	€ 209.000		
<i>Risico's</i>	-		

Verbonden partij	Vereniging van Waddenzee Gemeenten		
<i>Juridische status</i>	Vereniging		
<i>Programma</i>	2. Wonen & Gebiedszaken & Milieu		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzee gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: De gemeente Dongeradeel is lid van deze vereniging en heeft stemrecht. - Financieel belang: De gemeente betaalt contributie: x € 1.000: 21 (2017)		
<i>Eigen vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar</i>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	25	19
<i>Vreemd vermogen aan het begin en het eind van het begrotingsjaar</i>	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	129	182
<i>Omvang financieel resultaat begrotingsjaar</i>	€ - 6.000 (2017)		
<i>Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)</i>	-		

- Overige verbonden partijen
 - Geen

Paragraaf grondbeleid

In 2018 is de woningmarkt redelijk aangetrokken waardoor verkopen binnen het grondbedrijf veelal volgens of boven prognose verlopen. Hiermee volgt de ontwikkeling in Dongeradeel de landelijke trend. Momenteel lijkt het aantal nieuwe opties af te nemen, mogelijk houdt dit verband met de wachttijden in de bouw en de stijgende bouwprizen.

Visie en doelstellingen en uitvoering grondbeleid

In 2016 is de meest recente Nota Grondbeleid in Dongeradeel vastgesteld. In deze nota wordt het volgende beleidskader omschreven:

- Dongeradeel voert over het algemeen een actief grondbeleid maar een combinatie van actief en passief grondbeleid wordt niet uitgesloten in geval grondposities van derden daartoe aanleiding geven of als daardoor een beter eindresultaat kan worden behaald.
- Dongeradeel kiest afhankelijk van de situatie voor het voeren van een actief dan wel gemengd verwervingsbeleid, zodat tijdig en tegen aanvaardbare condities kan worden beschikt over de benodigde gronden/locaties. Het beoogde doel is hierbij leidend. Indien een actief verwervingsbeleid niet tot de mogelijkheden behoort, zal de gemeente een selectief verwervingsbeleid nastreven waarbij een nauwe samenwerking met de exploitant tot stand moet komen.
- Het grondbedrijf richt zich zowel op de ontwikkeling van uitbreidingslocaties, als de (opwaardering van) inbreidingslocaties en herontwikkeling.
- Uitgangspunt bij iedere verwerving van onroerend goed is deze door middel van onderhandeling met de verkopende partij in eigendom te verwerven, de zgn. minnelijke verwerving. In Dongeradeel wordt de Wet voorkeursrecht gemeenten toegepast wanneer dat bevorderlijk kan zijn voor het realiseren van actief grondbeleid.
- De gemeenteraad stelt de economische haalbaarheid van de exploitatieopzet vast en stelt krediet beschikbaar waar het college vervolgens mee aan de slag kan. Uitgangspunt is een in financieel-economische zin sluitende exploitatie. Om bepaalde gewenste (onrendabele) ontwikkelingen te kunnen realiseren wordt een niet sluitende exploitatie niet uitgesloten, mits er dekking voor het tekort aanwezig is.
- De grondprijzen worden jaarlijks voor 1 april vastgesteld.

Harmonisering grondexploitaties

In 2017 zijn alle exploitaties van de toen nog 4 afzonderlijke gemeenten overgezet naar een gezamenlijk grondexploitatiemodel. In dit exploitatiemodel worden dezelfde uitgangspunten gehanteerd. Tevens wordt er per gemeente eenmaal per jaar een Meerjarenprognose Grondexploitaties opgesteld. Deze wordt gelijktijdig met de jaarrekening vastgesteld.

Totaaloverzicht complexen

Begin 2018 waren er 14 complexen in exploitatie, die hieronder in tabelvorm staan vermeld:

Complex	Afsluiting	BW 1/1/18	BW 31/12	Winstneming totaal	Verlies voorziening	Balanswaarde
Grandyk, Holwerd	31/12/2018	-78.145	-77.720	77.720	n.v.t.	0
Hogedijken III, Dokkum	31/12/2020	600.034	562.010	7.446	n.v.t.	569.456
De Veiling, Dokkum	31/12/2018	-137.313	-140.164	140.164	n.v.t.	0
PDV fase 3, Dokkum	31/12/2020	515.979	532.589	0	n.v.t.	532.589
Betterwird fase 1a, Dokkum	31/12/2024	2.946.293	2.637.787	32.716	n.v.t.	2.670.504
Woudvaart II, Dokkum	31/12/2019	-49.383	-49.244	81.121	n.v.t.	31.877
Lyceumweg, Dokkum	31/12/2018	60.880	61.886	0	aanwending vv	0
Fjildbuorsterwei, Brantgum	31/12/2020	-43.181	-42.451	7.304	n.v.t.	-35.147
Koarte Bun, Ee	31/12/2020	120.338	126.176	n.v.t.	-69.118	57.058
De Kampen fase 2, Engwierum	31/12/2021	-13.507	-11.176	2.591	n.v.t.	-8.586
Pastorylan fase 2, Hantum	31/12/2018	26.955	-2.774	2.774	n.v.t.	0
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	31/12/2022	309.106	274.272	n.v.t.	-98.337	175.935
Hoarnleger fase 2, Anjum	31/12/2019	-31.603	-19.106	23.961	n.v.t.	4.855
Trije Terpen, Dokkum	31/12/2021	-1.424.598	-1.956.082	1.317.374	n.v.t.	-638.707
Totaal		2.801.855	1.896.003	1.693.171	-167.455	3.359.834

Het verwachte resultaat van alle complexen tezamen bedraagt na actualisatie € 3.420.981 positief. Hiervan is in 2017 reeds € 1.245.786 aan winst genomen.

Afsluiting complexen per 31/12/2018

Grandyk, Holwerd

Het complex Grandyk, Holwerd heeft op 31 december 2018 een boekwaarde van - € 77.720 (winst). Dit bedrag wordt als winst genomen. In 2017 is er reeds €20.835 aan winst genomen, € 56.885 komt ten gunste van de jaarrekening 2018. Daarnaast wordt er € 47.162 in een voorziening gestopt voor de afronding van de laatste werkzaamheden en de overdracht van het complex naar de algemene dienst.

De Veiling, Dokkum

Het complex De Veiling, Dokkum heeft op 31 december 2018 een boekwaarde van - € 140.164 (winst). Dit bedrag wordt als winst genomen. In 2017 is er reeds €70.865 aan winst genomen, € 69.299 komt ten gunste van de jaarrekening 2018. Daarnaast wordt er € 46.085 in een voorziening gestopt voor de afronding van de laatste werkzaamheden en de overdracht van het complex naar de algemene dienst.

Lyceumweg, Dokkum

Het complex Lyceumweg, Dokkum heeft op 31 december 2018 een boekwaarde van € 61.866 (verlies). De totale verliesvoorziening van dit complex bedroeg op 1 januari 2018 € 76.113, waardoor er (€ 76.113 - € 61.866) is € 14.227 van de voorziening vrijvalt. Daarnaast wordt er € 10.500 in een voorziening gestopt voor de afronding van de laatste werkzaamheden en de overdracht van het complex naar de algemene dienst.

Pastorylan fase 2, Hantum

Het complex Pastorylan fase 2, Hantum heeft op 31 december 2018 een boekwaarde van - € 2.774 (winst). Dit bedrag wordt als winst genomen. In 2017 is er reeds € 735 aan winst genomen, € 2.039 komt ten gunste van de jaarrekening 2018. Daarnaast wordt er € 4.825 in een voorziening gestopt voor de afronding van de laatste werkzaamheden en de overdracht van het complex naar de algemene dienst.

Onderbouwing verliesvoorzieningen

Koarte Bun, Ee

Per 1 januari 2018 bedroeg de verliesvoorziening € 69.942. Na actualisatie verbetert het resultaat waardoor er € 824 vrijvalt en de verliesvoorziening per 1 januari 2019 € 69.118 bedraagt.

Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk

Per 1 januari 2018 bedroeg de verliesvoorziening € 100.029. Na actualisatie verbetert het resultaat waardoor er € 1.692 vrijvalt en de verliesvoorziening per 1 januari 2019 € 98.337 bedraagt.

Onderbouwing correctie winstnemingen

Hoarnleger, Anjum

Vorig jaar is er in het complex Hoarnleger, Anjum een verplichte winstneming gedaan van € 31.029. Bij actualisatie blijken bepaalde kosten toch tegen te vallen, waardoor het resultaat negatiever wordt en de totale winstneming t/m 2018 € 23.961 bedraagt. In 2018 vindt er een correctie van € 7.068 plaats op de winstneming. Deze komt ten laste van de jaarrekening 2018.

Onderbouwing winstnemingen

Met ingang van 2017 moeten gemeenten volgens het BBV tussentijds winst nemen bij grondexploitatiecomplexen volgens de Poc-methode, de Percentage of completion. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. In formule: % kostenrealisatie maal % opbrengstrealisatie is % poc.

Complex	% poc	Winstneming totaal	Winstneming 2017	Winstneming 2018
Grandyk, Holwerd	100%	77.720	20.835	56.885
Hogedijken III, Dokkum	21%	7.446	10.213	-2.767
De Veiling, Dokkum	100%	140.164	70.865	69.299
PDV fase 3, Dokkum	0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Betterwird fase 1a, Dokkum	9%	32.716	4.355	28.361
Woudvaart II, Dokkum	49%	81.121	76.569	4.552
Lyceumweg, Dokkum	100%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Fjildbuorsterwei, Brantgum	10%	7.304	6.097	1.207
Koarte Bun, Ee	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
De Kampen fase 2, Engwierum	6%	2.591	965	1.626
Pastorylan fase 2, Hantum	100%	2.774	735	2.039
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Hoarnleger fase 2, Anjum	86%	23.961	31.029	-7.068
Trije Terpen, Dokkum	51%	1.317.374	1.024.123	293.251
Totaal		1.693.171	1.245.786	447.385

Bij de complexen Koarte Bun Ee, Lou Sanen fase 2 Oosternijkerk, Hoarnleger Anjum en het af te sluiten complex Lyceumweg Dokkum, is geen winst te verwachten. Bij de complex PDV fase 3 Dokkum wordt geen winst genomen aangezien het poc percentage 0 is. Bij de rest van de complexen is het poc percentage toegepast en moet er in totaal voor € 1.693.171 winst worden genomen. Aangezien er in 2017 reeds € 1.245.786 winst is genomen, komt er hiervan € 447.385 ten gunste van de jaarrekening 2018.

Risicoberekening en vorming reserves

De bestemmingsreserve dient een buffer voor eventuele risico's binnen het grondbedrijf. Omtrent de hoogte van de reserve is in 2013 beleid vastgesteld. Voor de hoogte van de bestemmingsreserve is de IFLO-norm van toepassing. De hoogte van de reserve wordt bepaald door 10% van de boekwaarde en 10% van de nog te maken kosten van de in exploitatie genomen gronden. De per 31 december 2018 af te sluiten complexen Grandyk Holwerd, De Veiling Dokkum, Lyceumweg Dokkum en Pastorylan fase 2 Hantum, zijn niet in deze berekening opgenomen.

Complex	BW 31/12	Nog te investeren
Hogedijken III, Dokkum	562.010	159.467
PDV fase 3, Dokkum	532.589	499.924
Betterwird fase 1a, Dokkum	2.637.787	1.765.009
Woudvaart II, Dokkum	-49.244	47.428
Fjildbuorsterwei, Brantgum	-42.451	49.531
Koarte Bun, Ee	126.176	25.253
De Kampen fase 2, Engwierum	-11.176	78.857
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	274.272	303.790
Hoarnleger fase 2, Anjum	-19.106	35.705
Trije Terpen, Dokkum	-1.956.082	1.167.848
Totaal	2.054.775	4.132.812

Op basis van de IFLO norm dient de hoogte van de reserve € 205.478 + € 413.281 is € 618.759 te zijn. Op basis van de jaarrekening 2018 bedraagt de reserve momenteel € 667.683. De IFLO norm wordt daarmee ruimschoots gehaald. Ten behoeve van de afdekking van het negatieve exploitatieresultaat van de complexen, Hoarnleger Anjum, Koarte Bun Ee en Lou Sanen fase 2 Oosternijkerk zijn voorzieningen gevormd.

Overige gronden

Overige gronden zijn veelal agrarische gronden die de gemeente in eigendom heeft. Dit zijn strategische dan wel overige gronden. De boekwaarde van deze gronden is lager dan de marktwaarde. De gronden worden allen verhuurd of verpacht. Daarnaast zijn hier in 2016 de voormalige NIEGG aan toegevoegd.

Beoordeling voormalige NIEGG

Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarderen). Afwaardering van een individueel perceel grond / complex kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid. Het is niet toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden. Het betreft hier de volgende gebieden:

Strategische gronden (voormalige NIEGG)	BW 31/12	Per m2
Betterwird 3 fase 2, Dokkum	215.292	4,00
Birdaarderstraatweg, Dokkumer Ee	54.400	4,00
Naast rondweg Oost nabij Osseweide, Dokkum	29.239	0,70
Betterwird 3 fase 1B	293.000	8,00
Complex A ten westen van de oude spoorbaan	-27.023	-0,30
Carpoolplaats rondweg Zuid	0	0
Birdaarderstraatweg tzv Woudhorne/reinigingssterrein	368.144	8,00
Grond tzv Trije Terpen twv economische zone	134.196	3,60

Koarte Bun fase 3, Ee	30.130	2,80
De Fellingen/De Morgenzon, Holwerd	32.061	1,60
Lou Sanen fase 3	54.000	4,00
Mounewei, Ternaard	-16.304	0,00
Totaal	1.167.135	2,90

De waarde van de voormalige NIEGG gronden liggen gemiddeld met € 2,90 per m² onder de agrarische waarde van € 4,50 per m².

Jaarrekening 2018

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Onderstaande samenvatting van de grondslagen, waarop de financiële verslaggeving is gebaseerd, is bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de financiële overzichten. Bij het opstellen van de jaarrekening is rekening gehouden met de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten daarvoor geeft.

Algemeen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, zijn de activa, passiva, baten en lasten opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten zijn slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar zijn in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend waren.

Dividendopbrengsten van deelnemingen zijn als bate genomen op het moment, waarop het dividend betaalbaar gesteld is.

BALANS (activa)

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Onder immateriële vaste activa wordt verstaan:

- kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en disagio;
- kosten van onderzoek en ontwikkeling;
- bijdragen aan activa in eigendom van derden.

De waardering is gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met:

- eventuele investeringsbijdragen;
- eventuele beschikkingen over reserves;
- lineaire- of annuïtaire afschrijvingen volgens een stelsel, dat is afgestemd op de te verwachten toekomstige gebruiksduur; de kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in maximaal vijf jaar afgeschreven.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden onderscheiden in activa met een maatschappelijk nut, economisch nut en economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

Onder materiële vaste activa wordt verstaan:

- investeringen in gronden en terreinen;
- woonruimten;
- bedrijfsgebouwen;
- grond-, weg- en waterbouwkundige werken;
- vervoermiddelen;
- machines, apparaten en installaties;
- overige materiële vaste activa.

De waardering is gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met:

- eventuele investeringsbijdragen;
- eventuele beschikkingen over reserves;
- lineaire- of annuïtaire afschrijvingen volgens een stelsel, dat is afgestemd op de te verwachten gebruiksduur.

Financiële vaste activa

Onder financiële vaste activa wordt verstaan:

- leningen aan woningbouwcorporaties;

- kapitaalverstekking / leningen aan deelnemingen;
- overige langlopende leningen.

De waardering van de leningen is gebaseerd op de verstrekingsprijs, verminderd met de contractuele aflossingen. De waardering van de deelnemingen vindt volgens de geldende verslaggevingvoorschriften plaats op basis van de verkrijgingsprijs.

- op grond van de in 2015 vastgestelde notitie afschrijvingsbeleid vindt de afschrijving voor nieuwe activa plaats in het jaar na gereedmelding;
- de rente gaat in de meeste gevallen lopen vanaf het moment dat er sprake is van een boekwaarde. Dit gebeurt via vooraf vastgestelde rentepercentages en wordt berekend over de boekwaarde per 01.01;
- de hoogte van de afschrijvingen dient stelselmatig te worden bepaald; daarbij dient de verdeling van de lasten zoveel mogelijk parallel te lopen met de verminderingen van het nut c.q. het prestatievermogen van het actief;
- op vaste activa met een beperkte levensduur wordt zodanig afgeschreven dat de boekwaarde de toekomstige nuttigheidsduur zo goed mogelijk benadert;
- niet aan derden door te berekenen investeringsbedragen kleiner dan
- € 5.000 en/of met een kapitaallast kleiner dan € 500 worden niet geactiveerd, maar eenmalig ten laste van de exploitatie gebracht.

Afschrijvingstermijnen

Actief	Maximaal
Gebouwen (excl. Onderwijs):	
Gronden en terreinen	0
Gebouwen	40 jaar
Verwarmings- en luchtbehandelingsinstallatie:	
-CV ketel / luchtbehandelingskast	20 jaar
-Regelapparatuur	15 jaar
Liftinstallatie:	
-Lift	30 jaar
-Regelapparatuur lift	15 jaar
Inbraak- en brandbeveiligingsapparatuur	15 jaar
Sanitair	30 jaar
Gebouwen overig:	
Verbouwing	25 jaar
Renovatie (levensduurverlengend)	Max. levensduur actief, maar niet hoger dan 25 jaar
Houten tijdelijke gebouwen	15 jaar
Bliksemafleiders	10 jaar
Energiebesparende maatregelen	15 jaar
Installaties en dergelijke:	
Lichtinstallaties	30 jaar
Lichtdrukmachines / archiefsystemen / verkeerslichten / belijningmachines / geluidmeetapparatuur	10 jaar
Telefooninstallaties / bekabeling data- en telecomnet	8 jaar
Inventaris e.d.	
Bureaustoelen	10 jaar
Bureau's, kasten, balie etc.	15 jaar
Keuken- en kantoorapparatuur	15 jaar
Immateriële activa :	

Actief	Maximaal
Kosten geldleningen en saldo (dis)agio	Max.looptijd lening
Kosten onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	5 jaar
Automatisering:	
Systemen (software)	8 jaar
Apparatuur (hardware): servers, p.c.'s	7 jaar
Stemcomputers	10 jaar
Belastingen/Ruimtelijke Ordening:	
Elektronische (basis)kaarten	10 jaar
Begraafplaatsen :	
Aanleg/uitbreiding	30 jaar
Overige voorzieningen	25 jaar
Onderwijsvoorzieningen :	
Bouw onderwijsgebouwen	40 jaar
Renovatie onderwijsgebouwen	Max. levensduur actief, maar niet hoger dan 25 jaar
1 ^e inrichting	40 jaar
Noodlokalen	15 jaar
Materiële instandhouding	10 jaar
Sportvoorzieningen	
Aanleg sportvelden / overige accommodaties	25 jaar
Inrichting en apparatuur sportaccommodaties	20 jaar
Gymnastiekmaterialen	15 jaar
Speelterreinen :	
Aanleg/inrichting	25 jaar
Toestellen	15 jaar
Markten :	
Nutsvoorzieningen	15 jaar
Overige voorzieningen	10 jaar
Materieel en voertuigen infra en beheer:	
Sneeuwploegen	15 jaar
Natzoutmenginstallatie	20 jaar
Overige materieel gladheidbestrijding	10 jaar
Maaimachines / schafwagens	10 jaar
Machines werkplaatsen	15 jaar
Veegauto's	10 jaar
Huisvuilauto's / kolkenzuigers / vrachtauto's	15 jaar
Hoogwerker	15 jaar
Tractoren / aanhangwagens	10 jaar
Bestelauto's	10 jaar
Minicontainers	20 jaar
Ondergrondse opslagcontainers/afvalmaterialen	20 jaar
Wegen, straten en pleinen:	
Aanleg/reconstructie/herinrichting	25 jaar

Actief	Maximaal
Straatverlichting:	
Masten	40 jaar
Armaturen	20 jaar
Mast en armatuur een geheel	25 jaar
Kunstwerken (bruggen, viaducten e.d.)	25 jaar
Parkeerautomaten en –meters	10 jaar
Straatmeubilair	15 jaar
Waterbeheer :	
Aanleg vaarten / vijverpartijen	25 jaar
Haven- en sluiswerken	25 jaar
Beschoeiingen / overige voorzieningen	20 jaar
Parken, plantsoenen en tuinen :	
Aanleg (inclusief beplanting)	25 jaar
Riolering :	
Aanleg en vervanging riolering	40 jaar
* De termijnen in deze tabel gelden, tenzij de verwachte toekomstige gebruiksduur een andere levensduur noodzakelijk maakt. De afwijkende levensduur zal op basis een raadsbesluit worden vastgesteld.	

Vlottende activa

Voorraden

Onder voorraden wordt verstaan:

- onderhanden werk (BIE);

Gronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, vermeerderd met de kosten van het bouwrijp maken en verminderd met de gerealiseerde verkoopopbrengsten. Winstneming vindt plaats conform de wettelijk voorgeschreven "Percentage of completion" methode. Verliesvoorzieningen worden in mindering gebracht op de balanswaarde per 31 december.

Vorderingen, overlopende activa en liquide middelen

Onder vorderingen wordt verstaan, vorderingen op:

- Rijks schatkist (schatkistbankieren)
- andere publiekrechtelijke lichamen;
- verstrekte kasgeldleningen;
- rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen;
- overige vorderingen.

De waardering is, onder aftrek van eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid, op de nominale waarde gebaseerd.

Liquide middelen

Onder liquide middelen worden kas- en banksaldi verstaan.

Overlopende activa

Onder overlopende activa vallen de vooruitbetaalde en de nog te ontvangen bedragen per balansdatum. Dit geldt ook voor de per de balansdatum nog te ontvangen bedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen, die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

BALANS (passiva)

Eigen vermogen

Het eigen vermogen wordt gevormd door het totaal van de algemene reserves, bestemmingsreserves en het saldo van de rekening van baten en lasten na bestemming. Bestemmingsreserves zijn reserves, waaraan door de gemeenteraad een bepaalde bestemming is gegeven. De waardering daarvan geschiedt tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen, waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs te schatten is;
- kosten, die in een volgend jaar zullen worden gemaakt, maar de oorsprong hebben in het begrotingsjaar of een eerder begrotingsjaar en de voorziening strekt tot kostenegalisatie;
- teveel ontvangen bedragen van derden, welke in het betreffende boekjaar niet nodig waren ter dekking van de afval- en rioleringskosten, maar kunnen dienen om tegenvallers in de hiervoor genoemde kosten in de toekomst te kunnen opvangen;
- van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden. De waardering geschiedt tegen nominale waarde, c.q. het voorzienbare verlies met uitzondering van de voorzieningen welke gewaardeerd zijn tegen contante waarde en bij welke rekening dient te worden gehouden met een jaarlijkse kostenstijging.

Langlopende schulden

Onder langlopende schulden wordt verstaan:

- schulden wegens obligatieleningen;
- schulden wegens onderhandse leningen;
- schulden wegens door derden belegde reserves en waarborgsommen;
- alles met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer.

De waardering geschiedt tegen de nominale waarde.

Flottende passiva

Kortlopende schulden

Onder kortlopende schulden wordt verstaan:

- de schulden aan publiekrechtelijke lichamen;
- kasgeldleningen;
- banksaldi;
- overige rekening-courantsaldi;
- overige schulden;
- alles met een oorspronkelijke looptijd korter dan één jaar.

De waardering geschiedt tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

Onder overlopende passiva vallen vooruit ontvangen baten, nog te betalen kosten en/of kapitaalinkomsten, die in het rekeningjaar zijn ontvangen en door middel van de balans worden doorgeschoven naar het volgende rekeningjaar, waarin zij worden verantwoord.

Met ingang van 2007 zijn onder de overlopende passiva ook opgenomen de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De waardering geschiedt tegen nominale waarde.

BEPALING BATEN EN LASTEN

Het gehanteerde stelsel van baten en lasten zorgt er mede voor dat die gelijknamige componenten ook in de jaarrekening worden opgenomen. Het maakt niet uit of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar leiden of hebben

geleid. Zij worden verantwoord tot hun brutobedrag. Verliezen worden verantwoord op het moment dat deze voorzienbaar zijn en bij winsten gebeurt dat nadat deze daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Alle baten en lasten worden ingedeeld naar programma's, producten en categorieën.

- programma's zijn: door de gemeenteraad gekozen gegroepeerde indeling van gemeentelijke taken waarop door de gemeente wordt bestuurd en gestuurd. Daartoe zijn voor elk programma doelstellingen geformuleerd;
- producten zijn: zaken die de gemeente voortbrengt en die helpen de doelstellingen uit de programma's te verwezenlijken. Elk product valt onder één van de programma's;
- categorieën zijn: groepen, waarin de baten en de lasten naar soorten zijn ingedeeld.

De verdeling van de baten en lasten van kostenplaatsen geschiedt op basis van de bij de begroting vastgestelde verdeelsleutels. Werkelijke tijdverantwoording vindt alleen plaats daar, waar werkzaamheden worden verricht voor kapitaalwerken, grondexploitaties en werken voor derden. Voor het overige worden de uren verdeeld overeenkomstig de voorgerekenelde uren in de begroting van het betreffende dienstjaar.

Ter aanzien van schattingen wordt in deze jaarrekening per post een oordeel gevormd over de omvang van de schatting. Waar nodig zijn de grondslagen voor deze schattingen afzonderlijk opgenomen in de toelichting op de balans.

Ten aanzien van schattingen wordt in deze jaarrekening per post een oordeel gevormd over de omvang van de schatting. Waar nodig zijn de grondslagen voor deze schattingen afzonderlijk opgenomen in de toelichting op de balans.

De jaarrekening is opgesteld op basis van de veronderstelling van continuïteit. In verband met een gemeentelijke herindeling houdt de gemeente Ferwerderadeel per 1 januari 2019 op met bestaan. Per 1 januari 2019 gaat de gemeente op in de gemeente Noard-east Fryslân. De uitkomsten van 2017, de vermogenspositie en de begroting voor 2018 geven geen aanleiding te veronderstellen dat de continuïteit op enigerlei wijze in het geding is.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand jaar.

Sociaal domein

De lasten van de jeugdzorg worden mede bepaald aan de hand van opgaven van die worden ontvangen van externe partijen met betrekking tot de voortgang van behandeltrajecten. De wijze waarop deze opgaven tot stand komen zijn door de gemeente niet altijd controleerbaar. Bovendien is van de zijde van de aanbieder sprake van een inschatting en is sprake van een nieuwe financieringssysteem waarbij ervaringscijfers ontbreken. Inherent hieraan is dat de werkelijke uitkomst kan afwijken.

Algemene uitkeringen

In de algemene uitkeringen 2018 zijn meegenomen de nabetalingen en verrekeningen tot en met februari 2019.

Vennootschapsbelasting

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Dongeradeel geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten.

Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente voor deze activiteiten geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeven geen jaarlijkse fiscale balans en aangifte te worden opgesteld, geen vermogensetikettering plaats te vinden (toerekenen van balansposten aan de fiscale administratie) en geen openingsbalans naar de waarde in het economische verkeer te worden opgesteld.

Behoudens het grondbedrijf oefent de gemeente op dit moment geen activiteiten uit die leiden tot een verwachte belastingplicht. De opbrengsten van deze activiteiten worden opgenomen in de aangifte VPB. Tevens dient het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen te worden gewaardeerd op de fiscale openingsbalans.

Tarief VPB

Voor winsten binnen de eerste tariefschijf (tot en met € 200.000) geldt in 2018 een tarief van 20% en voor winsten daarboven (vanaf € 200.000) een tarief van 25%. Het kabinet heeft vanaf 2019 een stapsgewijze verlaging van de vennootschapsbelasting aangekondigd. De eerste schijf wordt dan 19%, de tweede 25%. Vanaf 2020 dalen die tarieven naar 16,5% en 22,55%. In 2021 naar 15% en 20,50%.

Balans per 31 december 2018

Activa

Vaste activa

1 Immateriële vaste activa

a. kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-	-
b. kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	-
c. bijdrage aan activa eigendom van derden	4.724.199	4.910.702
	<u>4.724.199</u>	<u>4.910.702</u>

2 Materiële vaste activa

a. investeringen met een economisch nut	37.188.144	38.229.748
b. als a, ter bestrijding van kosten kan heffing worden geheven	13.362.298	13.970.437
c. investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	14.712.529	9.526.467
	<u>65.262.971</u>	<u>61.726.652</u>

3 Financiële vaste activa

a. kapitaalverstrekking aan:		
1. deelnemingen	426.081	426.081
2. gemeenschappelijke regelingen	-	-
3. overige verbonden partijen	-	-
b. leningen aan:		
1. openbare lichamen	-	-
2. woningbouwcorporaties	1.445.648	1.544.220
3. deelnemingen	-	-
4. overige verbonden partijen	-	-
c. overige langlopende geldleningen	451.739	599.594
d. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	-	-
e. uitzettingen in Rijk's schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	-	-
f. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	-	-
	<u>2.323.468</u>	<u>2.170.905</u>

Totaal vaste activa

72.310.637

Vlottende activa

4 Voorraden

a. grond- en hulpstoffen		
1. niet in exploitatie genomen bouwgronden	-	-
2. overige grond- en hulpstoffen	-	-
b. onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	3.359.836	3.801.558
c. gereed product en handelsgoederen	-	-
d. vooruitbetalingen	-	-
	<u>3.359.836</u>	<u>3.801.558</u>

Activa

	2018	2017
5 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
a. vorderingen op openbare lichamen	12.814.298	10.969.555
b. verstrekte kasgeldleningen openbare lichamen	-	-
c. overige verstrekte kasgeldleningen	-	-
d. uitzettingen in Rijk's schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	-	3.063.334
e. rekening-courant verhouding met het Rijk	-	-
f. rekening-courant verhouding met niet financiële instellingen	-	-
g. uitzettingen in de vorm van een Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	-	-
h. overige vorderingen	2.747.773	4.835.524
i. overige uitzettingen	-	-
	<u>15.562.071</u>	<u>-</u>
6 Liquide middelen		
a. kassaldi	4.540	4.647
b. bank- en girosaldi	<u>18.168</u>	<u>9.376</u>
	22.708	
7 Overlopende activa		
a. nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen	959.184	276.660
b. overige nog te ontvangen en voortuitbetaalde bedragen	<u>459.930</u>	<u>43.933</u>
	1.419.114	
Totaal vlottende activa	20.363.730	
Totaal activa	92.674.368	

Passiva

Vaste passiva

8 Eigen vermogen

a. Reserves		
1. algemene reserve	7.902.197	7.860.141
2. overige bestemmingsreserves	12.535.126	12.581.345
b. Rekeningsresultaat	-1.449.108	1.235.251
	<u>18.988.215</u>	

9 Voorzieningen

a. Voorzieningen voor verplichtingen en verliezen	3.202.778	2.768.167
b. Voorzieningen voor risico's	413.000	413.000
c. Onderhoudsegalisatievoorzieningen	2.556.880	2.319.508
d. Voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen	861.466	698.116
	<u>7.034.124</u>	

10 Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

a. obligatieleningen		
b. onderhandse leningen van:		
1. binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	-	-
2. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	42.984.695	45.987.625
3. binnenlandse bedrijven	-	-
4. openbare lichamen	-	-
5. overige binnenlandse sectoren	-	-
6. buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	-
c. door derden belegde gelden		
d. waarborgsommen	1.150	925
	<u>42.985.845</u>	

Totaal vaste passiva

69.008.183

Vlottende passiva

11 Netto vlottende schulden

a. kasgeldleningen aangegaan openbare lichamen	-	-
b. overige kasgeldleningen	5.000.000	-
c. bank- en giroaldi	983.920	3.054.765
d. overige schulden	11.393.483	6.810.747
	<u>17.377.403</u>	

Passiva

12 Overlopende passiva

	2018	2017
a. verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	3.816.516	5.781.641
b. vooruit ontvangen bedragen EU, Rijk en Provincie ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	2.426.819	2.541.691
c. overige vooruit ontvangen bedragen en overlopende passiva	<u>45.446</u>	<u>158.908</u>
	6.288.781	

Totaal vlottende passiva

23.666.184

Totaal passiva

92.674.367

Gewaarborgde geldleningen

25.921.500

(Voor een specificatie zie bijlage 2)

4.910.702

61.726.652

2.569.895

69.207.249

3.801.558

18.868.412

14.022

320.593

23.004.585

92.211.834

21.676.738

6.198.791

45.988.550

73.864.080

9.865.513

8.482.241

18.347.754

92.211.834

25.660.976

Toelichting op de balans per 31 december 2018

ACTIVA

1. Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa moeten, op basis van het Besluit begroting en verantwoording, als volgt worden onderverdeeld:

- kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- bijdragen aan activa in eigendom van derden.

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
a. kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen	-	-	-
b. Kosten van onderzoek en ontwikkeling	-	-	-
c. Bijdragen aan activa in eigendom van derden	4.910.702	186.503	4.724.199
	<u>4.910.702</u>	<u>186.503</u>	<u>4.724.199</u>

2. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa moeten, op basis van het Besluit begroting en verantwoording 2004, als volgt worden onderverdeeld:

- investerings met een economisch nut;
- investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

De materiële vaste activa verdeeld in maatschappelijk/economisch nut

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
a. activa met een economisch nut zonder heffing	38.229.748	-1.041.604	37.188.144
b. activa met een economisch nut met heffing	13.970.437	-608.139	13.362.298
c. activa met een maatschappelijk nut	9.526.467	5.186.062	14.712.529
	<u>61.726.652</u>	<u>3.536.319</u>	<u>65.262.971</u>

De materiële vaste activa met een economisch nut zonder heffing bestaan uit:

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
➤ Gronden en terreinen	3.126.049	-40.414	3.085.635
➤ Strategische gronden	1.167.144	-	1.167.144
➤ Bedrijfsgebouwen	31.908.853	-1.045.556	30.863.297
➤ Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	644.917	-22.493	622.424
➤ Vervoermiddelen	-	14.965	14.965
➤ Machines, apparaten en installaties	213.461	131.458	344.919
➤ Overige materiële vaste activa	1.169.323	-79.565	1.089.758
	<u>38.229.748</u>	<u>-1.041.604</u>	<u>37.188.144</u>

De materiële vaste activa met een economisch nut met heffing bestaan uit:

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
➤ Gronden en terreinen	-	-	-
➤ Bedrijfsgebouwen	-	-	-
➤ Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13.851.547	-606.828	13.244.718
➤ Machines, apparaten en installaties	-	-	-
➤ Overige materiële vaste activa	118.890	-1.311	117.579
	<u>13.970.437</u>	<u>-608.139</u>	<u>13.362.298</u>

De materiële vaste activa met een maatschappelijk nut bestaan uit:

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
➤ Gronden en terreinen	520.668	-42.226	478.442
➤ Strategische gronden	-	135.689	135.689
➤ Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	8.989.965	5.095.060	14.085.025
➤ Machines, apparaten en installaties	15.833	-2.460	13.374
➤ Overige materiële vaste activa	-	-	-
	<u>9.526.467</u>	<u>5.186.062</u>	<u>14.712.529</u>
	<u>61.726.652</u>	<u>3.536.319</u>	<u>65.262.971</u>

	Boekwaarde 1-1-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
➤ Van voor 2017	7.580.070	855.714	8.435.784
➤ Vanaf 2017 (verplichtige activering)	1.946.397	4.330.348	6.276.745
	<u>9.526.467</u>	<u>5.186.062</u>	<u>14.712.529</u>

De materiële vaste activa met een economisch nut zonder heffing bestaan uit:

Gronden en terreinen

Boekwaarde per 1 januari 2018	3.126.049
Investing of desinvestering	-
Afschrijving	40.414
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>3.085.635</u>

Strategische gronden

Boekwaarde per 1 januari 2018	1.167.144
Investing of desinvestering	-
Afschrijving	-
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>1.167.144</u>

<u>Bedrijfsgebouwen</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	31.908.854
Investing of desinvestering	390.776
Afschrijving	1.436.332
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>30.863.297</u>
 <u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	644.917
Investing of desinvestering	42.034
Afschrijving	64.526
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>622.424</u>
 <u>Vervoermiddelen</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	-
Investing of desinvestering	14.965
Afschrijving	-
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>14.965</u>
 <u>Machines, apparaten en installaties</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	213.461
Investing of desinvestering	241.296
Afschrijving	109.837
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>344.919</u>
 <u>Overige materiële vaste activa</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	1.169.323
Investing of desinvestering	
Afschrijving	79.565
Bijdrage van derden	
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>1.089.758</u>
 <u>De materiële vaste activa met een economisch nut met heffing bestaan uit:</u>	
<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	13.851.547
Investing of desinvestering	131.335
Afschrijving	738.163
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>13.244.718</u>

<u>Overige materiële vaste activa</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	118.890
Investing of desinvestering	8.505
Afschrijving	9.816
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>117.579</u>

De materiële vaste activa met een maatschappelijk nut bestaan uit:

<u>Gronden en terreinen</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	520.668
Investing of desinvestering	-
Afschrijving	42.226
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>478.442</u>

<u>Strategische gronden</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	-
Investing of desinvestering	135.689
Afschrijving	-
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>135.689</u>

<u>Grond-, weg- en waterbouwkundige werken</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	8.989.965
Investing of desinvestering	5.549.815
Afschrijving	454.755
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>14.085.025</u>

<u>Machines, apparaten en installaties</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2018	15.833
Investing of desinvestering	-
Afschrijving	2.460
Bijdrage van derden	-
Afwaardering wegens waardevermindering	-
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>13.374</u>

3. Financiële vaste activa

Onder deze activa worden afzonderlijk opgenomen de navolgende componenten:

- a. Kapitaalverstrekkingen t.b.v. deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen
- b. Leningen t.b.v. woningcorporaties; deelnemingen en overige verbonden partijen
- c. Overige langlopende leningen
- d. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
- e. Uitzettingen in Rijk's schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.
- f. Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties 2018	Boekwaarde 31-12-2018
a. Kapitaalverstrekkingen aan:			
1. deelnemingen	426.081	-	426.081
2. gemeenschappelijke regelingen		-	-
3. overige verbonden partijen		-	-
Leningen aan:			
1. openbare lichamen	-	-	-
2. woningbouwcorporaties	1.544.220	-98.572	1.445.648
3. deelnemingen	-	-	-
4. overige verbonden partijen	-	-	-
c. Overige langlopende leningen	599.594	-147.855	451.739
d. Overige uitzettingen	-	-	-
e. Uitzettingen Rijk's schatkist	-	-	-
f. Uitzettingen	-	-	-
	<u>2.569.895</u>	<u>-246.427</u>	<u>2.323.468</u>

VLOTTENDE ACTIVA

4. Voorraden

De voorraden bestaan uit:

	Balans- waarde 01-01-18	Mutaties incl. winstneming 2018	Verlies- voorziening 2018	Balans- waarde 31-12-18
Voorraden in exploitatie genomen gronden	3.801.557	520.350-	14.286-	3.266.921
	<u>3.801.557</u>	<u>520.350-</u>	<u>14.286-</u>	<u>3.266.921</u>

In exploitatie genomen bouwgronden

	Boekwaarde 01-01-2018	Mutaties incl. winstneming 2018	Boekwaarde 31-12-2018	Verlies- voorziening 31-12-2018	Balans- waarde 31-12-18
➤ Anjum, Hoarnleger fase 2	-572	5.429	4.857	-	4.857
➤ Brantgum, Flijdbuorsterwei	-37.084	1.937	-35.147	-	-35.147
➤ Dokkum, Lyceumweg	60.880	-60.880	-	-	-
➤ Dokkum, Hogedijken III	610.248	-40.791	569.457	-	569.457
➤ Dokkum, De Veiling	-66.449	66.449	-	-	-
➤ Dokkum, Woudvaart 2	27.186	4.691	31.877	-	31.877
➤ Dokkum, De Trije Terpen	-400.475	-238.233	-638.708	-	-638.708
➤ Dokkum, PDV fase 3	515.979	16.611	532.589	-	532.589
➤ Dokkum, Betterwird 3, fase 1A	2.950.648	-280.145	2.670.503	-	2.670.503
➤ Ee, Koarte Bun fase 2	120.338	5.838	126.176	-69.118	57.058
➤ Engwierum, De Kampen	-12.542	3.956	-8.585	-	-8.585
➤ Hantum, Pastorylân fase 2	27.690	-27.690	-	-	-
➤ Holwerd, Grândyk	-57.310	57.310	-	-	-
➤ Oosternijkerk, Lou Sanen	309.107	-34.834	274.273	-98.337	175.936
	<u>4.047.641</u>	<u>-520.350</u>	<u>3.527.291</u>	<u>-167.455</u>	<u>3.359.836</u>

Hierbij moet worden opgemerkt dat het uiteindelijke resultaat van de grondcomplexen afhankelijk is van een aantal onzekere factoren. Vooral de fasering van de complexen en de realisatie van de geplande verkopen zullen van invloed zijn op de uiteindelijk te behalen resultaten op deze grondcomplexen.

Anjum, Hoarnleger fase 2

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-572
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	<u>12.497</u>
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	11.925
Geraamde nog te maken kosten	35.705
Geraamde opbrengsten	<u>-44.625</u>
Geraamde eindresultaat 2018	3.005
Winstneming voorgaande jaren	<u>-31.029</u>
Totaal geraamd eindresultaat	<u>-28.024</u>
Winstneming 2018	-7.068
Winstneming voorgaande jaren	<u>31.029</u>
	<u>23.961</u>

Brantgum, Flijdbuorsterwei

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-37.084
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	<u>730</u>
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	-36.354
Geraamde nog te maken kosten	49.531
Geraamde opbrengsten	<u>-81.483</u>
Geraamde eindresultaat 2018	-68.306
Winstneming voorgaande jaren	<u>-6.097</u>
Totaal geraamd eindresultaat	<u>-74.403</u>

Winstneming 2018	1.207
Winstneming voorgaande jaren	6.097
	<u>7.304</u>
<u>Dokkum, Lyceumweg</u>	
Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	60.880
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	1.006
Aanwending verliesvoorziening	-61.886
Eindresultaat	<u>-</u>
Vrijval verliesvoorziening	14.227
<u>Dokkum, Hogedijken III</u>	
Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	610.248
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-38.024
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	<u>572.224</u>
Geraamde nog te maken kosten	159.467
Geraamde opbrengsten	-757.421
Geraamde eindresultaat 2018	-25.730
Winstneming voorgaande jaren	-10.213
Totaal geraamd eindresultaat	<u>-35.943</u>
Winstneming 2018	-2.767
Winstneming voorgaande jaren	10.213
	<u>7.446</u>
<u>Dokkum, De Veiling</u>	
Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-66.449
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-2.851
Eindresultaat 2018	<u>-69.300</u>
Winstneming voorgaande jaren	-70.864
Totaal eindresultaat	<u>-140.164</u>
Winstneming 2018	69.300
Winstneming voorgaande jaren	70.864
	<u>140.164</u>
<u>Dokkum, Woudvaart 2</u>	
Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	27.186
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	139
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	<u>27.325</u>
Geraamde nog te maken kosten	47.428
Geraamde opbrengsten	-163.736
Geraamde eindresultaat 2018	-88.983
Winstneming voorgaande jaren	-76.569
Totaal geraamd eindresultaat	<u>-165.552</u>
Winstneming 2018	4.552
Winstneming voorgaande jaren	76.569
	<u>81.121</u>

Dokkum, De Trije Terpen

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-400.475
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-531.484
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	-931.959
Geraamde nog te maken kosten	1.167.848
Geraamde opbrengsten	-1.794.851
Geraamde eindresultaat 2018	-1.558.962
Winstneming voorgaande jaren	-1.024.123
Totaal geraamd eindresultaat	-2.583.085

Winstneming 2018	293.251
Winstneming voorgaande jaren	1.024.123
	1.317.374

Dokkum, PDV fase 3

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	515.979
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	16.611
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	532.589
Geraamde nog te maken kosten	499.924
Geraamde opbrengsten	-1.178.190
Geraamde eindresultaat	-145.677

Dokkum, Betterwird 3, fase 1A

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	2.950.648
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-308.506
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	2.642.142
Geraamde nog te maken kosten	1.765.009
Geraamde opbrengsten	-4.756.858
Geraamde eindresultaat 2018	-349.707
Winstneming voorgaande jaren	-4.355
Totaal geraamd eindresultaat	-354.062

Winstneming 2018	28.361
Winstneming voorgaande jaren	4.355
	32.716

Ee, Koarte Bun fase 2

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	120.338
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	5.838
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	126.176
Geraamde nog te maken kosten	25.369
Geraamde opbrengsten	-82.427
Geraamde eindresultaat	69.118

Vrijval voorziening	824
---------------------	-----

Engwierum, De Kampen

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-12.542
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	2.330
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	-10.211
Geraamde nog te maken kosten	78.857
Geraamde opbrengsten	-109.778
Geraamde eindresultaat 2018	-41.132
Winstneming voorgaande jaren	-965
Totaal geraamd eindresultaat	-42.097
Winstneming 2018	1.626
Winstneming voorgaande jaren	965
	2.591

Hantum, Pastorylân fase 2

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	27.690
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-29.729
Eindresultaat 2018	-2.039
Winstneming voorgaande jaren	-735
Totaal eindresultaat	-2.774
Winstneming 2018	2.039
Winstneming voorgaande jaren	735
	2.774

Holwerd, Grândyk

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	-57.310
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	425
Eindresultaat 2018	-56.885
Winstneming voorgaande jaren	-20.835
Totaal eindresultaat	-77.720
Winstneming 2018	56.885
Winstneming voorgaande jaren	20.835
	77.720

Oosternijkerk, Lou Sanen

Boekwaarde aan het begin van het dienstjaar	309.107
Vermeerderingen en verminderingen in het dienstjaar	-34.834
Boekwaarde aan het einde van het dienstjaar	274.273
Geraamde nog te maken kosten	303.790
Geraamde opbrengsten	-479.725
Geraamde eindresultaat	98.338

Vrijval voorziening	1.692
---------------------	-------

Voor een verdere toelichting op de bouwgronden wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid

5. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

a. Vorderingen op openbare lichamen	12.814.298
b. Verstrekte kasgeldleningen openbare lichamen	-
c. Overige verstrekte kasgeldleningen	-
d. Uitzettingen in Rijk's schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	-
e. Rekening-courant verhouding met het Rijk	-
f. Rekening-courant verhouding met niet financiële instellingen	-
g. Uitzettingen in de vorm van een Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	-
h. Overige vorderingen	2.747.773
i. Overige uitzettingen	-
	<u>15.562.071</u>

Overige vorderingen

➤ Debiteuren	1.940.400
➤ nog te ontvangen inkomsten	128.202
➤ Soza debiteuren	1.352.609
➤ voorziening dubieuze debiteuren	-175.352
➤ voorziening dubieuze debiteuren soza	-498.084
	<u>2.747.774</u>

6. Liquide middelen

a. Kassaldi	<u>4.540</u>
b. Bank- en girosaldi	
➤ Rabobank	16.602
➤ Bank Nederlandse Gemeenten	1.566
	<u>18.168</u>

7. Overlopende activa

a. Nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen	959.184
b. Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	459.930
	<u>1.419.114</u>

Nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen

Belastingdienst inzake dividendbelasting	
Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	47.034
Ontvangen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>47.034</u>

Provinsje Fryslan inzake herinrichting Oostkant Dokkum

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	150.000
Ontvangen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>150.000</u>

Provinsje Fryslan inzake MFA Anjum

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	150.000
Ontvangen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>150.000</u>

Waddenfonds, provinsje Fryslan

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	612.150
Ontvangen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>612.150</u>

Totaal nog te ontvangen bedragen overheidslichamen	<u>959.184</u>
--	----------------

PASSIVA

VASTE PASSIVA

8. Eigen vermogen

Algemene reserves

Saldo per 1 januari 2018	7.860.141
Toevoegingen of onttrekkingen	-1.193.196
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	1.235.251
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>7.902.197</u>

Algemene reserve

Deze reserve is bestemd voor

- het opvangen van kosten van calamiteiten, die kunnen voorkomen uit bedrijfsrisico's;
- tussentijdse investeringen, die voldoen aan de criteria onvoorzien, onuitstelbaar en onvermijdbaar;
- gereserveerde middelen voor investeringen met een eenmalig karakter

Saldo per 1 januari 2018	6.844.509
Toevoegingen of onttrekkingen	-1.246.247
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	1.235.251
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>6.833.513</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Precario rechten	1.773.000	
➤ Vaste voeding AR	150.000	
➤ Van reserve sociaal Domein	175.153	
➤ 2e turap	1.741.291	
➤ Toevoeging aan reserve bouwgrondexploitatie		-36.948
➤ Regiodeal Noordoost Fryslan		-20.000
➤ Vitale Waddenkust		-10.000
➤ Implementatie omgevingswet		-48.346
➤ MFA Hantum		-200.000
➤ Ontwikkelen gebruik opvaarten		-5.300
➤ Vervolg Noordoost aan het Wad		-671
➤ Frictiekosten GR DDFK 2018		-169.800
➤ Onderzoek waar staat je gemeente		-8.000
➤ Reserve voor kapitaalgoederen		-125.000
➤ Structurele effecten 2e turap 2017		-17.704
➤ Aanbiedingsbrief 2018		-918.346
➤ 2e turap		-644.251
➤ Regiodeal		-149.000
➤ Harmonisatiekosten		-1.246.144
➤ Sociaal Domein		-1.088.000
➤ budgetten uit 2017		-398.181
	<u>3.839.444</u>	<u>-5.085.691</u>

Reserve bouwgrondexploitatie

Deze reserve is een buffer voor uitgaven, voortkomend uit calamiteiten of schade in relatie tot de bedrijfsrisico's binnen de bouwgrondexploitatie en wordt gevoed uit overschotten van de grondexploitatie van de diverse complexen.

Het minimumsaldo van deze reserve wordt berekend op basis van de IFLO norm (Inspectie Financiën Lagere Overheden), aangevuld met de toekomstige winstverwachting. Daalt het niveau van de reserve bouwgrondexploitatie als gevolg van calamiteiten tot een bedrag beneden het vastgestelde minimumniveau, dan dient deze in principe te worden aangevuld vanuit de algemene reserve.

Saldo per 1 januari 2018	614.632
Toevoegingen of onttrekkingen	53.051
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>667.684</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Onttrekking bouwgrondexploitatie	36.948	
➤ Rentetoevoeging	16.103	-
	<u>53.051</u>	<u>-</u>

Reserve algemeen dekkingsfonds

Deze reserve is een algemene financiële buffer, waaraan geen gelden kunnen worden onttrokken, zonder dat dit consequenties heeft voor de exploitatie. De rente wordt gebruikt als dekkingsmiddel voor de exploitatie, waardoor niet vrij over deze reserve kan worden beschikt.

Saldo per 1 januari 2018	401.000
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>401.000</u>

Bestemmingsreserves

Saldo per 1 januari 2018	12.581.345
Toevoegingen of onttrekkingen	-46.220
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>12.535.126</u>

Reserve afwikkeling grondexploitaties

De voorziening economische zone (PDV fase 2) is omgezet in een reserve afwikkeling grondexploitaties. Uit deze reserve worden de nog te maken kosten van de locatie Zuiderpoort PDV, locatie fase 2 bekostigd.

Saldo per 1 januari 2018	129.500
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>129.500</u>

Reserve dorpen en wijken

Deze reserve is in 1999 ingesteld om, als onderdeel van het leefomgevingsbeleid, de leefbaarheid van de dorpen en wijken in Dongeradeel te verbeteren, door het aantrekkelijk houden en verfraaien van de openbare ruimte in het centrumgebied van die dorpen en wijken. Aan deze reserve wordt geen rente bijgeschreven. Uitgaven met betrekking tot de uitvoering van de herinrichtingsplannen die de dorpen en wijken ieder jaar kunnen indienen, worden uit deze reserve gedekt.

Saldo per 1 januari 2018	26.848
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>26.848</u>

Reserve herstructurering

Deze in 1999 ingestelde reserve is bedoeld om herstructureringsprojecten, waaronder de aanpak van woonstraten in samenwerking met de woningbouwcorporatie, te kunnen bekostigen.

Saldo per 1 januari 2018	1.146.213
Toevoegingen of onttrekkingen	-226.050
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>920.162</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Naar reserve dekking afschrijving		-171.000
➤ DOM gelden		-55.050
	<u>-</u>	<u>-226.050</u>

Reserve ontsluiting Noord-Oost Friesland

Deze reserve is ingesteld met als doel een financiële bijdrage te leveren in de aanleg van de Centrale As en daarmee de ontsluiting van Noordoost Fryslân te realiseren en wordt gebruikt voor dekking van interne uren, inhuur van externen en overige (onvoorziene) kosten voor het begeleiden van het project de centrale as.

Saldo per 1 januari 2018	12.540
Toevoegingen of onttrekkingen	329
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>12.868</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ rente-toevoeging	329	
	<u>329</u>	<u>-</u>

Reserve openbare verlichting

Deze reserve is ingesteld voor vervangingsinvesteringen in en onderhoud aan openbare verlichting. Via een voorstel tot resultaatsbestemming kunnen overschotten op het product openbare verlichting worden toegevoegd aan deze reserve

Saldo per 1 januari 2018	83.981
Toevoegingen of onttrekkingen	-698
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>83.283</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Afschrijvingslasten Sox in Led		-698
	<u>-</u>	<u>-698</u>

Reserve economische ontwikkeling

Deze reserve is ingesteld om kansrijke initiatieven uit het sociaal-economisch beleids programma financieel te ondersteunen.

Saldo per 1 januari 2018	333.220
Toevoegingen of onttrekkingen	289.922
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>623.142</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Restant bijdrage uit AR	306.196	
➤ Handgeld economie		-10.000
➤ Anno structuurversterkende middelen		-6.274
	<u>306.196</u>	<u>-16.274</u>

Reserve projecten Agenda Netwerk Noordoost (ANNO)

Het doel van deze reserve is om de vrijvallende eenmalige middelen van het structurele ANNO budget in te zetten voor eenmalige cofinancieringsbijdragen of dekking van eenmalige kosten van projecten die op de lijst van ANNO staan.

Saldo per 1 januari 2018	207.192
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>207.192</u>

Reserve buitenonderhoud schoolgebouwen

Als gevolg van het feit dat met ingang van 01.01.2017 het buitenonderhoud aan de schoolgebouwen voor primair onderwijs is overgedragen aan de schoolbesturen, is de wettelijke verplichting voor de gemeente Dongeradeel voor het instandhouden van een voorziening komen te vervallen. Het saldo van de voorzieningen per 31.12.2014 is overgebracht naar deze nieuwe reserve.

Eventueel nog openstaande aanvragen van voor 31.12.2014 kunnen (na toestemming van de raad) betaald worden uit deze nieuwe reserve.

Saldo per 1 januari 2018	40.536
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>40.536</u>

Reserve sociaal Domein

Deze reserve kan zo lang dat nodig wordt geacht worden gevoed uit de middelen die jaarlijks vrijvallen uit de beschikbare budgetten van het sociaal deelfonds. Het betreft hier een cumulatieve voeding over een periode van maximaal vier jaar tijdens de transformatieperiode. De reserve kan gebruikt worden voor:

- het betalen van facturen van vorige boekjaren welke te laat zijn ontvangen door achterstanden bij aanbieders;
- het opvangen van onvoorziene knelpunten en nieuwe klantenstromen / niet op andere wijze op te vangen autonome groei;
- het opvangen van niet (direct) te realiseren specifieke bezuinigingen;

Kortom: uitgaven binnen het sociaal domein, waarbij blijkt dat deze kosten niet passen binnen de gemeentelijke begrotingskaders.

Saldo per 1 januari 2018	4.676.048
Toevoegingen of onttrekkingen	-353.953
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>4.322.095</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Eenmalige kosten sociaal domein		-178.800
➤ Saldobestemming 2017		-175.153
	<u>-</u>	<u>-353.953</u>

Reserve frictiekosten fusie

Op basis van vergelijkbare fusietracten is in de begroting 2015 het risico van frictiekosten geschat op € 400.000.

Deze frictiekosten zullen gaan spelen na plaatsing van het personeel in de nieuwe organisatie, na 1-1-2017. In principe worden de frictiekosten ten laste gebracht van het herindelingsvergoeding, ontvangen van het Rijk. Mocht dit niet voldoende zijn dan wordt de reserve aangesproken. Omdat de komende jaren sprake is van natuurlijk verloop in het personeelsbestand van de DDFK gemeenten zal één van de uitgangspunten moeten zijn dat zoveel mogelijk frictiekosten moet worden voorkomen door dit op te vangen met natuurlijk verloop. Als er geen verplichtingen met betrekking tot frictiekosten meer zijn kan deze reserve opgeheven worden.

Saldo per 1 januari 2018	91.000
Toevoegingen of onttrekkingen	-91.000
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>-</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Frictiekosten ambtelijke fusie		-91.000
	<u>-</u>	<u>-91.000</u>

Reserve risico BUIG

Deze reserve is ingesteld met ingang van 2017. De omvang van deze reserve is 5% van het totale volume van de jaarlijkse BUIG kosten (begroting 2017). Het betreft het risico waarvoor wij risicodrager zijn, alvorens een beroep gedaan kan worden op de 'vangnetuitkering'.

Saldo per 1 januari 2018	427.000
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>427.000</u>

Reserve herinrichting Markt

Deze reserve is ingesteld voor de dekking van de vervolginvesteringen voor de herinrichting van de Markt met onder andere een ijsfontein te Dokkum.

Saldo per 1 januari 2018	260.000
Toevoegingen of onttrekkingen	-235.000
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>25.000</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Saldo 2e turap	<u>-</u>	<u>-235.000</u>
	<u>-</u>	<u>-235.000</u>

Reserve toeristisch recreatieve ontwikkeling

Het doel van deze reserve is om een impuls te geven aan de recreatieve en toeristische ontwikkeling, waaronder het Waterfront Dokkum

Saldo per 1 januari 2018	1.361
Toevoegingen of onttrekkingen	164.231
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>165.592</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ Restant bijdrage AR	<u>164.231</u>	<u>-</u>
	<u>164.231</u>	<u>-</u>

Reserve knelpunten dorpen

Het doel van deze reserve is om kleine investeringen te doen die van belang zijn voor de lokale leefbaarheid.

Saldo per 1 januari 2018	37.036
Toevoegingen en onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>37.036</u>

Reserve MfsA Tolhuispark

Tot 1 januari 2017 betrof dit de reserve onderhoud gebouwen. Per 1 januari 2017 is de reserve onderhoud gebouwen overgegaan in een voorziening. Deze reserve gaat verder als de reserve MfsA Tolhuispark, waaruit de nieuw te bouwen sporthal gerealiseerd wordt.

Saldo per 1 januari 2018	429.563
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>429.563</u>

Reserve dekking afschrijvingen

Deze reserve is in 2016 ingesteld omdat er onzekerheid over het al dan niet terugbetalen van de opgelegde precariobelastingen bestond. Doel van deze reserve is de dekking van de kapitaallasten, maar mag pas aangewend worden op het moment dat de precariobelasting geheel zeker is.

Saldo per 1 januari 2018	4.158.550
Toevoegingen of onttrekkingen	406.000
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>4.564.550</u>

	Toevoegingen	Onttrekkingen
➤ 2e turap	235.000	
➤ Van reserve herstructurering	171.000	
	<u>406.000</u>	<u>-</u>

Reserve herinrichting Dockumer Sluys

Het doel van deze reserve is om uitvoering te kunnen geven aan het plan voor herstructurering van de openbare ruimte rondom de Dockumer Sluys.

Saldo per 1 januari 2018	58.115
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>58.115</u>

Reserve armoedebestrijding

Deze reserve wordt gebruikt om uitvoering te geven aan het beleid om arme gezinnen maatschappelijk te laten participeren.

Saldo per 1 januari 2018	50.540
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>50.540</u>

Reserve huishoudelijke hulp toelage

In zowel het jaar 2015 en 2016 is/wordt een bedrag ontvangen van het Rijk ad. € 527.000,- ten behoeve van het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, ten einde zoveel mogelijk werkgelegenheid te behouden. Deze middelen zullen niet volledig benut worden in de betreffende jaren. Om deze middelen na 2017 in te kunnen blijven zetten voor het genoemde doel, wordt voorgesteld de vrijvallende middelen toe te voegen aan deze nieuw te vormen reserve.

Deze reserve heeft een incidenteel karakter.

Saldo per 1 januari 2018	412.104
Toevoegingen of onttrekkingen	-
Toevoeging wegens bestemming van het rekeningsresultaat 2017	-
Vermindering in verband met afschrijvingen op activa	-
Saldo per 31 december 2018	<u>412.104</u>

Rekeningsresultaat

Resultaat na bestemming	-1.449.108
-------------------------	------------

9. Voorzieningen

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Saldo per 1 januari 2018	2.768.168
Toevoegingen	605.754
Vrijgevallen	44.879
Aanwendungen	126.264
Saldo per 31 december 2018	<u>3.202.778</u>

Voorziening wethouderspensioenen

Deze voorziening is in 1992 in het leven geroepen om daaruit pensioenuitkeringen van in de toekomst vertrekkende wethouders te kunnen dekken. Jaarlijks worden de ingehouden pensioenpremies van de zittende wethouders gestort in de voorziening.

Voor de berekeningen van (gewezen) wethouders wordt de rekenrente gebaseerd op de rente die wordt gehanteerd voor wettelijke overdrachten. Gedachte daarbij is dat de voorziening zodoende in lijn is met de overdrachtswaarde die zou gelden bij een eventuele waardeoverdracht.

Saldo per 1 januari 2018	2.700.424
Toevoegingen	197.189
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	110.111
Saldo per 31 december 2018	<u>2.787.502</u>

Voorziening wachtgelden voormalige wethouders

Deze voorziening is in 2003 in het leven geroepen om daaruit uitkeringen aan tussentijds afgetreden wethouders te kunnen bekostigen. Jaarlijks wordt de voorziening geactualiseerd om de voorziening op peil te houden.

Saldo per 1 januari 2018	67.743
Toevoegingen	299.994
Vrijgevallen	44.879
Aanwendungen	16.153
Saldo per 31 december 2018	<u>306.705</u>

Voorziening afronding Grandyk

Het complex Grandyk is (deels) afgesloten. Voor de afrondende werkzaamheden is een voorziening gevormd.

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	47.162
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>47.162</u>

Voorziening afronding De Veiling

Het complex De Veiling is (deels) afgesloten. Voor afrondende werkzaamheden is een voorziening gevormd.

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	46.085
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>46.085</u>

Voorziening Lyceum-Birdaarderstraatweg

Het complex Lyceum-Birdaarderstraatweg is (deels) afgesloten.
Voor de afrondende werkzaamheden is een voorziening gevormd.

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	10.500
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>10.500</u>

Voorziening afronding Pastorielan 2

Het complex Pastorielaan is (deels) afgesloten. Voor afrondende werkzaamheden is een voorziening gevormd.

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	4.825
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>4.825</u>

Voorzieningen voor risico's

Voorziening ASR gronden

Deze voorziening is ingesteld ter dekking voor de aankoopverplichting die de gemeente heeft voor gronden die op dit moment in erfpacht worden afgenomen van ASR. Deze aankoopverplichting moet uiterlijk in 2037 worden geëffectueerd. De grondprijzen staan vast, worden per jaar hoger en liggen boven de agrarische waarde. Een deel van de gronden zal niet in een grondexploitatie terechtkomen, waardoor de gemeente een bedrag zal moeten afwaarderen na aankoop. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de aankoop van de percelen per november 2017.

Saldo per 1 januari 2018	413.000
Toevoegingen	-
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>413.000</u>

Onderhoudsegalisatievoorzieningen

Saldo per 1 januari 2018	2.319.508
Toevoegingen	2.014.454
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	<u>1.777.082</u>
Saldo per 31 december 2018	<u>2.556.880</u>

Voorziening wegen

Deze voorziening is ingesteld om op basis van een meerjaren onderhoudsprogramma uitgaven voor de komende tien jaar te kunnen financieren en pieken in de uitgaven te kunnen opvangen. Jaarlijks vindt uit de gemeentelijke exploitatie een storting plaats, op basis van de benodigde gemiddelde kosten. Doelstelling is het op kwalitatief verantwoord niveau in stand houden van de wegen.

Saldo per 1 januari 2018	575.024
Toevoegingen	1.437.281
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	<u>1.344.360</u>
Saldo per 31 december 2018	<u>667.945</u>

Voorziening kunstwerken

Deze voorziening is ingesteld om op basis van een meerjaren onderhoudsprogramma uitgaven voor de komende tien jaar te kunnen financieren en pieken in de uitgaven te kunnen opvangen. Jaarlijks vindt uit de gemeentelijke exploitatie een storting plaats, op basis van de benodigde gemiddelde kosten. Doelstelling is het op kwalitatief verantwoord niveau in stand houden van de kunstwerken.

Saldo per 1 januari 2018	337.061
Toevoegingen	105.000
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	<u>125.435</u>
Saldo per 31 december 2018	<u>316.626</u>

Voorziening baggeren en schouwsloten

Deze voorziening is ingesteld om op basis van een meerjaren onderhoudsprogramma uitgaven voor de komende tien jaar te kunnen financieren en pieken in de uitgaven te kunnen opvangen. Jaarlijks vindt uit de gemeentelijke exploitatie een storting plaats, op basis van de benodigde gemiddelde kosten. Doelstelling is het op kwalitatief verantwoord niveau in stand houden van de waterwegen.

Saldo per 1 januari 2018	351.540
Toevoegingen	117.634
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	25.147
Saldo per 31 december 2018	<u>444.027</u>

Voorziening speeltuinen en speelplaatsen

Deze voorziening is ingesteld om op basis van een meerjaren onderhoudsprogramma uitgaven voor de komende tien jaar te kunnen financieren en pieken in de uitgaven te kunnen opvangen. Jaarlijks vindt uit de gemeentelijke exploitatie een storting plaats, op basis van de benodigde gemiddelde kosten. Doelstelling is het op kwalitatief verantwoord niveau in stand houden van de speeltuinen en -plaatsen.

Saldo per 1 januari 2018	19.340
Toevoegingen	55.000
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	51.417
Saldo per 31 december 2018	<u>22.923</u>

Voorziening groot onderhoud riolering

Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor groot onderhoud te egaliseren. Hiervoor is een onderhoudsplan opgesteld. Dit plan wordt periodiek (4 jaar) geactualiseerd. Op basis van gemiddelde onderhoudskosten vinden stortingen in deze voorziening plaats.

Saldo per 1 januari 2018	599.064
Toevoegingen	-127.396
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	49.179
Saldo per 31 december 2018	<u>422.489</u>

Voorziening gebouwen

Deze voorziening is ingesteld om op basis van een meerjaren onderhoudsprogramma uitgaven voor de komende tien jaar te kunnen financieren en pieken in de uitgaven te kunnen opvangen. Jaarlijks vindt uit de gemeentelijke exploitatie een storting plaats, op basis van de benodigde gemiddelde kosten. Doelstelling is het op kwalitatief verantwoord niveau in stand houden van de gemeentelijke gebouwen.

Saldo per 1 januari 2018	437.479
Toevoegingen	278.569
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	181.544
Saldo per 31 december 2018	<u>534.504</u>

Voorziening vervanging n.b. middelen reiniging

Conform nieuwe voorschriften van het BBV is deze voorziening in 2018 gevormd met de storting van het positieve resultaat van dat jaar op de producten voor afvalstoffen. Uitgangspunt is dat positieve resultaten op deze producten altijd zullen worden bijgestort in de voorziening. Het saldo van de voorziening zal ingezet worden ten gunste van de afvalstoffenheffing.

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	148.366
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>148.366</u>

Voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen

Saldo per 1 januari 2018	698.116
Toevoegingen	289.586
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	126.236
Saldo per 31 december 2018	<u>861.466</u>

Voorziening huur grafrechten

Deze voorziening is ingesteld voor toekomstige uitgaven voor onderhoud van graven.

Saldo per 1 januari 2018	425.272
Toevoegingen	102.190
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	22.383
Saldo per 31 december 2018	<u>505.079</u>

Voorziening vervangingsinvesteringen riool

Deze voorziening is ingesteld voor toekomstige vervangingsinvesteringen in de rioolvoorziening.

Saldo per 1 januari 2018	272.844
Toevoegingen	187.396
Vrijgevallen	-
Aanwendungen	103.853
Saldo per 31 december 2018	<u>356.387</u>

Deze voorziening wordt vanaf 2017 gepresenteerd onder de voorzieningen. Voorheen werd de voorziening in mindering gebracht op de investeringen met een economische nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.

10. Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Leningen bij binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Saldo per 1 januari 2018	45.987.625
Aangetrokken	-
Afgeïst	3.002.930
Saldo per 31 december 2018	<u>42.984.695</u>

Rente 2018	1.828.508
------------	-----------

Waarborgsommen

Saldo per 1 januari 2018	925
Aangetrokken	2.813
Afgeïst	2.588
Saldo per 31 december 2018	<u>1.150</u>

VLOTTENDE PASSIVA

11. Vlottende schulden

Netto vlottende schulden

a. kasgeldleningen aangeaan openbare lichamen	-
b. overige kasgeldleningen	5.000.000
c. bank- en giroaldi	983.920
d. overige schulden	11.393.483
	<u>17.377.403</u>

12. Overlopende passiva

a. Verplichtingen die in een volgend jaar tot betaling komen	
➤ Nog te betalen bedragen	2.983.363
➤ Transitorische rente geldleningen woningbouw	-
➤ Transitorische rente geldleningen algemeen	833.153
	<u>3.816.516</u>
b. Vooruit ontvangen subsidies van Europese en Nederlandse overheidslichamen	<u>2.426.819</u>
c. Overige vooruit ontvangen bedragen en overlopende passiva	<u>45.446</u>

Vooruit ontvangen bedragen Rijk en Provincie ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

Provincie Fryslân inzake beschermde dorpsgezichten

Saldo per 1 januari 2018	246.750
Toevoegingen	-
Vrijgevallen bedragen	222.223
Saldo per 31 december 2018	<u>24.527</u>

Provinsje Fryslân inzake stimuleringsleningen

Saldo per 1 januari 2018	150.000
Toevoegingen	-
Vrijgevallen bedragen	75.000
Saldo per 31 december 2018	<u>75.000</u>

Provinsje Fryslân inzake DOM 2,0

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	158.220
Vrijgevallen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>158.220</u>

Provinsje Fryslân inzake rondje om het Lauwersmeer

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	264.000
Vrijgevallen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>264.000</u>

Gemeente Achtkarspelen inzake ANNO

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	34.844
Vrijgevallen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>34.844</u>

DDFK Gemeenten inzake bijdrage fusieprojecten

Saldo per 1 januari 2018	-
Toevoegingen	1.851.890
Vrijgevallen bedragen	-
Saldo per 31 december 2018	<u>1.851.890</u>

Overzicht van baten en lasten 2018

	Raming 2018 voor wijziging			Raming 2018 na wijziging			Realisatie 2018		
Omschrijving	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuurszaken	13.290	4.379.309	-4.366.019	20.790	6.083.886	-6.063.096	26.215	6.591.399	-6.565.184
Wonen & Gebiedszaken & Milieu	989.964	5.046.951	-4.056.987	1.461.814	5.812.936	-4.351.122	3.311.576	6.471.171	-3.159.595
Infrastructuur	6.106.444	13.208.261	-7.101.817	6.025.827	13.288.595	-7.262.768	6.118.292	13.043.968	-6.925.676
Economie & Maatschappij	9.113.999	20.598.484	-11.484.485	9.837.896	22.832.218	-12.994.322	9.914.654	22.194.927	-12.280.272
Demografie & Leefbaarheid	1.072.789	21.695.614	-20.622.825	1.072.789	21.995.121	-20.922.332	1.109.240	24.168.972	-23.059.731
Dienstverlening & Ondersteuning	435.442	1.299.846	-864.404	435.442	1.307.846	-872.404	394.191	1.370.838	-976.647
Subtotaal programma's	17.731.928	66.228.466	-48.496.538	18.854.558	71.320.601	-52.466.043	20.874.169	73.841.275	-52.967.106
Algemene Dekkingsmiddelen	54.983.107	2.801.466	52.181.641	56.053.807	2.954.189	53.099.618	56.306.165	4.125.952	52.180.212
Overhead	68.834	1.398.300	-1.329.466	68.834	1.775.892	-1.707.058	345.297	2.236.888	-1.891.591
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0	0	10.038	-10.038
Onvoorzien	0	50.000	-50.000	0	0	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	55.051.941	4.249.766	50.802.175	56.122.641	4.730.081	51.392.560	56.651.462	6.372.879	50.278.583
Totaal saldo baten en lasten	72.783.869	70.478.231	2.305.637	74.977.199	76.050.682	-1.073.483	77.525.631	80.214.154	-2.688.523
Toevoeging/onttrekking aan reserves	1.601.237	1.939.074	-337.837	7.346.417	4.305.133	3.041.284	6.008.666	4.769.251	1.239.415
Resultaat	74.385.106	72.417.305	1.967.800	82.323.616	80.355.815	1.967.800	83.534.297	84.983.405	-1.449.108

Overzicht bezoldiging topfunctionarissen

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op de gemeente Dongeradeel. Het voor de gemeente Dongeradeel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000. Het betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

bedragen x € 1	Dhr. D. Willems	Dhr. A.J. Folbert	Dhr. S.K. Dijkstra
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 01/03	05/02 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	104.344	12.146	87.319
Beloningen betaalbaar op termijn	17.441	1.916	14.445
<i>Subtotaal</i>	<i>121.785</i>	<i>14.062</i>	<i>101.764</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	31.500	168.456
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0	0
Totale bezoldiging	121.785	14.062	101.764
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2017			
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	N.v.t.
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	N.v.t.
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	N.v.t.
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	102.321	71.336	N.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	16.591	11.075	N.v.t.
<i>Subtotaal</i>	<i>118.912</i>	<i>82.411</i>	<i>N.v.t.</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181.000	181.000	N.v.t.
Totale bezoldiging	118.912	82.411	N.v.t.

J.P.J. van Muijen		
Functiegegevens	Griffier a.i.	
Kalenderjaar	2018	2017
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01/01 - 30/04	01/11 - 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	04	02
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 182	€ 176
Maxima op basis van de normbedragen per maand	92.000	49.000
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	25.300	
Bezoldiging		
Werkelijk uurtarief lager dan het (gemiddeld) maximum uurtarief?	Ja	
Bezoldiging in de betreffende periode	22.036	12.017
Totale bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	22.036	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Totale bezoldiging, exclusief BTW	13.407	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	

2. Uitkeringen wegens beëdiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

bedragen x € 1	D.J. Willems
Functiegegevens	
Functie(s) bij beëindiging dienstverband	Gemeente secretaris
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2018
Ontslaguitkering	
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	75.000
Individueel toepasselijk maximum	75.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	0
Waarvan betaald in 2018	0
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Schatkistbankieren

De wet verplicht schatkistbankieren is op 15 december 2013 van kracht geworden. Onder verwijzing naar de toelichting die hierover ook is opgenomen in de paragraaf Financiering geeft de hiernavolgende tabel een toelichting op de calculatie van het drempelbedrag schatkistbankieren dat voor Dongeradeel in acht moet worden genomen terwijl tevens de ontwikkeling per kwartaal van de benutting van het drempelbedrag wordt aangegeven.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	543,130			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	152	87	5	18
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	391	456	538	525
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	72.417			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	72.417			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	543,130			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	13.694	7.950	462	1.663
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	152	87	5	18

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

1. Afspraken die zijn gemaakt in het kader van langlopende investeringsprojecten. Het betreft op dit moment onder andere de gebiedsontwikkeling Centrale As, de onder ANNO (Agenda Netwerk Noord Oost) vallende projecten en Súd Ie. De lasten hiervan zijn opgenomen in de meerjarenbegroting.
2. Meerjarige contracten met derden die vooral liggen op het gebied van onderhoud. Ook hiervan zijn de lasten verwerkt in de meerjarenbegroting.
3. Verplichtingen ten opzichte van onze Gemeenschappelijke Regelingen (zoals de GR DDFK gemeenten en de GR NEF). De hieraan gerelateerde lasten zijn gedekt in de meerjarenbegroting.
4. Garantieverplichtingen aan o.a. woningbouwcorporaties waarvoor geen dekking is opgenomen in de begroting en waarvan het risico wordt opgevangen via het weerstandsvermogen.
5. Verplichtingen / deelname die wettelijk zijn aangegaan met de Veiligheidsregio Fryslân.

Bijlage 1 Overzicht incidentele baten en lasten

Programma Baten	Realisatie begrotingsjaar	Realisatie begrotingsjaar
	Incidenteel	Structureel
Programma 1	5	0
Programma 2	1.850	0
Programma 3	92	0
Programma 4	30	47
Programma 5	38	0
Programma 6	-41	0
Programma 7	490	0
Totaal incidentele baten	2.464	47
Programma Lasten	Realisatie begrotingsjaar	Realisatie begrotingsjaar
	Incidenteel	Structureel
Programma 1	502	0
Programma 2	658	0
Programma 3	-245	0
Programma 4	-638	0
Programma 5	2.380	0
Programma 6	63	0
Programma 7	-555	0
Totaal incidentele lasten	2.165	0

Bijlage 2 Gewaarborgde geldleningen

Borgstelling met WSW achtervang

Nummer	Naam geldnemer	Naam geldgever	Oorspronkelijk lening bedrag	Rente %	Begin looptijd
DON 11	St. Thús Wonen	NWB	€ 5.000.000,00	3,800%	2013
DON 12	St. Thús Wonen	NWB	€ 2.500.000,00	4,710%	2007
DON 13	St. Thús Wonen	NWB	€ 4.000.000,00	3,950%	2009
DON 14	St. Thús Wonen	NWB	€ 5.000.000,00	2,064%	2015
DON 15	St. Woonzorg Nederland	BNG	€ 785.000,00	5,020%	2009
DON 16	St. Woonzorg Nederland	BNG	€ 2.895.000,00	4,719%	2003
DON 17	St. Woonzorg Nederland	BNG	€ 3.063.000,00	4,090%	2010
DON 18	St. Woonzorg Nederland	BNG	€ 3.943.000,00	4,095%	2013
DON 20	St. Thús Wonen	St. Nat. Restaur.Fds.	€ 780.000,00	1,000%	1999
DON 21	St. Thús Wonen	SRLEV N.V.	€ 5.000.000,00	4,225%	2010
DON 22	St. Thús Wonen	Monuta Verz. N.V.	€ 5.000.000,00	1,920%	2015
DON 23	St. Thús Wonen	BNG	€ 2.600.000,00	4,874%	2003
DON 24	St. Thús Wonen	BNG	€ 5.000.000,00	4,000%	2012
DON 25	St. Thús Wonen	BNG	€ 5.000.000,00	3,380%	2014
DON 26	St. Thús Wonen	BNG	€ 5.000.000,00	0,009%	2016
DON 27	St. Thús Wonen	NWB	€ 5.000.000,00	-0,218%	2018
DON 28	St. Thús Wonen	BNG	€ 5.000.000,00	1,775%	2018
			<u>€ 65.566.000,00</u>		

* Waarborg bedrag gemeente; Het waarborgfonds sociale woningbouw (WSW) neemt de betalingsverplichting over voor een lening over wanneer de corporatie de rente en aflossing op een door de WSW geborgde lening meer kan betalen. Alleen als de WSW deze betalingsverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten Rijk en gemeenten bijspringen. Op grond van hun rol als achtervang moet in dat geval renteloze leningen aan WSW verstrekken.

Het Rijk verstrekt 50% aan renteloze lening. De zogenaamde "Schade gemeenten" verstrekken samen kwart (25%) van de renteloze leningen en daarnaast verstrekken alle gemeenten die achtervang zijn voor WSW (met inbegrip van de schadegemeenten) samen het resterende kwart (25%) van de renteloze leningen. Het genoemde risico van 50% bestaat dus maximaal uit de rentelasten van een in het kader van schade aangetrokken lening.

Einde looptijd	Schuldrestant 1-1-2018	Aflossing 2018	Schuldrestant 31-12-2018	Deelname % gemeente	Deelname % anderen
2053	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2018	€ 2.500.000,00	€ 2.500.000,00	€ -	50%	50% WSW
2019	€ 4.000.000,00	€ -	€ 4.000.000,00	50%	50% WSW
2050	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2034	€ 785.000,00	€ -	€ 785.000,00	50%	50% WSW
2033	€ 2.016.229,38	€ 87.229,38	€ 1.929.000,00	50%	50% WSW
2040	€ 2.348.300,00	€ 102.300,00	€ 2.246.000,00	50%	50% WSW
2020	€ 1.408.250,00	€ 563.250,00	€ 845.000,00	50%	50% WSW
2028	€ 320.233,00	€ 27.233,00	€ 293.000,00	50%	50% WSW
2026	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2045	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2033	€ 1.823.102,76	€ 78.102,76	€ 1.745.000,00	50%	50% WSW
2030	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2029	€ 5.000.000,00	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2018	€ 5.000.000,00	€ 5.000.000,00	€ -	50%	50% WSW
2028	€ -	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
2048	€ -	€ -	€ 5.000.000,00	50%	50% WSW
		€ 8.358.115,14	€ 51.843.000,00		

Waarborg bedrag gemeente *	
€	2.500.000,00
€	-
€	2.000.000,00
€	2.500.000,00
€	392.500,00
€	964.500,00
€	1.123.000,00
€	422.500,00
€	146.500,00
€	2.500.000,00
€	2.500.000,00
€	872.500,00
€	2.500.000,00
€	2.500.000,00
€	-
€	2.500.000,00
€	2.500.000,00
€	25.921.500,00

Bijlage 3 Verantwoording ten aanzien van SiSa

 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties			
informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2019			
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2018 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2018	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)
			Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 01</i>
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 02</i>
			€ 95.016
lenW	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden) Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen
			Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 05</i>
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 06</i>
			Bedrag
		1 100	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen
			<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: E27B / 01</i>
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 02</i>
			PF-2016/156525
			€ 4.797

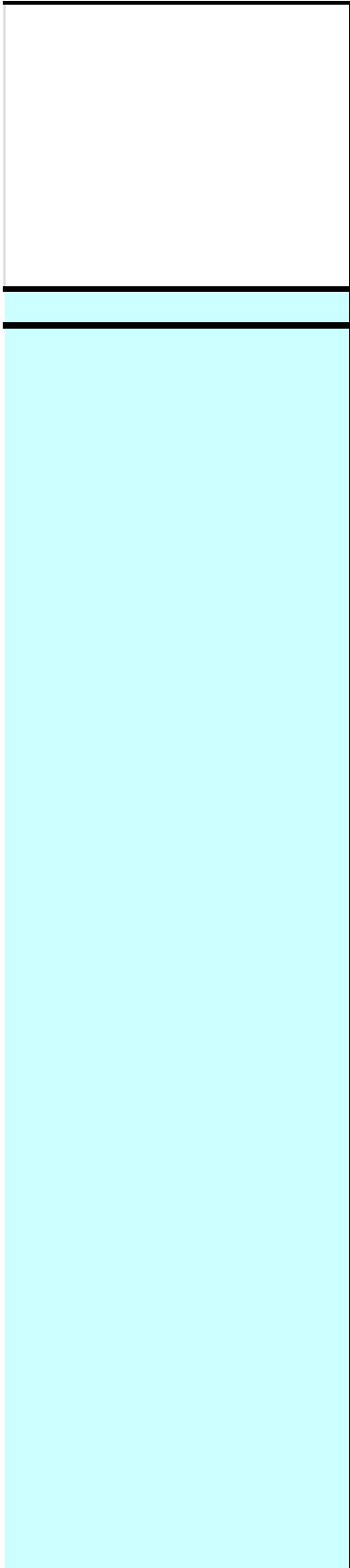
			Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/06</i>	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/07</i>
		1	PF-2016/156525	€ 14.391
		100		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2018 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i> € 7.878.237	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i> € 128.985
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>

			€ 57.903	€ 4.762
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeent edeel 2018 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>
			€ 49.545	€ 35.677
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>
			€ 0	€ 0
SZW	G3A	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2017 Besluit	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3A / 01</i>	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 02</i>
			1	€ 0
			100	
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3A / 07</i>	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 08</i>
			1	€ 0
			100	

Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 04</i>	
€ 0	€ 0	
Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Eindverantwoording Ja/Nee
<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9 / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: D9 / 09</i>
Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B / 05</i>
€ 9.924		

Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B / 08</i>	Toelichting <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B / 09</i>	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B / 10</i>
€ 22.703		Nee
Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ
Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>
€ 856.926	€ 3.346	€ 36.315
Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)
Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>

€ 0	€ 253.996	€ 0
Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>
€ 11.091	€ 111.020	€ 4.033
Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>		
Ja		
Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 03</i>	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 04</i>	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 05</i>
€ 0	€ 0	€ 0
Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 09</i>	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 10</i>	
€ 0	€ 0	

Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)

Gemeente

I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)

Aard controle R
Indicatornummer: G2 / 06

€ 0

Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee

Aard controle n.v.t.
Indicatornummer: G2 / 12

Ja
Besteding (jaar T) Bob
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
€ 0
Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)
inclusief geldstroom naar openbaar lichaam <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3A / 06</i>
€ 0

Bijlage 4 Overzicht baten en lasten per programma per taakveld 2018

Prog.	Taakveld(en)	(bedragen x € 1.000)		
		Baten	Lasten	
1	Bestuurszaken	0.1 Bestuur	7.500	4.445.858
		0.4 Overhead		318.542
		0.10 Mutaties reserves	1.948.877	
		1.1 Crisisbeheersing en brandweer		1.320.549
		1.2 Openbare orde en veiligheid	18.715	498.601
		5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		7.850
2	Wonen & Gebiedszaken & Milieu	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	335.913	449.468
		0.10 Mutaties reserves	459.917	228.434
		3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	772.575	709.491
		5.4 Musea	27.606	61.097
		5.5 Cultureel erfgoed	27.130	374.159
		5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		17.319
		7.4 Milieubeheer	893	759.851
		8.1 Ruimtelijke ordening	225.942	1.573.641
		8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.143.072	851.000
		8.3 Wonen en bouwen	778.445	1.675.145
3	Infrastructuur	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.022	1.560
		0.63 Parkeerbelasting	320.343	
		0.10 Mutaties reserves	515.860	235.329
		1.2 Openbare orde en veiligheid		138.606
		2.1 Verkeer en Vervoer	94.205	4.894.842
		2.2 Parkeren	4.113	259.736
		2.4 Economische havens en waterwegen	6.521	456.698
		5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	29.613	2.264.224
		7.2 Riolering	2.640.369	2.287.897
		7.3 Afval	2.786.560	2.338.104
4	Economie & Maatschappij	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	235.547	402.302
		0.10 Mutaties reserves	1.225.841	470.427
		2.3 Recreatieve havens	23.809	78.847
		2.4 Economische havens en waterwegen		15.706
		3.1 Economische ontwikkeling	597.068	1.068.135
		3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	3.250	19.807
		3.4 Economische promotie		370.210
		5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	558	84.662
		6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		102.008
		6.3 Inkomensregelingen	9.287.682	11.588.112
5	Demografie & Leefbaarheid	6.4 Begeleide participatie		7.966.802
		6.5 Arbeidsparticipatie	380	769.524
		6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.907	131.114
		0.10 Mutaties reserves	1.464.072	836.128
		4.1 Openbaar basisonderwijs		150.728
		4.2 Onderwijshuisvesting		1.788.361
		4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	99.967	818.161
		5.1 Sportbeleid en activering	128.102	155.380
		5.2 Sportaccommodaties	282.746	2.247.539
		5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		975.388
		5.4 Musea	25.594	439.870
		5.6 Media	103.330	661.833
		5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		147.020
		6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	31.117	2.719.851
		6.2 Wijkteams		333.747
		6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	15.728	939.229
		6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	415.307	4.738.235
		6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		6.123.599
		6.81 Geëscaleerde zorg 18+		183.902
		6.82 Geëscaleerde zorg 18-	7.350	891.199
		7.1 Volksgezondheid		854.931

Prog.		Taakveld(en)		Baten	Lasten
6	Dienstverlening & Ondersteuning	0.2	Burgerzaken	394.191	1.261.625
		0.10	Mutaties reserves	32.300	
		5.6	Media		12.695
		6.1	Samenkracht en burgerparticipatie		88.595
		7.5	Begraafplaatsen en crematoria		7.923
7	Algemene dekkingsmiddelen	0.4	Overhead	345.297	2.236.888
		0.5	Treasury	2.518.184	1.770.397
		0.61	OZB woningen	2.875.299	445.589
		0.62	OZB niet-woningen	1.853.666	
		0.64	Belastingen overig	1.907.226	53.928
		0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	46.189.954	6.239
		0.8	Overige baten en lasten	561.730	1.849.800
		0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)		10.038
		0.10	Mutaties reserves	361.799	2.998.933
		3.4	Economische promotie	400.106	
Totaal				83.534.297	84.983.405

Vaststellingsbesluit

De raad van de gemeente Noardeast-Fryslân,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders inzake de aanbieding van de gemeenterekening van de gemeente Dongeradeel voor het dienstjaar 2018;

gelet op artikel 257 van de Gemeentewet;

gelezen het advies van de financiële commissie als bedoeld in artikel 40 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen van de gemeenteraad;

besluit:

De jaarstukken 2018 overeenkomstig het concept vast te stellen;

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân, gehouden op 4 juli 2019.

Griffier:

voorzitter:

Controleverklaring

